

NEVZETI

TAMÁSI ÁRON 125

Az író, akit nem értett
Budapest

MAGAZIN

22/09

2022/23-as évad
X/1. szám

SZEPTEMBERI,
OKTÓBERI
ELŐADÁS-
ÉS PROGRAM-
AJÁNLÓVAL

PREMIEREK

A kaukázusi krétakör, Tündöklő Jeromos,
Ők tudják, mi a szerelem

EGRI CSILLAGOK

Monumentális előadás az MVM Dome-ban

NYITÓKÉP

A SZÍNHÁZ HAJÓJA

A Nemzeti Színház körülölelő park Török Péter munkája. Az 1958-ban született neves kerttervező – akinek ez volt az egyik fő műve – augusztusban hunyt el. Olyan szimbolikus teret hozott létre, amelynek központi motívuma az értékeket a jövőbe átmentő hajó (bárka). Az épület előtt kialakított tóban a hajón túl az 1965-ben felrobbantott Blaha Lujza téri épület homlokzatromja idézi meg a Nemzeti hányatott sorsát. A színháztörténet elevenedik meg a szoborparkban is, ahol mások mellett Gobbi Hilda, Sinkovits Imre, Bessenyei Ferenc, Tímár József, Soós Imre alakja látható. A park része az épület Duna felé eső oldalában lévő úgynevezett vörös sivatag és a platánok erdeje, a tiszafa-labirintus és a Zikkurat is.

A 185. évébe „hajózó” Nemzeti Színház a 2022/23-as évadját három premierrel kezdi. Bertolt Brecht háborús példázata, *A kaukázusi krétakör* ma igencsak aktuális. Aligha vesztett érvényességéből Tamási Áron 1930-as években a politikai manipulátorokról írt színműve, a *Tündöklő Jeromos* sem. Igazi színészi jutalomjáték a szerelem kortalanságának keserű története, az *Ők tudják, mi a szerelem* című Hubay Miklós-dráma. Érdekeségek, színész- és rendezői interjúk olvashatók a magazinban a premierekről.

Agón, Bakkhánsnők, Rocco és fivérei, A Mester és Margarita – a Nemzeti Színház kísérletező, új színházi nyelveket kereső előadásai is láthatók októberben. A produkciók előtt és után ráhangoló beszélgetések és közönségtalálkozók várják az érdeklődőket. (Ajánlók és kedvezmények a 40. oldaltól.)

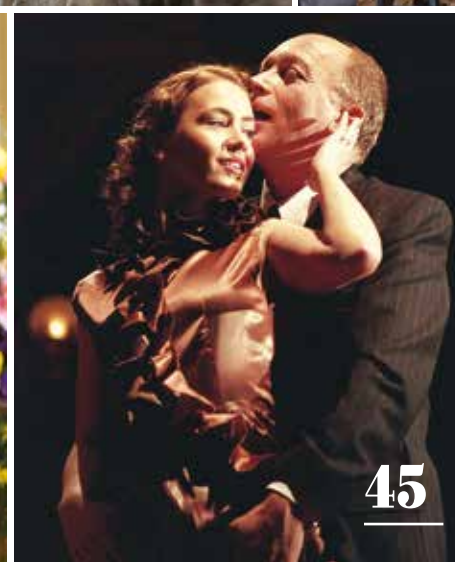
A Nemzeti egyik legsikeresebb előadását, az *Egri csillagokat* október 20-án az MVM Dome-ban 6000 néző láthatja. A monumentális produkcióhoz kapcsolódóan összeállítást készítettünk arról, mi lehet a Gárdonyi-mű örök népszerűségének oka (46. oldal).

Tartalmas utazást kívánunk minden nézőnknek a színház hajóján a 2022/23-as évadban!

A Nemzeti Színház kertje – tervező: Török Péter

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

6

6

A kaukázusi krétakör

„Ma is krízisben élünk, ezért a világban meglévő hiányról, a jóról kell szólnunk. Meggyőződésem, hogy egy alkotó embernek, egy színházi rendezőnek az a dolga, hogy a jóra törekvő embert mutassa meg. És így lehetséges, hogy a nézőket elvigyűk a katarziszig.” (Avtandil Varzimavili)

14

Ők tudják, mi a szerelem

Udvaros Dorottya és Blaskó Péter számtalanszor lépett már színpadra házaspárként. A meglehetősen változatos, de mindig jól működő kapcsolatuk titka a közös szerelem: a teljes odaadást igénylő színészi hivatás. Hubay Miklós egyfelvonásosában is együtt játszanak. Páros interjú.

24

Tündöklő Jeromos

„A sátáni és az isteni erő összecsapásából végül az utóbbi kerül ki győztesen. Minden esendőségünk és gyengeségünk ellenére a törekvés a lelkünkben mindig a jóra irányul. Csak mindig becsúszik a bot a küllők közé. ... Tamási erre az eredendően jó hajlamunkra épít, és alázatra tanít bennünket.” (Schnell Ádám)

46

Egri csillagok

„Az Egri csillagoknak nem kell és nem szabad versenyezni a Harry Potterrel, a Szent Johanna Gimivel, mert stabil, önálló, erős bástya. Nem pusztán történelmi regény, hanem mesterien felépített kalandregény, sőt ennél is több: nevelődési és hősrégény. A legalapvetőbb magyarságregény.” (Balázs Géza)

NEMZETI magazin – a Nemzeti Színház ingyenes időszaki kiadványa • 2022. szeptember • X. évfolyam 1. szám |

Főszerkesztő: Kornya István • **A szerkesztő munkatársa:** Görömbölyi László • **Fotó:** Eöri Szabó Zsolt • **Korrektúra:** Lukácsy György

| **Kiadó:** Nemzeti Színház Nonprofit Zrt. • **Felelős kiadó:** Vidnyánszky Attila vezérigazgató • **Médiaajánlat:** 30/508-4711 | **Nyomdai**

előkészítés: Inform-Line Stúdió Bt. | **Nyomás:** HTS-ART Nyomda | **Megjelenik** 7000 példányban | **Lapzárta:** 2022. szeptember 12.

Címlapon:
Schnell Ádám a Tündöklő Jeromos
című előadásban
| fotó: Eöri Szabó Zsolt

JEGYVÁSÁRLÁS

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.

telefon: +36 1 476-6868

e-mail:

jegy@nemzetisinhaz.hu

szervezes@nemzetisinhaz.hu

Nyitvatartás:

H-P: 10-18 óra | Szo-V: 14-18 óra,
illetve az előadások kezdetéig.

Ha nincs előadás, vasárnap zárva.

www.nemzetisinhaz.hu/jegyinformacio

PREMIER: A KAUKÁZUSI KRÉTAKÖR

- 7** Bárhol és bármikor • Bertolt Brecht és A kaukázusi krétakör
- 8** Példázat a jóról • Avtandil Varzimasvili
- 10** Brecht szíve közepe • Bordás Roland, Katona Kinga

PREMIER: ŐK TUDJÁK, MI A SZERELEM

- 15** Két műfaj egy felvonásban • Hubay Miklós és az Ők tudják, mi a szerelem
- 16** Ki tudja, mi a szerelem?! • Rátóti Zoltán
- 18** Színházastársi nyilatkozat • Udvaros Dorottya, Blaskó Péter

PREMIER: TÜNDÖKLŐ JEROMOS

- 25** Az ördög közöttük • Tamási Áron és a Tündöklő Jeromos
- 26** Megbicskázni az ördögöt? • Márkó Eszter
- 28** Még az Isten háta mögött is... • Schnell Ádám
- 30** Csodálatos józanság • Kovács S. József

TAMÁSI ÁRON 125

- 33** Kulin Borbála: Az író, akit nem értett Budapest
- 38** A NEMZETI SZÍNHÁZ TÁRSULATA 2022/2023

ELŐADÁS-AJÁNLÓ

- 40** Bakkhánszók | Agón | A mester és Margarita | Rocco és fivérei

EGRI CSILLAGOK

- 47** Hatalmas győzelem • monumentális előadás az MVM Dome-ban
- 48** Osztovits Ágnes: Ifjúságunk nagy könyve
- 49** Balázs Géza: Az örök Egri csillagok

A NEMZET SZÍNÉSZE

- 52** Félgőzzel semmit • Balázsovits Lajos

A NEMZETI SZÍNHÁZ HÍREI

PROGRAMAJÁNLÓ

JEGYEK, BÉRLETEK, KEDVEZMÉNYEK

HAVI MŰSOR – OKTÓBER

FOLYÓIRAT

- 62** Szenáriumi – 2022. szeptember

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Az Isten ostroma, a Körhinta, az Éden földön,
a Tóth Ilonka, A föltámadás szomorúsága,
az Egri csillagok című előadások támogatója
a Nemzeti Kulturális Alap.

nka
Nemzeti
Kulturális Alap

PREMIER • A KAUKÁZUSI KRÉTAKÖR

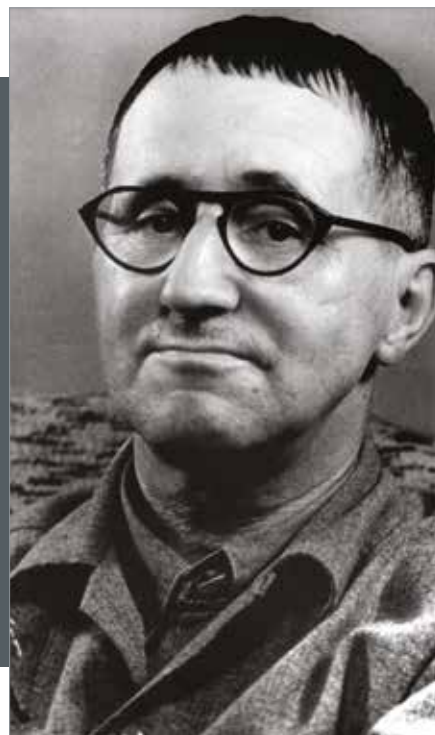

Katona Kinga

(Augsburg, 1898. február 10. – Berlin, 1956. augusztus 14.)

Költő, író, darabíró (ahogy magát nevezte), rendező, színházvezető, az epikus színház teoretikusa. Beiratkozott ugyan az orvosi egyetemre, de a versírás és a színház jobban érdekelte. Az ismertséget a *Koldusopera* hozta meg számára 1928-ban. Kapcsolatba került a munkásmozgalommal és a munkásszínházzal, műveit a proletariátus szolgálatába kívánta állítani.

1933-ban, Hitler hatalomra jutását követően Ausztria, Svájc, Dánia, Finnország, Svédország után az USA-ba emigrált. Az emigráció éveit írta az úgynevezett nagy darabjait – *Rettegés és ínség a Harmadik Birodalomban*, *Carrar asszony puskái*, *Galilei élete*, *A szecsuan-i jóember*, *Kurázi mama és gyermekei*, *A kaukázusi krétakör*... Színpadhoz nem jutott, 1947-ben beidézték az Amerikaelenes Tevékenységet Vizsgáló Bizottság elé. A meghallgatás után visszatért Európába. Előbb Zürichbe, majd Kelet-Berlinbe költözött, ahol feleségével, Helene Weigel színésznővel létrehozták a Berliner Ensemble-t.

Bárhol és bármikor

Bertolt Brecht és A kaukázusi krétakör

Bertolt Brecht kedvelte a tandramákat, a mesés történeteket. Szívesen írt példázatokot, ha olyan kérdések megválaszolásának lehetőségére és lehetetlenségére próbálta ráirányítani olvasói, nézői figyelmét, mint például az igazság, a jóság, az önzetlenség, az őszinteség, a szeretet és hasonló erkölcsi értékek. *A kaukázusi krétakör* esetében a nagy kérdés, hogy ki az igazi anya. De amíg ebben az ügyben eljutunk az utolsó felvonásig, végül a krétakör megrajzolásáig, nagy utat jár be a néző térben és időben. Ráadásul szembesülnünk kell mindenféle gonosz-sággal, hamissággal, önzéssel és hasonlókval, mert ezek is emberi tulajdonságok, még akkor is, ha embertelen következményekkel járnak.

A kaukázusi krétakör pontosan mutatja azt is, hogy Brecht szívesen használt fel műveiben másoktól hallott, olvasott történeteket. Ebben a drámában természetesen benne van a saját elbeszélése, az *Augsburgi krétakör*; abban pedig a szintén német, Brecht-kortárs Klabund *A krétakör* című mesejátéka, mely a 13-14. századi kínai Li Hszing-Tao *Krétakör* című darabjának átirata. De benne van ebben a drámában a salamoni döntésként ismert bibliai történet is (Királyok I. könyve 3. rész 16–18. vers).

Brecht *A kaukázusi krétakör* esetében is megtartotta a távol-ságot, ragaszkodott az epikus színház úgynevezett elidegenítő effektusaihoz, mégis érzékelhető a történet lélektani megalapozottsága. Ami viszont feltűnőbb, az a sok emberáldozat, a harc, háború, üldözés, menekülés, krimi, váratlan helyzet,

**„Véres időkben is élnek
Jószívű teremtmények.**

csodás találkozás, és nevezhetünk a mű remek humorán, például amikor egyszerre eszi a süteményt a násznéppel azonos gyásznap, vagy a peres ügyekben becsületlenül dönt a becsülettel lefizetett bíró...

Az igazán jó tanmesék bárhol és bármikor megtörténhetnek. Brecht művében a keretjáték szerint a krétakörös történetet a darabbeli énekes egy völgy használati jogán vitázó két grúzai kolhozfalú lakóinak mutatja be – okulásként és szórakoztatva tanítva. A játszószemélyek ott a két falu lakói lesznek. Ezt a keretjátékot jó ideje már nem játsszák a színházak.

Bertolt Brecht *A kaukázusi krétakör* című drámáját 1945-ben, még az amerikai emigrációja idején írta, az ősbemutatót csak négy évvel később tartották a szerző berlini színházában, a Berliner Ensemble-ban. Magyarországon csak jóval később tűzték műsorra: 1961-ben ez lett a Madách Színház, az új, nagykorúti épület nyitóelőadása. A Nemzetiben legutóbb 1990-ben játszották: Csizsár Imre rendezésében Kubik Anna, Bublik István, Cserhalmi György főszereplésével.

Példázat a jóról

Avtandil Varzimasvili – rendező

Nem a háború pusztítása, hanem a jóság, nem az alantas ösztönök, hanem a nehéz időben megőrzött tisztesség érdekel ebben a példázatban – mondja Avtandil Varzimasvili. A grúz rendező Bertolt Brechttel szemben nem az értelemre, hanem a szívekre kíván hatni.

Egy grúz rendezőtől jogos megkérdezni: van-e valami grúz a német Bertolt Brecht színdarabjában?

– Brecht több darabját valós vagy kitalált országba helyezte. *A kaukázusi krétakör*ből is kiderül: a szerző nem ismeri Grúziát. De nem is ez az érdekes, hanem a történet. Mivel Brecht kommunista volt, elképzelhető, hogy Sztálinnak tett gesztus miatt választotta Grúziát darabja színhelyéül. A ma már senki által nem játszott keretjáték is a szovjet hőskort idézi, amiben két kolhoz azon vitázik: ki lehet a termékeny völgy igazi gazdája? Ahogy a darab kérdése ez: ki a gyerek igazi anyja? A mi előadásunkban több lesz Grúziából, mint Brecht darabjában volt – nem etnográfiai szempontból, természetesen, hanem lelkiülből, szenvedélyből.

Brecht nevéhez köthető az elidegenítő effektus, az ő színháza a fejre, az értelemre és nem a szívre akar hatni. Ön olyasmit szeretne, ami ellentmond a szerző törekvéseinek?

– Nem, dehogyl Brecht számára fontos volt az elmélet, és valóban afféléket írt, hogy a nézőnek nem élveznie kell az előadást, hanem értenie és a többi. Amikor az igazán érzelmes színházat csináló nagy olasz, Giorgio Strehler elhívta Brechtet a Piccolo Teatróba, hogy megmutassa neki a *Kaukázusi* rendezését, a szerző el volt ragadtatva. Az újságírók arról faggatták Brechtet, hogy ez az előadás szemben áll azzal az elmélettel, amit ő a színházról hirdet, a német mester azt felelte: előbb-utóbb minden elmélet megdől. Én azt tartom, hogy a rendezés hogyanja is fontos, de a lényeg: miről akarunk a nézőknek mesélni?

Mi aktuálisabbról lehetne *A kaukázusi krétakör* kapcsán szólni, mint a háborúról?

– Valóban: a darabban polgárháború dúl, vérontás folyik. De mi nem úgy nyúlunk a háború témájához, mintha tudósítani akarnánk, ami versenyez a tévékkel, és ami maivá teszi az előadást. Lesznek háborús jelenetek, és a kegyetlenség is megmutatkozik majd, ami a fegyveres konfliktusok velejárója, de mindezek másodlagosak számunkra. Mert az előtérben valami más áll. Az a gondolat, hogy csak a jóság és a bölcsesség képes megmenti az embert. Erről szóló példázat *A kaukázusi krétakör*.

Az ember árnyoldalait bemutatni könnyebb, hálásabb...

– Minden emberben ott lakozik az ördög is, de én nem az alantas ösztönökkel akarok foglalkozni, amik egy háborúban hatványozottan megmutatkoznak. Tisztaság, szerelem, hűség, őszinteség – ezeket minden ember megéli élete során, és ezekről szólunk úgy, hogy megmutatjuk, vannak helyzetek, amikor különösen nehéz ezek szerint élni. „Mily szörnyű kísértés a jóság!” – mondja Brecht.

Ha ma nem lenne háború Európában, ha Moszkvában rendezhette volna meg a darabot, ahogy eredetileg tervezte,

akkor is így állna a rendezéshez? Milyen volt az *A kaukázusi krétakör*, amit saját színházában rendezett 2008-ban?

– Minden időszak megsújja, miről kell előadást csinálni, és minden jó darabban legalább tíz téma van. Ezért játsszák újra és újra, ezért fedezik fel újabb és újabb generációk a klasszikusokat. A grúz színháztörténet egyik nagy pillanata, legendás előadása volt, amikor 1975-ben megrendezte a *Kaukázust* Robert Sturua. Karneváli hangulatú örömmű, csupa ének és tánc volt az előadás, a béke ünnepe. Így is megszólaltatható Brecht műve. Sturua ugyanis akkor leglidércesebb álmában se gondolhatta, hogy valaha polgárháború dúlja majd hazáját, mint ahogy ez a 90-es években megtörtént. Amikor 2008-ban megrendeztem, a polgárháborúk és a rózsák forradalma után még a megosztottság, a széthúzás kísértett Grúziában. Ma is krízisben élünk, ezért a világban meglévő hiányról, a jóról kell szólnunk. Meggyőződésem, hogy egy alkotó embernek, egy színházi rendezőnek az a dolga, hogy a jóra törekvő embert mutassa meg. És így lehetséges, hogy a nézőket elvigyük a katarziséig.

Gruse, a szolgálólány és Szimon, a katona hűséget fogadnak egymásnak. Amikor kitör a háború, a katona bevonul, a lány

AVTANDIL VARZIMASHVILI
(1959)

Grúz színház- és filmrendező. Dolgozott a Sota Rusztaveli Színházban (a Tbiliszi működő grúz nemzetiben), jelenleg művészeti vezető Tbiliszi orosz nyelvű Gribojedov Állami Színházában.

2001-ben alapította meg saját színházát a grúz fővárosban, a Liberty Theatre-t. A Sota Rusztaveli Színház- és Filmművészeti Egyetem rendező szakának tanszékvezetője. Rendezett Ukrajnában, Finnországban, Észtországban, Németországban, Oroszországban.

pedig magához veszi a kormányzóné gyermekét, akit az úrnő – miközben inkább a vagyonát menekíti – magára hagy. Amikor Szimon hazatér, ezzel a gyerekekkel találja mennyasszonyát és elbizonytalanodik. Végül tisztázódik minden, a szerelmek egymásra találhatnak. Tiszta, világos történet. De ott van Azdak, ez a mindent fonákul néző bíró. Ki ez a furcsa alak?

– Amikor a vér szerinti anya visszaköveteli a gyereket, Azdak felrajzolja a krétakört, középre állítja a kislányt, és elmondja: a két nő közül annak ítéli a gyereket, aki kiragadja onnan. Aztán mégis annak adja, aki elengedte a gyereket, aki inkább lemond róla, minthogy fájdalmat okozzon neki. Nem a törvény szerint ítél tehát, hanem emberségesen. Azdak az egyszerű, józan népi bölcsesség képviselője. Nem a törvénykönyvből ítélkezik – azt csak a fenéke alatt tartja, hogy magasabban üljön. Az íratlan igazság szerint ítél.

Aztán örökre eltűnik...

– Éppen ezért miért ne gondolhatnánk: ő meséli el nekünk ezt az egész történetet. Míg a bíró, Azdak és a mesélő Brecht-nél külön alak, nálunk ugyanaz a színész, Trill Zsolt alakítja. Brecht-nél a mesélő figurája egy „showman”, de én nem akartam, hogy egy mikrofonba beszélő alak legyen a színpadon – így szokás mostanában ezt a szerepet megformálni –, mert bizonyos értelemben „elviszi a show-t”. A mi előadásunkban is megmarad a narráció, megőrizük tehát a brechti epikus színház egyik lényegi vonását, és így játszunk el ezt a filozófiai példázatot a jóról.

KORNYA ISTVÁN

Bertolt Brecht

A kaukázusi krétakör

Gruse Vacsnadze, konyhalány – KATONA KINGA | Szimon Csacsava, a palotaőrsg katonája – BORDÁS ROLAND | Azdak, a falu jegyzője – TRILL ZSOLT | Georgi Abasvili, kormányzó / Herceg – BERETTYÁN SÁNDOR | Natella, a kormányzó felesége – SZÁSZ JÚLIA | Gogi, a kormányzó adjutánsa / Bizergan Kazbeki / Beteg – FARKAS DÉNES | Lavrenti, Gruse bátyja / Öreg tejárus / Öreg paraszt / Fogadós – SZARVAS JÓZSEF | Salva, rendőr – KRISTÁN ATTILA | Gruse „anyósa” / Idős feleség – SZÜCS NELLI | Joszif, Gruse „férje” / Orvos / Menekült / Fiala paraszt – HERCZEGH PÉTER | Szerzetes / Nagyherceg / Gazdag paraszt / Idős férj – VARGA JÓZSEF | Arsen Kazbeki / Örvezető / Menekült – SZÉP DOMÁN | Fafej, közkatona / Lovászfű, Lavrenti, Gruse bátyja – KOVÁCS S. JÓZSEF | Aniko, Lavrenti felesége / Dajka / Szakácsnő / Parasztasszony / Grúzia anyó – SZILÁGYI ÁGOTA m. v. | Zsuzsuna / Fiala lány / Parasztasszony – MARTOS HANGA e. h. | Katona / Fiala paraszt – MADÁCSI ISTVÁN e. h.

Díszlet: Mirian Svelidze // Jelmez: Natalia Kobahidze // Zene: Gia Kancseli // Dramaturg: Kozma András // Súlyó: Sütő Anikó // Ügyelő: Dobos Gábor, Géczy István // Rendezőasszisztens: Kernács Péter

Rendező: AVTANDIL VARZIMASVILI

mikor? hol?

PREMIER: október 14. – Nagyszínpad

további előadások: október 15., 16., 26. – 19 óra

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

PRÓBA KÖZBEN

Brecht szíve közepe

Katona Kinga – Gruse, Bordás Roland – Szimon Csacsava

A kaukázusi krétakör két szerelmese elválni kényszerül egymástól. Talán ez Bertolt Brecht példázatának leginkább lélekhez szóló cselekményszála. A Grusét játszó Katona Kinga, és az ifjú lány szerelmét, Szimon Csacsavát alakító Bordás Roland beszél a próbák kihívásairól, a szív és az értelem harcáról és a német mű keleti értelmezéséről.

Mennyiben keresi az előadás az orosz-ukrán háborúval kapcsolatos párhuzamokat?

KATONA KINGA: Bármilyen meglepő, az orosz-ukrán konfliktus eddig még nem is került szóba. Avtandil Varzimasvili rendkívüli rendező, ilyen próbafolyamaton még sosem vettem részt. Bár egy héten át asztal mellett ültünk, és elemeztük a szöveget, valójában inkább a jelenetezésre vonatkozó elképzeléseit ismertette velünk, nem „lelkiztünk”. Ezután felálltunk, és próbálni kezdtük az egyes jeleneteket. Rohamléptekben. Néhány nap alatt eljutottunk a második felvonás végéig. Jön

a finomhangolás. Ezt a tempót nem a sietség, hanem a sajátos munkamódszer magyarázza.

BORDÁS ROLAND: A grúz rendező a második felvonás végére érve mondta, hogy most ismét leülünk elemezni, mert a harmadik felvonáshoz – amikor színre lép Azdak, a bíró, aki majd dönt a gyerekről, akit Gruse magához vett – más megszólalási módra lesz szükségünk. A rendkívüli munkamódszer nyilván abból is fakad, hogy Avtandil Varzimasvili eredetileg Oroszországban akarta megrendezni Brecht darabját, de éppen a háború miatt ettől a tervétől elállt, és már saját színházában

is megrendezte. Vagyis régóta kiérlelt koncepcióval érkezett a Nemzeti Színházba. A legfontosabb, hogy elképzeléseit ránk, a társulat adottságaira szabhassa, s hogy mi is megtaláljuk ebben a rendszerben a helyünket, hozzáadjuk a magunk felfogását.

Hogyan jelenik majd meg az előadásban a próbát jellemző rendkívüli legkör?

KATONA KINGA: Különleges és szenvedélyes előadás készül, ami számunkra komoly kihívás és megmutatkozási lehetőség. Sokáig nem értettem pontosan, milyen színpadi jelenlétet kíván meg tőlem a rendező, aztán amikor néhány lépést kellett megtennem a kezemben egy teli csupor tejjel egyensúlyozva, vigyázva arra, nehogy egyetlen csepp is kicsorduljon – akkor megértettem. Néhány lépés alatt ugyanis teljesen kimerültem az összpontosítástól – és éppen ez a túlfeszítettség az, amit a rendező elképzelt. Az általam játszott Gruse gyakorlatilag minden jelenetben a sírás határán egyensúlyoz.

BORDÁS ROLAND: Én is így érzem, ehhez hasonló intenzív fizikai jelenlétet legutóbb a görög Theodórosz Terzopolosz kívánt meg tőlünk. A *Bakkhánsnők*re készülve külön tréningeken vettünk részt. Avtandil Varzimasvili próbái után érzem ugyanazt, mint a görög mesternél: néha valósággal összeroskadok.

Gruse a darabban kettős nyomás alatt áll. Ez kívánja meg a színésztől a fizikai-lelki megerőltetést?

KATONA KINGA: Mielőtt Szimon Csacsava bevonulna, megkéri Gruse kezét. A lány válasza egyértelmű elköteleződés Szimon mellett, ugyanakkor baljós szavakat mond. „Szimon Csacsava, várni fogok rád, / Menj nyugodtan harcba, katona, / vár véres harc, a keserű harc, / És onnan tán vissza se térsz.” Talán éppen ezért rendezi Brecht versbe Gruse választát, hogy még inkább kiemelje a két szerelmes kapcsolatára leselkedő legnagyobb veszélyt. Hát még ha tudná, mi vár rá Szimon távollétében! Gondját viseli egy magára maradt kisgyermeknek, és idővel az anyjává válik. Személyes tapasztalatból tudom, hogyan mélyül el az anyai érzés egy nőben. Ezt a gondoskodó szeretetet teszi próbára a kormányzóné, aki vérszerinti anyaként idővel újra magának követeli a gyermekét. A két asszony, a kétféle anyaság közötti döntést Brecht Azdak bíró kezébe adja, akit a mi előadásunkban Trill Zsolt alakít.

A grúz rendezőről már beszéltünk, de mennyiben kíván más játékot maga Brecht?

KATONA KINGA: Három meghatározó találkozásom volt eddig Brecht műveivel. Zsótér Sándor két ízben rendezett Brechtet itt a Nemzeti Színházban. A 2016-os *Galieli élete* már csak a címszerepet alakító Törőcsik Mari miatt is emlékezetes számomra, a 2018-as *Agómbfejűek és a csúcsfejűek*ben pedig játsz-

hattam is. Ugyanebben az évben nézhettük meg a MITEM-en a Michael Tahlheimer rendezte *Kréta kör*t a Berliner Ensemble társulatának előadásában. Sok képet őrzök magamban ebből az egyébként megosztó produkcióból. Színtiszta Brecht-értelmezés volt.

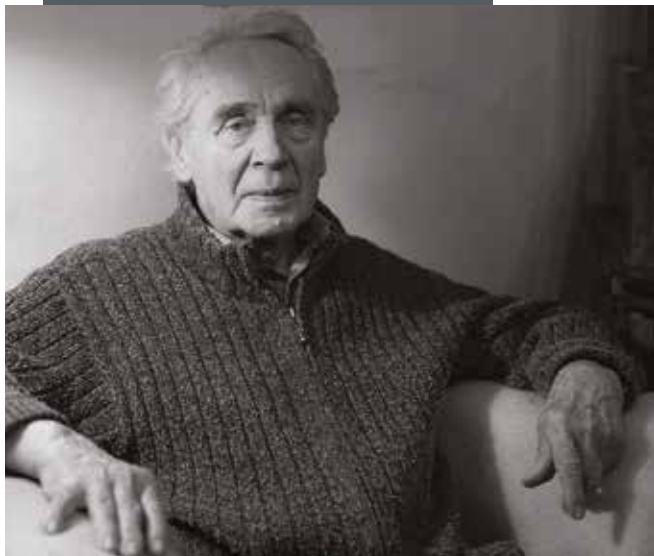
BORDÁS ROLAND: Bár Avtandil Varzimasvili azt javasolta nekünk, ha tehetjük, nézzünk német Brecht-előadásokat, ő maga mégiscsak egy grúz rendező – más temperamentummal. Az ő színházi világára érezhetően nagy hatást gyakorolt az orosz iskola. Természetesen ő is a brechti epikus színház felől közelít *A kaukázusi kréta kör*hez, de az elidegenítő effektusokat máshogy interpretálja. Időnként mi is kifordulunk például a közönség felé, de az intim pillanatokat – például Gruse és Szimon búcsújelenetét – „befelé”, vagyis egymás felé játsszuk. De az orosz iskola hatását lehet tetten érni rendkívül kifinomult zenehasználatán is. Ennek köszönhetően a búcsújelenet nem elsősorban az értelemre akar hatni, hanem a két szerelmes kapcsolatának „megszentesüléséről” szól.

LUKÁCSY GYÖRGY

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

PREMIER • ŐK TUDJÁK, MI A SZERELEM

HUBAY MIKLÓS

(Nagyvárad, 1918. április 3. – Budapest, 2011. május 7.)

Kossuth- és József Attila-díjas drámaíró, műfordító, egyetemi oktató.

Diákként már 1939-ben szerepelt a neve a Nemzeti Színház műsorlapján – egy angol dráma átdolgozójaként. A *Hősök nélkül* című első drámáját 1942-ben mutatták be a Nemzetiben. Az esszéken, tanulmányokon kívül Hubay „csak” drámákat írt – közel százat, köztük olyan jelentős műveket, mint a *Tűzet viszek*, a *Búcsú a csodáktól*, az *Ők tudják, mi a szerelem*, a *Hova lett a Rózsa lelke?* Nevéhez fűződik – Vas István és Ránki György szerzőtársaként – az első magyar musical, *Az egy szerelem három éjszakája* is.

Évekig élt, tanult, majd dolgozott Genfben. Hazatérése után az '50-es években tanított Színházművészeti Főiskolán, és volt a Nemzeti Színház dramaturgja – mindkét állásából egy napon bocsátották el azért, mert '56-ban a Szabad Magyar Rádió irodalmi adását vezette. Hosszú évekig nem kapott állást. 1974 és 1988 között Firenzében tanított, közben volt a Magyar Írószövetség elnöke, újra oktatott a Színházművészetin, és vezette a Magyar PEN Klubot.

Kezdeményezésére ünnepeljük 1984 óta a Magyar dráma napját minden évben szeptember 21-én *Az ember tragédiája* 1883-as ősbemutatójának tiszteletére.

„**Egy családban mindig zavart szokott okozni, ha partecédula helyett eljegyzési kártyát kapnak az örökhagyótól.**

Két műfaj egy felvonásban

Hubay Miklós és az Ők tudják, mi a szerelem

Burleszk és tragédia – ezt írta műfaji meghatározásként Hubay Miklós egyfelvonásos drámájának címe alá. Ezzel azt is elárulta, egyszerre tragikus és megmosolyogtató lehet, ha fellángol a szerelem két idős ember között.

Hubay nemcsak a ma már klasszikusnak számító színpadi művet, hanem annak keletkezéstörténetét is megírta. Így vált közzismertté, hogy Ádám Ottó rendező kérte meg 1959-ben a szerzőt, aki dramaturgként is dolgozott, hogy ajánlana neki egy könnyed, de irodalmi szempontból igényes francia egyfelvonásost. Azt is kérte, hogy legyen benne valami komolyabb szerep Tolnay Klári számára. Az író megkereste a művésznőt, és megkérdezte tőle: milyen szerepet szeretne? A válasz így hangzott: „Szeretném egyszer eljátszani a mamámat. Elnézem, milyen szép, ahogy öregszik. Szeretnék egyszer egy darabban ő lenni...” Mivel Hubaynak nem sikerült megfelelő francia egyfelvonásost találnia, és lassan kezdeni kellett volna a próbákat, előbb azzal nyugtatott mindenkit, hogy André Gide-nek lenne egy drámája Berlioz szerelméről, azt esetleg lefordítaná. Csak Ádám Ottónak merre elárulni, hogy nincs ilyen dráma, de ő szívesen megírná a francia zeneszerző, karmester önéletrajzában olvasott történetet, aki „élete alkonyán, egy kamaszkori szerelem emlékéitől hajtva, meg akart szöktetni egy gyanútlan dédmamát”. A rendezőnek tetszett az ötlet, és megszületett az *Ők tudják, mi a szerelem* című egyfelvonásos burleszk és tragédia.

Az ősbemutatót 1959. december 6-án tartották, Tolnay Klári partnere Sinkovits Imre volt. „Ha én maszk mögött írtam ezt a darabot, mondhatni, ők is maszkot öltve játszották szerepeiket: még fiatalon két, sir felé hanyatló vénséget alakítottak, akiket váratlanul átjár az a bizonyos Erosz. És ráadásul az öregség – e lángoló öregség – fizikai megjelenítésében egyikük sem folyamodott a maszkmesterhez. Sminkelés nélküli, rántalan fiatal arcukkal voltak megrendítően öregek, csupán a fehér paróka jelezte színpadi korukat” – emlékezett vissza a premierre Hubay.

A két színész még közel négy évtizedig, Tolnay Klári halála előtti utolsó estéig játszotta ezt a darabot. Készült belőle tévéfilm is, majd 1993. április 23-án ismét bemutatták a Várszínházban. A Nemzeti Színház ezzel köszöntötte az akkor 75 éves szerzőt. Sík Ferenc rendező tiszteletben tartotta Ádám Ottó korábbi rendezését, és a főszereplők személyén sem változott.

Udvaros Dorottya, Rátóti Zoltán, háttal Ács Eszter

Ki tudja, mi a szerelem?!

Rátóti Zoltán – rendező

Megmosolyogjuk, hogy a nagy zeneszerző közel fél évszázad után meri csak megkérni gyermekkori szerelme kezét. Egyszerre tragikus és megható. És mindez remek szerepet kínál az idős szerelmeseket alakító színészeknek – mondja a rendező: Rátóti Zoltán.

Hubay darabja: jutalomjáték.

– Nem az ilyenkor szokásos, általános udvariasság mondatja velem, de tényleg valamennyi szerepet olyan színész játssza, aki érti, éli a darabbeli sorsát. Ráadásul Hubay Miklós remekül megírta ezt a drámát, még a kisebb szerepek is jól kidolgozottak.

Jól döntött-e, amikor vállalta a rendezést? Vagy talán jobb lett volna, ha eljátszhatja Hektor Berlioz szerepét?!

– Ez eszemben sem jutott! Gyorsan felejtünk is el még a feltelezést is! Amikor egy társulatban olyan nagyszerű színész van, mint Blaskó Péter, akkor csak ő kaphatja meg ezt a szere-

pet, s ki lehetne méltó párja, mint Udvaros Dorottya. Többször beszélgettünk Vidnyánszky Attilával a rendezés lehetőségéről. Egy ilyen alkalommal hangzott el, hogy Hubay darabját akár én is rendezhetném. Rábólintottam...

A Nemzetiben ez az első rendezése, de a Színházi adattár szerint a nyolcadik...

– Akkor biztos ez a nyolcadik! Nem dokumentálom magam az utókor számára. Na de lássuk akkor, mi is volt... Kaposváron két Molnár Ferenc-egyfelvonásost rendeztem, itt Budapesten a Tivoliban volt egy Háy János-ősbemutatónk, a *Vasárnapi ebéd*,

Hubay Miklós

Ők tudják, mi a szerelem

Hektor Berlioz – Blaskó Péter | Estella, a nagymama – Udvaros Dorottya | Charlotte, a lánya – Tóth Augusztina | Adolphe, a vő – Tóth László | A szobalány – Ács Eszter | Ezredkürtös – Szabó Sebestyén László | Loulou, az unoka – Csapó Judit e. h.

Díszlettervező: Székely László // Jelmeztervező: Tordai Hajnal // Dramaturg: Kulcsár Edit // Ügyelő: Kabai Márta // Súly: Kónya Gabriella // Rendezőasszisztens: Herpai Rita

Rendező: Rátóti Zoltán

mikor? hol?**PREMIER:** szeptember 22. – 19 óra • Kaszás Attila Terem**további előadások:** szeptember 23., 28. október 10., 16. – 19 óra

majd Veszprémben is két nagyszínpadi előadást vittem színre, az Operettszínházban és az Erkelben is... Valójában 2000-ben Szolnokon kezdődött számomra a rendezés. Schwajda György bízott bennem, így a *Bunbury* volt az első.

Ráadásul mindjárt játszott is abban a darabban. Nem volt nehéz saját magát rendeznie?

– Csak egy későbbi szerepátvétel történt. Tehát a próbák idején nem instruáltam magam...

Most viszont olyan művészeket kell rendeznie, akikkel korábban sokat játszott együtt. Nem zavarja, hogy most irányítania kell őket?

– Nem. Egyáltalán nem. Udvaros Dorottyaival is, Blaskó Péterrel is nagyon régóta ismerjük egymást, az évek, sőt évtizedek során nagyon szép, komoly munkáink voltak. Értjük egymást. Számomra varázslatos lehetőség, hogy velük állíthatjuk színpadra a darabot, együtt elemezzük a művet.

Hogy van a nagy elődök példájával? Ádám Ottó rendezésével?

– Annak idején színházban nem láttam ezt az eredeti, Ádám Ottó-féle előadást, csak a televízióban. Tolnay Klári és Sinkovits Imre kettőse tényleg feledhetetlen. Most, amikor kiderült, hogy én rendezhetem a darabot, megkerestem a különböző felvételeket. De nyilván nem azért néztem meg, hogy lemásoljam ezeket. Nem is lehet. Nyilván más szereplők, más játéktér, más közönség.

A szerző a műfaji meghatározással – burleszk és tragédia – jól feladta a leckét!

– Benne van ebben minden: az esetlenség és a tragédia, öröm és bánat, a sírás és a nevetés. Talán megmosolyogjuk,

hogy a nagy művész, a híres zeneszerző, Berlioz közel fél évszázad után meri csak megkérni gyermekkori szerelme kezét. Az pedig már-már tragikomikus, ahogy Estella veje nem érti az emberi érzelmeket, a szerelmet, a művészetet. Csak a praktikus szempontokkal, a saját érdekével, a személyes sikerrel foglalkozik. De a zeneszerző, a művész számára az is szomorú, hogy míg alkotásaival gyönyörű érzelmeket közvetít, új korszakot nyit a zenetörténetben, rajong érte a közönség, magával ragadja a hallgatókat, de azt nem tudja szavakkal elérni, hogy az imádott nő elfogadja szerelmét, és ígent mondjon kérésére. Bár azt nem tudjuk, lesz-e folytatása a találkozásuknak.

Nézőként vihetjük haza nagy kérdéseinket az örök szerelemtől, az elhibázott döntéseinkről...

– Az örök szerelem kérdése gyakran felvetődik az irodalomban, a színházban, mint ahogyan döntéseink helyességéről is elgondolkodunk, ez természetes. Mikor kellett volna másképpen döntenem? Mit csináltam rosszul?

Rátóti Zoltán mit csinált rosszul?

– Ez már vallatás?! Most be kellene ismernem a legrosszabb döntésemet?!

Mondja csak a jót! Inkább színész vagy inkább rendező?

– Színész vagyok. Szerintem jól döntöttem, amikor ezt a hivatást választottam. Hogy időnként rendezhetek, ez már csak a ráadás.

FILIP GABRIELLA

Ács Eszter, Udvaros Dorottya

Színházastársi nyilatkozat

Udvaros Dorottya és Blaskó Péter személyre szabott szerepekről, szenvedélyes szerelmekről és a színpadi házasságok tartósságáról

„Estella nyilván örül a fáklyás zenének, bár nagyon furesállja ezt. Olyan korban él, olyan körülmények között, amikor vigyáznia kell a látszatokra, a konvenciókra... vissza kell fognia magát, kénytelen titkolni az érzelmeit.
Udvaros Dorottya

Udvaros Dorottya és Blaskó Péter számtalanszor lépett már színpadra házaspárként. A meglehetősen változatos, de mindig jól működő kapcsolatuk titka a közös szerelem: a teljes odaadást igénylő színészi hivatás. Az Ők tudják, mi a szerelem című Hubay Miklós-egyfelvonásos bemutatója előtt is elsősorban erről, az estéről estére megélt közös szenvedélyről, a színházról beszélgettünk.

A színházi visszaemlékezésekben fennmaradt történet szerint Hubay Miklós megkérdezte Tolnay Kláritól, hogy milyen szerepet szeretne játszani. Ezután írta meg az Ők tudják, mi a szerelem című drámát, benne Estella szerepét kimondottan a művésznőnek szánta. Mit szólnának ahhoz, ha Önöknél is jelentkezne valaki ilyen ajánlattal?

BLASKÓ PÉTER (B. P.): Ha Shakespeare jelentkezne, semmiképpen sem utasítanám vissza! De egyelőre senki sem kérdezte meg, hogy megírhatja-e az én személyemre szabott főszerepet.

UDVAROS DOROTTYA (U. D.): Velem már történt hasonló eset. Évekkel ezelőtt, amikor még a Bárka Színház tagja voltam, Tasnádi István, akkor még pályakezdőnek számító, de már ismert, nagyon tehetséges író kérdezte meg tőlem, hogy ki az a mitológiai hős, akit szí-

vesen eljátszanék. Akkor úgy éreztem, Phaedra lenne az. Meg is született a darab, és a Krétakör Színházzal, Schilling Árpád rendezővel 2005 nyarán a Salzburgi Ünnepi Játékok keretében volt az ősbemutató. A másik ilyen személyesebb szerepem volt Bartis Attila *A nyugalom* című regényéből készült *Anyám, Kleopátra* című tragédiában Weér Rebeka, a hajdani színésznő. Itt a Nemzeti Színházban Garas Dezső rendezte az előadást. Az író akkori nyilatkozataiból kiderült, hogy – bár nem ismertük egymást – már a regényírásakor eszébe jutottam, és amikor elkezdte ennek felhasználásával megírni belőle a drámát, már eleve úgy gondolta, hogy én fogom játszani ezt az egykor ünnepezt színésznőt. Ez így is történt. Ezután a *Nyugalom* címmel készült filmben is az enyém lett ez a szerep.

Nekem ilyen személyre szabott szerepnek tűnik Blaskó Péter Peer Gyntje is a gyermekeivel és Szilágyi Ágotával készült Grane című előadásban.

B. P.: Egyik nagy szerepem volt – még a Miskolci Nemzeti Színházban – az Ibsen-dráma hőse, Peer Gynt. Tavaly a Bethlen Téri Színházban bemutatott, és ebben az évadban itt, a Nemzeti Színházban is műsorra kerülő *Grane* is erre utal. Grane Peer Gynt mesebeli lova, az előadás alcíme pedig: *Képzeltések a Peer Gynt nyomán*. Boriska lányom – Blaskó Borbála Harangozó-díjas koreográfus, rendező –, aki kitalálta, megrendezte ezt az előadást, megfordította az időrendet, nem a fiatal Peer Gynt kalandjait követjük, hanem az idős férfi múltjára tekintünk vissza. A lányomat bizonyára foglalkoztatta az ő idős édesapjának az életútja, pályafutása.

Az Ők tudják, mi a szerelem próbái előtt a nagy elődök – Tolnay Klári, Sinkovits Imre – példája mennyire foglalkoztatta Önöket?

U. D.: Az mindenképpen megtisztelő, hogy Tolnay Klári után én is megkaptam Estella szerepét.

Látta az előadásukat? Megnézte a filmváltozatot?

U. D.: Nem láttam sem a színházban, sem a televízióban. Ez valahogy kimaradt.

**„Sírunk és
nevetünk! Ráadásul
ott vannak
a fiatalok, akik
magukban talán
nevetségesnek
tartják Berlioz és
Estella időskori
fellángolását. Csak
a ráncokat látják,
az öregedő testet,
de nem gondolnak
a lélekre. Az nem
öregszik.
Blaskó Péter**

Meggyeskert

BLASKÓ PÉTER

Kossuth- és Jászai-díjas, érdemes művész, a Nemzeti Színházban kezdte a pályát, majd Miskolc, Kecskemét, újra Miskolc következett. 1994-ig tagja volt a budapesti Katona József

Színház társulatának, volt szabadfoglalkozású, és játszott többek között a Vígyszínházban és a Tháliában is. 2002 óta a Nemzeti Színház társulatának tagja. Számos filmben és tévéjátékban szerepelt.

A 2022/2023-as évadban *Az Ők tudják, mi a szerelem* és a *Bánk bán* bemutatói mellett a *Rómeó és Júlia*, a *Macskajáték*, a *kassai polgárok*, a *Házasság Palermóban* és a *Csongor és Tünde* előadásban látható Blaskó Péter.

Pedig biztosan lesznek, akik majd összehasonlítták ezt az előadást a korábban látottal, a mai színészeket az ősbemutató szereplőivel! Ez nem zavarja?

U. D.: Miért zavarna?! Biztos vannak olyanok, akik látták az egykori előadást Tolnay Klárral, Sinkovits Imrével, és most majd megnézik velünk is. Ez nagyon jó. Pályám során volt már néhány, vagy inkább jó néhány olyan szerepem, amit mások is játszottak előttem. Komoly baj lenne, ha zavarna, hogy ezt vagy azt a szerepet már más színész, ebben az esetben olyan kiváló művész is megkapta, mint Tolnay Klári. A nagy klasszikus drámák hősei sem örökre ugyanazok a színészek maradnak. Eddig is voltak, ezután is lesznek Rómeók és Júliák, Ádámok és Évák, Estellák és Hektorok...

B. P.: Annak idején én ugyan láttam az Ádám Ottó rendezte tévéjátékot, de most már nem néztem meg újra. Még véletlenül sem szeretném, ha egy színpadi szituációban bármit is hasonlóképpen próbálnék megoldani, mint Sinkovits Imre. Nekem magamban kell megkeresnem, magamból felépítenem a szerepet. Egyébként Sinkovits Imre nagy példaképem volt, ritka, akiben együtt van jelen a tragikus és komikus színész. Ha csak a *Mózes* és a *Tizedes, meg a többiek* főszerepeit említem, már érzékelhető a kivételes képesség.

Maradva még mindig a nagy elődöknél. Péter biztos találkozott Hubay Miklóssal, hiszen főiskolásként játszhatott abban a híres első magyar musicalben...

B. P.: Az *Egy szerelem három éjszakája* több mint fél évszázados történet. Még főiskolásként az Ódry Színpadon mutattuk be Szinetár Miklóssal ezt a zenés darabot. Akkor nem találkoztam Hubay Miklóssal, pedig biztos nézte az előadást. Arra viszont pontosan emlékszem, amikor a Miskolci Nemzeti Színházban *Az ember tragédiáját* bemutatták – Csizsár Imre rendezésében, én Lucifer voltam –, és azt megnézte Hubay is. Az előadás után gratulált nekünk, sokáig beszélgettünk velünk – szereplőkkel, közreműködőkkel – a darabról. Ez nagyon nagy megtiszteltetés volt.

Sinkovits Imrével voltak közös előadásai is.

B. P.: Amikor a főiskola után a Nemzeti Színházba kerültem, kaptam olyan szerepet – voltak olyan szerepkettőzések, szerepátvételek is –, amikor Sinkovits Imrével ugyanabban az előadásban játszhattunk. *Az ember tragédiájában* ő volt Ádám, én pedig Saint-Just. A *Rómeó és Júliában* ő volt Lőrinc barát, én Benvolio. Milyen érdekes, a régi Nemzetiben ő volt, most pedig, a mi előadásunkban én vagyok Lőrinc barát.

UDVAROS DOROTTYA

Kossuth- és Jászai Mari-díjas színművész. 1978-ben végzett a Színház- és Filmművészeti Főiskolán. Pályáját a szolnoki Szigligeti Színházban kezdte, a Nemzetiben töltött egy évad után az akkor alakuló Katona József Színház társu-

latában folytatta, ahol 1993-ig játszott. Egy év szabadúszás után az Új Színház, majd a Bárka Színház tagja, 2002 óta a Nemzeti Színház művésze. Édesanyja Dévay Camilla színésznő, édesapja Udvaros Béla rendező. Sok-sok színpadi alakítása mellett számos mozi- és tévéfilmben szerepelt.

A 2022/2023-as évadban *Az Ők tudják, mi a szerelem* és a *Don Juan* bemutatói mellett *Az ajtó*, a *Macskajáték*, a *Házasság Palmeróban* és a *Rocco és fivérei* előadásban látható Udvaros Dorottya.

Macskajáték

A Színházi adattár Udvaros Dorottya és Blaskó Péter 16 közös bemutatóját tartja számon. Ezek között bőven van házasság is!

U. D.: Régi történet ez! A Katona József Színház volt az első közös munkahelyünk. A színpadi házasságaink is ott kezdődtek. A *Katharina Blum elvesztett tisztessége* című darab ősbemutatóján Péter volt doktor Blorna, én pedig a felesége, Trude. Majd *Az új lakásban*, a Goldoni-vígjátékban is férj és feleség voltunk. Amikor 2002-ben – kisebb-nagyobb kerülők után – mindketten a mostani Nemzeti Színházba kerültünk, mondtam is neki, nem sikerült elválnunk. Nem tudunk egymástól szabadulni! Itt aztán jöttek sorra az újabb közös munkák. Mindjárt az első vagy inkább következő házasságunkat is jelentette a Csiky Gergely-darab, a *Buborékok*. Abban Péter volt Solmay Ignác, a földbirtokos, én pedig Szidónia, a felesége. Hogy egy közelebbi példát is mondjak: még most is repertoáron van itt a Nemzetiben a Goldoni-darab, a *Házasság Palermóban*, abban is házaspár vagyunk.

Csupa jó házasság!

B. P.: Persze ezek nagyon különböző házasságok. Lehetnek a színpadon is makacs feleségek, hisztis feleségek, háziasak,

gondoskodóak, féltékenyek...Hosszú házasságunk is volt, a *Buborékok* 150 előadást ért el.

És Péter milyen férj?

U. D.: Erre csak azt tudom mondani, hogy színészként remek férj, abszolút megbízható, lehet rá számítani! Tényleg jó vele dolgozni. Figyelünk egymásra, értjük egymást.

B. P.: Ha engem kérdez, én is csak a legjobbakat mondhatom a mi színpadi házasságainkról. Dorottyával igazi örömszínházat lehet játszani.

A 2019 decemberében bemutatott Örkeny-darabban, a Macskajátékban nem házasok, ahogy most a Hubay-darabban sem, de „megvan” a kapcsolat. Ott Orbánnénak rendszeres vacsoravendége Csermlényi Viktor, az operaénekes. Most Péternek ismét zeneművészként, komponistaként, karmesterként kell színpadra lépnie. Hogy van a zenével?

B. P.: Most sajnálom igazán, hogy annak idején nem hallgattam a szüleimre, és nem tanultam meg legalább egy hangszeren játszani. Szüleim, különösen édesanyám, nagyon szerették a klasszikus operát, Verdit, Puccinit, Bizet-t. Ezeket én is megszerettem, de arra sohasem gondoltam, hogy Hektor

Házasság Palermóban

Berliozként fátylós zenét fogok adni Estellának, és még vezényelnem is kell. De a zeneszerző személyiségét magamnak kell megteremtenem. Ehhez nyilván ad némi segítséget, hogy hallgathatom Berlioz zenéjét, olvasgathatom a fennmaradt írásait, a róla szóló irodalmat, és persze a Hubay Miklós-dramát. Berlioz hihetetlen impulzív személyiség volt, szélsőséges érzelmi megnyilvánulásokat produkált. Már-már mosolyogtató, amilyen elszántan próbálja elnyerni az idős asszony, a családja körében élő nagymama kezét. De van ebben valami szívszorító is, hogy ez a felfokozott érzelmű művész, a közel ötven éve őrzött szerelmet „lányszökte-téssel” próbálná realizálni.

Ezzel a válasszal megelőzte a következő kérdést! A dráma műfaji megjelölése: burleszk és tragédia. Hogy is van ez?!

B. P.: Sírunk és nevetünk! Rádásul ott vannak a fiatalok, akik magukban talán nevetségesnek tartják ezt az időskori fellángolást. Csak a ráncokat látják, az öregedő testet, de nem gondolnak a lélekre. Az nem öregszik.

U. D.: Estella nyilván örül a fátylós zenének, bár nagyon furcsállja ezt. Olyan korban él, olyan körülmények között, amikor vigyáznia kell a látszatokra, a konvenciókra. Biztos jól esett neki a húsz éve kapott levél is, de vissza kell fognia magát, kénytelen titkolni az érzelmeit. Férjhez ment, gyerekeket szült, háztartást vezetett, temetett. Nem tudjuk azt sem, hogy élte meg a fiatal korában fellángolt szerelmet...

Talán nem is tudja ez a két ember, hogy mi a szerelem?!

B. P.: Azt én sem fogom megmondani most Berlioz helyett, hogy szerintem mi a szerelem. De az biztos, művészként jobban megélhette, kifejezhette érzelmeit, szabadabban beszélhetett róla. Erre kiváló lehetőséget adott számára a zene.

U. D.: A színésznek is megadatik az önkifejezés lehetősége. Talán több a kötöttségünk, mint egy zeneszerzőnek, de mi nagyon is értjük Berlioz lobogását.

Érdekes helyzet lehet, hogy a rendező ebben az esetben Rátóti Zoltán, akivel eddig leginkább színészként dolgoztak együtt...

U. D.: Zolival régóta ismerjük egymást, többször játszottunk is együtt. Mindent meg tudunk beszélni. Érdekes, hogy most rendezőként találkozom vele. Egyébként nagyon sok színész kipróbálja magát rendezőként is. Ebben nyilván sokat segít, hogy pályánk során kiváló rendezőket ismerünk meg, akiknek megfigyelhetjük a munkamódszerét. Előbb-utóbb eljutunk oda is, hogy képesek legyünk az egész előadásban gondolkodni, ne csak a saját szerepünkben. Törőcsik Mari például játékmesterként vett rész Jordán Tamás mellett a *Buborékok* színpadra állításában. Színészként nyilván más szempontjai is voltak, mint a rendezőnek.

Szívesen rendeznének?

B. P.: A rendezéshez egy pszichológus szakmai tudása, egy pap szelídsége, egy Buddha türelme és fegyelmezettsége kell, így együtt! Ezért nem próbáltam. És akkor a rendezői tehetségről még nem is beszéltünk...

U. D.: Nekem viszont tavaly megvolt rendezőként az első premierem, de korábban én sem gondoltam erre. Meglepődtem, amikor Szabó Ágnes, a Gózon Gyula Kamaraszínház vezetője felhívott, hogy rendezném meg náluk Peter Quilter *Függönyt fel!* című vígjátékát. Nem ismertem a darabot, de amikor elolvastam, tetszett. Jó értelemben vett bulvárdarab, sok-sok humorral, morális dilemmával, világos üzenettel. Nagyon jó volt együtt dolgozni a kollégákkal, a nézőtérrel vezetni a színpadi játékot. Azon is meglepődtem, mennyire hatott rám, szinte magával ragadott az a világ, amelyben az események megtörténtek. Annyira lekötött a jelenetek megoldása, hogy néha még az autóban is az foglalkoztatott, így aztán nem oda érkeztem, ahová indultam...

A Hubay-drámában az idős Berlioz azt mondja Estellának: „nincs nagyobb keserűség annál, mintha öregén látjuk, hol rontottuk el az életünket”. Ennek kapcsán biztos elgondolkodtak azon, mit kellett volna másképpen csinálniuk...

U. D.: Erre Estella azt mondja: „Mért nem akar meghagyni engem abban a szent tudatlanságban, hogy az életem úgy volt jó, ahogy volt. És legyen áldott érte az Úr neve.”

Semmit sem csinálnának másképpen?

B. P.: Nyilván sok mindent lehetett volna másképpen csinálni, bizonyos helyzetekben dönthettem volna másképpen is, de ezen utólag nem érdemes rágódni, Döntéseinkből mindig csak az egyik utat járjuk be.

U. D.: Az ember folyamatos döntéshelyzetben van. Azt soha nem tudhatjuk, mi lenne a folytatás, ha adott esetben másképpen döntünk. Nem biztos, hogy mindig jól választottam a különböző lehetőségek közül, de mindig átgondoltam, hogy az adott körülmények között mi lenne a leghelyesebb lépés.

Ők tudják, mi a szerelem – a próbán...

Színészként különböző történelmi korokban, más-más körülmények között élhettek, érdekes hivatásokat is gyakorolhattak. Ha ennyi tudással választhatnának pályát, mi lenne az?

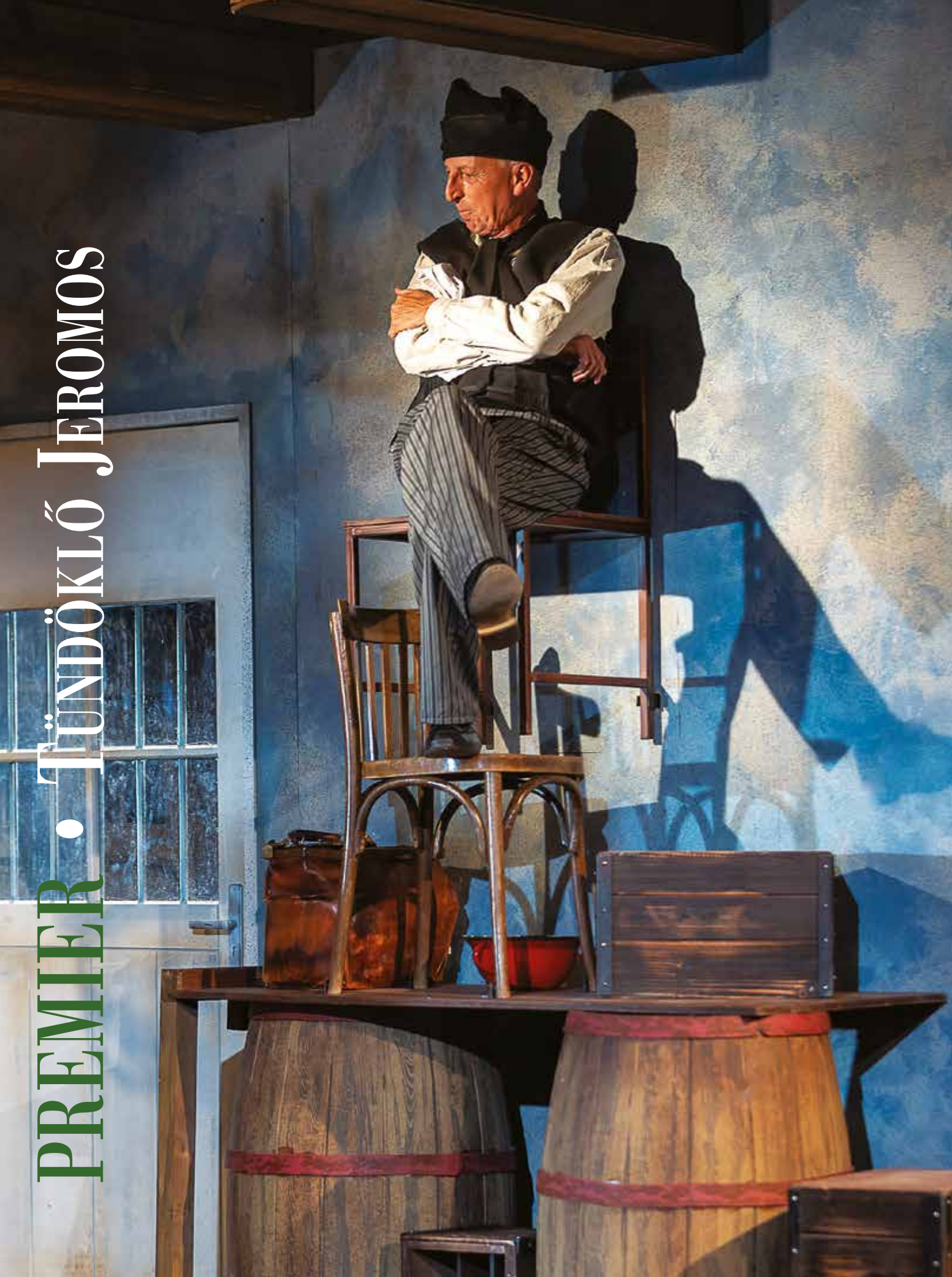
B. P.: Én maradnék a színészetnél. Igaz, most a zeneművészet is foglalkoztat.

U. D.: A színpadon nagyon sok korban, élethelyzetben megfordultam, voltam már minden. Királyné, grófnő, házvezetőnő, barátnő, feleség, anya, nagymama... A színész bármi lehet. Ez az a szakma – vagy inkább hivatás –, amelynek gyakorlása során bármilyen korban élhet az ember, bármilyen mestersége is lehet. Így maradnék a színészetnél.

FILIP GABRIELLA

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

PREMIER • TÜNDÖKLŐ JEROMOS

| fotó: Fortepan / Szalay Zoltán

TAMÁSI ÁRON

(Farkaslaka, 1897. szeptember 20. – Budapest, 1966. május 26.)

Tanult jogot, volt bankhivatalnok. 1923-tól 1926-ig az USA-ban élt, többnyire New Yorkban. 1926-tól 1944-ig Kolozsvár volt az otthona, aktívan részt vett az erdélyi, majd a magyar irodalmi életben, az Erdélyi Helikon egyik alapítója. 1932-ben jelent meg a nagy sikert hozó regénye, az *Ábel a rengetegben*, első színpadi sikere az *Énekes madár* (1934). Négyszer is megkapta a Baumgarten-díjat, 1940-ben átvehette a Corvin-koszorút is. 1944 augusztusában az Erdélyi Magyar Tanács tagjaként a háborúból való kilépést szorgalmazta, ebben az évben Budapestre költözött. 1945–47 között a Nemzetgyűlés képviselője volt. 1954-ben Kossuth-díjat kapott. Az 1956-os forradalom idején az Írószövetség elnökségének tagja lett, de a nagy nyomás ellenére nem tagadta meg a *Magyar fohász*, valamint a *Gond és hitvallás* írásait sem. A tiltások, a mellőzöttség és az engedmények évei következtek. A Farkasréti temetőben tizenötezer ember búcsúztatta. Két héttel később Farkaslakán helyezték örök nyugalomra.

... mindenki cselekedjék először a saját lelkiismerete szerint; s másodszor pedig úgy, mintha az édesanyjának örömet akarna szerezni!

Az ördög közöttük

Tamási Áron és a Tündöklő Jeromos

Ha Tamási Áron *Tündöklő Jeromos* című színpadi játéka kapcsán aktuálpolitikai utalásokra is merne a néző, az elsősorban a 125 éve született szerzőnek köszönhető. Tévedés lenne azt hinni, hogy a közéletet bemocskoló hamis propaganda, a megosztó, az embereket egymás ellen uszító trükkök utólag kerültek volna be az 1936-ban egy erdélyi faluban játszódó történet előadásába.

Tamási Áron megélte, közéleti szerepvállalása miatt megtapasztalta a politikai játszmák lehetséges hamisságait a II. világháború előtti úri Magyarországon éppúgy, mint a kommunista időkben. Ezért figyelmezteti kortársait és bennünket is a *Tündöklő Jeromos* című drámájával: nagyon veszélyes lehet az egyén és a közösség számára a népboldogításként előadott népbolondítás. A hatalom megszerzésének több olyan fogása, trükkje is bekerült a darabba, amelyek bárhol és bármikor használatosak lehetnek. A dráma kapcsán felvetődő nagy kérdés, hogy képesek vagyunk-e ellenállni az ördögi kísértésnek, vissza tudjuk-e utasítani a hamis ígéretek, a drágán megfizetendő kedvezményeket. Megtanultuk-e már: nincs „ingyenebéd”!

Tamási Áron *Tündöklő Jeromos* című alkotása lett az Erdélyi Szépmíves Céh és a kolozsvári Magyar Színház 1936-ra meghirdetett drámapályázatának díjnyertes darabja. Értékelésük szerint a székely falusi környezetben játszódó mű szereplői valóságos személyeknek tűnnek, a felvetett kérdések is ismerősek, de az „első tekintetre reális, sőt naturalisztikus történet, amely mögött azonban csakhamar hatalmas misztikus háttér alakító erejét érezzük. Az alakok hús-vér figurák ugyan, de mégis többek, mint való személyek. A mi korunkat, egyéni és történelmi sorsunkat eldöntendő nagy eszmék képviselőinek mutatkoznak be az egyszerű emberek. A szerkezet is olyan egyszerű és átlátszó, hogy egyszerűbbet képzelni is alig lehet. Kristálytisza, friss és illatos, mint a hegyi forrásvíz, és szinte együgyűen természetes, de egyúttal rafináltan naiv, mint a népmese. Csordultig telve van játékos humorral, nagy emberi jósággal és egyúttal mélységes komolysággal.”

A *Tündöklő Jeromos* ősbemutatóját 1936-ban a kolozsvári Magyar Színházban tartották – a siker azonban elmaradt. Sokan sértve érezték magukat. A közélet szereplői közül többen azt feltételezték, róluk mintázta főhősét a szerző. Tévedtek, nem volt egyetlen mintapéldány, számtalan Tündöklő Jeromos tűnt fel a 20. század során, és ma is vannak a közéletben hasonló ördögi figurák.

Megbicskázni az ördögöt?

Márkó Eszter – rendező

A székykedés aláásná Tamási Áron igazságát – mondja Márkó Eszter rendező, aki szerint a Tündöklő Jeromost nem aktualizálni kell, hanem meghallani. A Nemzeti Színház és a beregszászi színház közös produkciója a Gyulai Várszínházban tartott nyári bemutató után „hazatalál” a Nemzeti Színházba.

A Nemzeti Színház színészei, a beregszászi színház tagjai, valamint a Kaposvári Egyetem hallgatói – hogyan érik e sok helyről érkező színészgárda társulattá?

– Amikor elkezdtünk próbálni, magam is elgondolkoztam, hogyan tudunk egyesíteni ennyi megszólalási módot, iskolát és közös nyelvet találni. De ez a hangolás varázslat volt! Az előadás végi táncjelenetet nézve immár örömmel tölt el, hogy képesek voltunk összhangot teremteni. A budapesti bemutatóhoz közeledve már nem a nehézséget látom ebben a különleges felállásban, hanem rácsodálkozom a sokszínűségre. Ha a *Tündöklő Jeromos* szereposztása önmagában kiad egy teljes társulatot – erre a közösségre akár egy színházat lehetne alapítani.

Az előadásnak két premierje volt: nyáron a Gyulai Várszínházban láthatta a közönség a szabadtéri verziót, és a Nem-

zeti Színházban következik a kőszínházi premier. Hogyan készültek a fővárosi közönségre?

– Gyulán a különleges tér miatt rájöttünk, hogy erőteljesebben kell fogalmaznunk, mert különben elsikkad a színészi játék. De a várszínházban azt is éreztük, hogy a gyulai nézők ünnepelni jöttek. Kíváncsian és lelkesen várták Tamási történetét – ez jól látszott a közönségen. Budapesten természetesen kicsit aggodom, nem találják-e ódivatúnak Tamási tisztaságát, vagy nem idegenkednek-e az autentikus díszlettől, a realista játéktól, s vajon ráismernek-e Tamási Áron igazságának szépségére. Én is széky származású vagyok, számomra természetes ez a megszólalási mód, remélem, sikerült olyan formát találnunk, ami a fővárosban is érvényes. És itt, Budapesten is ráéreznek ennek a széky kocsmának az ízére, ahol a hagyma hagyma, a szalonna szalonna.

Most dolgozott rendezőként vagy színészként először Tamási Áron valamelyik drámájával?

– Annak idején a Marosvásárhelyi Színművészeti Egyetemen játszottam az Énekes madárban Regina nénémet, fiatalon voltam vénlány, de nemcsak ezért volt ez számomra nagy kihívás. Meg is kérdeztem akkor Ferenczy Pista bácsit, a legendás Tamási-színészt, hogyan kell Tamásit játszani. Mire ő: nincs rá recept, már azon kívül, hogy Tamásit játszani a világ legtermészetesebb dolga. De nincs is annál nehezebb, mint természetesnek lenni a színpadon. Fontos volt, hogy láthattam a Bocsárdi László által rendezett, sepsiszentgyörgyi *Énekes madár*-feldolgozást, *Acsoát*, ami tele volt novellai részletekkel, s amelyben a rendező megfogalmazta magát Tamási Áront is – Nemes Levente alakításában. De emlékezetes számomra a Vidnyánszky Attila rendezte komáromi *Énekes madár* is.

A Tamási-darabokat már az ősbemutatójuk idején folklorizmussal vádolták – már azok, akiket nem ejtettek rabul ezek az előadások. Székely emberként, különösen Nagy Olga néprajzi író, népmese kutató unokájaként nem csábítják a folklorisztikus megoldások?

– Azt már kezdetben eldöntöttem, hogy nem szeretném a székely sajátosságokat túlzottan hangsúlyozni, mert úgysem tudjuk azt a tájszólást megmutatni. Tamásinak mesés világa van, ami ma is szól hozzánk, nem szabad mindezt még egy mázzal bevonni. Tündöklő Jeromos esete manapság is ugyanígy történne. A székelykedés ezt a felismerést ásná alá. Tamási igazi székely, ugyanakkor nagyon kifinomult. Jeromos csodaszzerű eltűnése is erre vall: bár a hangulatból ez következne, Tamási nem engedi, hogy lincselésbe forduljon a Jeromossal szembeni népharag. Meg akarják nézni, hogy „mi van a tolla alatt” – ez már nem fér bele Tamási emberi méltóságba vetett hitébe.

Nála még az ördög is székely akar lenni...

– Nagyon szeretem Tamási novelláit, és a *Tündöklő Jeromos* szempontjából különösen fontos az *Ördögváltozás Csikban* című rövid elbeszélés. Ebben a történetben azt a gondolatot bontja ki Tamási, hogy az ördög megjelenési formája mindig a helyhez igazodik, ahol feltűnik. Mert hát ki találkozott személyesen az ördöggel? Inkább annyit tudható, hogy mindig más és más alakot ölt – attól függően, hol kezd munkálkodni. A csíki novellában az ördög zavarba jön, mert nem tud egykönnyen eligazodni a helyi szokásokban és góbé nyelvezetben. Jeromos sem egy általános ördög, fekete köpenyben és füstöt okádó orral, hanem úgy próbáltuk megtalálni a figurát, mint egy messziről jött idegent, aki keresi a helyét a székely kocsmában. Szokja a szerepét, ezért Schnell Ádám megformálásában Jeromos is lassan tudja csak megszokni az új közeget. Pálinkát iszik, majd szalonnát eszik – még ízlik is neki –, kifigyeli, hogyan ülnek le a falubeliek a székre, és egy idő után már ő is magabiztosan foglal helyet, sőt furcsa öltözetét már székely ingre cserélné. Az inget legalábbis megvarratja... Szépen lassan idomul a környezetéhez, ahol a küldetését el kell végeznie.

Ha mindenki alapvetően jó, mi ad teret az ördögi manipulációnak?

– Tamásinál mindenki hús-vér ember, akinek fájdalma, igénye van. Az egyik a gyereket félti, a másik az apját óvná a magas adóktól, a harmadik epekedik egy lány után. Ezekre a vágyakra ígér megoldást Jeromos. Az ígélet az ő játéktere, és az emberek – bicskázásig fajuló – egymásnak ugrasztása az eszköze. Még a helyi szerelmi háromszögbe is beleavatkozik. Anélkül, hogy elárulnám az előadás ezen mozzanatát: fontos szerepet kap egy rózsafüzér, mert ez a tárgy egy katolikus székely közösségben máig eget rengető jel, azzal nem lehet viccelni.

Tamási Áron

Tündöklő Jeromos

Tündöklő Jeromos – SCHNELL ÁDÁM
 | Sáska Mihály, korcsmáros – KRISTÁN ATTILA
 | Gáspár, a Sáska fia – KOVÁCS S. JÓZSEF
 | Bajna Gábor – HERCZEGH PÉTER
 | Ágnes, leány – MARTOS HANGA e. h.
 | Ákos, legény – BORDÁS ROLAND
 | Bálint, legény – SZÉP DOMÁN
 | Lina, mindenesasszony – GÁL NATÁLIA
 | Gyula, asztalos – SÖTÉR ISTVÁN
 | Bella, varrónő – SZILÁGYI ÁGOTA m.v. / FORNOSI D. JÚLIA
 | Örmester – SZILVÁSI SZILÁRD
 | Plébános – MADÁCSI ISTVÁN e. h.
 | Jegyző – FERENCI ATTILA
 | Kántor – VARGA JÓZSEF
 | Marci, az Ágnes apja – SZABÓ IMRE
 | Nőrcsné, a Bálint anyja – OROSZ MELINDA
 | Elek, az Ákos apja – PALYOV ATTILA m. v.
 | Posztós asszonyok – VASS MAGDOLNA, OROSZ IBOLYA
 | Dobos – GIELER CSABA m. v.
 | Dénkó – FÜLÖP TAMÁS m. v.
 | Falusiak – CSÉKE ADRIENN, HECZEL JÁZMIN

Díszlettervező: Csíki Csaba // A díszlettervező asszisztense: Bodor András m. v.
 // Jelmeztervező: Cs. Kiss Zsuzsanna
 Dramaturg: Kulcsár Edit // Zene: Lovas Gábor
 // Koreográfus: Darabos Péter
 // Ügyelő: Lencsés István // Súly: Sütő Anikó
 // Rendezőasszisztens: Herpai Rita

Rendező: MÁRKÓ ESZTER

mikor? hol?

PREMIER:

augusztus 12. • Gyulai Várszínház
 szeptember 2. • Gobbi Hilda Színpad

további előadások:

október 27., 28 – 19 óra
 Gobbi Hilda Színpad

Schnell Ádám, Sötér István

Még az Isten háta mögött is...

Schnell Ádám – Tündöklő Jeromos

Jeromos esete azt mutatja, hogy még a rossz szándék is képes tévútra menni – mondja a Tündöklő Jeromos címszerepét alakító Schnell Ádám, aki szerint Tamási Áron szövegének tisztaságát a beregszászi színészek segítették méltó módon megszólaltatni. De mi van akkor, ha az ördög pálinkázni kezd?

Ahogyan Tartuffe, Jeromos is igazi intrikus, aki belép egy zárt közösségbe, és manipulálni kezd. Csak-hogy Molière antihőse a harmadik felvonásban lép színre, míg Tamásié a darab elején nyit be a székely kocsmá ajtaján. Tartuffe-öt a várokozás teszi különössé, vagyis a többi szereplő teszi démonivá. De ön hogyan építi fel a szemünk láttára az ördögi Jeromost?

– Jeromos kezdetben a messziről jött ember, aki iránt természetes bizalommal vannak a helyiek. Ő viszont csak idővel kezdi otthonosan érezni magát. De az eszközei megvannak: pénze számolatlan, igazságérzete nincs – minden adott, hogy azt a kis közösséget megnyerje magának, és beteljesítse baljós, sötét politikai céljait, és megvásárolja magának a falu lakóit. Csakhogy a nagy alkalmazkodásban és alakoskodásban ő is vét néhány hibát. Először is pálinkázni kezd, tetszik is neki az újszerű érzés, ugyanakkor a negyedik pohár után érzi, hogy meginog. A falu szépével, Ágnessel is hasonlóan jár. Kezdetben talán e fiatal, gyönyörű teremtmény is csupán egy valaki a sokaságból, akit le akar igázni, de idővel talán megtetszik neki az ártatlan lány. Nem azt mondom, hogy tiszta szerelem ébred benne, de valami számára is meglepő vágyat kezd érezni.

**„Minden esendőségünk és
gyengeségünk ellenére a törekvés
a lelkünkben mindig a jóra irányul.**

**Csak mindig becsúszik a bot
a küllők közé... Tamási erre az
eredendően jó hajlamunkra épít...**

Még ha egyszerű altesti vágy is ez. Tudatában van a tervének, de a pálinka vagy Ágnes nehezíti a feladat végrehajtását.

**Tamási karaktereiben – Jeromost leszámítva – nincs hamis-
ság. Sehol egy idézőjel vagy egy csipet cinizmus. Modernnek
érzi ezt a szöveget?**

– Eleinte nagyon meg voltam ijedve, hogy fog-e működni, mert Tamási egész világképe tiszta, ami manapság ritka. Azt hiszem, hogy az előadásunk igazságához nagyban hozzájárultak a beregszászi színészek. Nem idealizálom őket, de a határon túliak másként viselkednek, mint mi, pestiek. Az ő megszólalási módjuk tisztaságából mi is sokat meríthettünk. Ráadásul Tamási szövege a dráma, a példázat és a mesejáték határán mozog, és éppen a játékosága miatt senki sem tudja, mikor lépünk át máskor gondosan elkerült határokat.

**A darab derűjét a humora mellett az adja, hogy legbelül ére-
zük, végül úgysí győzedelmeskedik a jó. Ez nem kifejezetten
korszerű üzenet...**

– Márpedig Tamási karaktereihez hasonló emberek manapság is vannak! Meg vagyok győződve róla, hogy a sátáni és az isteni erő összecsapásából végül az utóbbi kerül ki győztesen. Minden esendőségünk és gyengeségünk ellenére a törekvés a lelkünkben mindig a jóra irányul. Csak mindig becsúszik a bot a küllők közé... Tamási erre az eredendően jó hajlamunkra épít, és alázatra tanít bennünket, mert tudatosítja, hogy ugyanakkor mindig csábít bennünket a rossz. Gáspár, a korcsmáros fia a maga természetességében és bájával mutatja fel mindezt. A szemtanúi lehetünk, ahogyan felismeri önmagát – és visszatér a jó útra. De Jeromos ellentétje valójában nem ő, hanem a Herczegh Péter által alakított Bajna Gábor. Ő valóban krisztusi figura.

**Aki ugyanakkor nem tud ráigérni Jeromos pénzszozására,
amikor a Tündöklő meg akarja vásárolni a falusiakat.**

– De hogyan végződik ez a jelenet? Jeromos szórja a leje-
ket, Gábor pedig pénztelen – de azért néhány szót még ő is

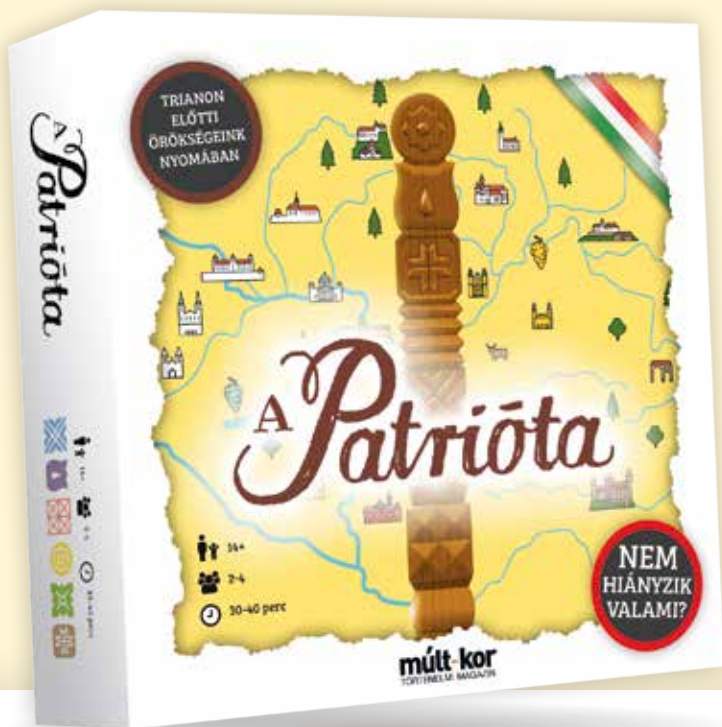

Herczegh Péter, Schnell Ádám

tud szólni. Meg is érinti mondandójával az emberek lelkét! Jeromos nyelve alatt is politika van – mondják róla. Vagyis a hatalomvágy vezeti – fordíthatnánk le. Ehhez látszólag minden eszköze meg is van, Gábor pedig eszköztelennek tűnik. Bajna Gábor szavaira ugyanakkor hallgatnak az emberek. Akkor ki-
nek van itt tényleges hatalma? Bajna Gábor krisztusi módon gyakorolja a hatalmát, míg Jeromos a hátsó szándék, az előre-
látás, a manipuláció mestere. Tamási ítélete e kettő harcában világos. Ezért is beszélgettünk Herczegh Péterrel, hogy Bajna és Jeromos első találkozását még hangsúlyosabbá kellene ten-
nünk: e két szereplő ugyanis elsőre ráismer a másikra. Ebből a találkozásból már megérezhetjük Jeromos elkeseredését. Eljött ide a világ végére, az Isten háta mögé, és még itt is akad egy krisztusi ember. Ez Tamási nagy üzenete. Mindkét erő bennünk lakozik, de felismerhetjük a rosszat, és nem szabad vele kokettálnunk. Ezt fejezi ki a gesztus, ahogyan Bajna Gábor nem fogadja el Jeromos jobbát, mondván „bálnak néztem”.

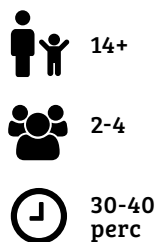
A Patrióta

Már előrendelhető a múlt-kor legújabb társasjátéka!

Az egyedi fejlesztésű **kvízzjáték** célja, hogy a játékosok felfedezzék tágabb hazánk, az 1920 előtti Magyarország történetét, településeit, épített és természeti örökségeit, a táj híres szülötteit, továbbá hogy felkeltse az érdeklődést a határon túli **magyarság** és a hozzájuk kapcsolódó kulturális értékek játékos módon történő megismerésére.

A **párbajjal**, küldetésekkal, szerencsével vegyített játék során izgalmas módon jelenik meg az egyéni és a közösségi érdek viszonya: a végső győzelem megszerzéséért olykor egymáson is segítenünk kell, nemritkán pedig közösen kell döntést hoznunk vagy választ adnunk egy-egy kérdésre. A **labanckodás** persze olykor nem várt következményekkel járhat.

bolt.mult-kor.hu

Csodálatos józanság

Kovács S. József – Sáska Gáspár

Sáska Gáspár, a helyi korcsmáros fia találkozik először Jeromossal, a messziről jött idegennel. Az ifjú Gáspárt alakító Kovács S. József Tamási Áron természetességéről, s arról, miért a korcsmáros fia a legjózanabb a faluban.

– Tamási Áron egy játékkal indítja drámáját: Sáska Mihály korcsmáros fia, Gáspár letapogatja a faluba érkező Jeromost. Amikor készültem ennek az életigenlő fiúnak – legfeljebb ha 17 éves lehet – a megformálására, megpróbáltam letapogatni a személyiségét. Ki ő? Mi a szerepe a drámában? Miközben a viszonyomat kerestem Gáspárhoz, rájöttem, gyermekkori önmagamot kell alakítanom. Gáspár egy boldog faluközösségben él, ahol akármilyen civakodások is vannak, a békés és önfeledt együttélést semmi sem veszélyezteti. Én is így nőttem fel Szapárfalván a romániai Temes megyében. Persze én már elhagytam Gáspár életkorát, de a bennem élő emlékek miatt könnyen tudok azonosulni vele. De azért, hogy fiatalabbnak tűnjek, rendszeren meg kell borotválkoynom...

– Emlékszem, gyerekként odahaza az utcán fociztunk a többi falubéli sráccal, s egyszer csak megjelent a távolban egy nálunk idősebb fiú. Hirtelen összeálltunk, és így faggattuk a messzire lévő fiút, mit keres itt. Kiderült, hogy az egyik unokatestvérem, de a jelenet megmaradt bennem: minden kívülről jött embert érdeklődéssel és némi gyanakvással kezeltünk. Ahogyan Gáspár is Jeromost. Ez a közösségi reakció – ami minden átmeneti torzalkodást felülír – hatalmas összetartó erőről tanúskodik. Manapság is rengeteg külső ingernek vagyunk kitéve, és megtanultam, hogy a kis közösségekben kialakult egy józan paraszti észre támaszkodó ellenállás ezekkel szemben. Tamási falujának lakói is ennél a közösségi erőnél fogva győzik le a rájuk leselkedő démoni szereplőt.

Kovács S. József, Schnell Ádám, Kristán Attila

– Márkó Eszter rendezővel már csak az erdélyi gyökereink miatt is jól megértjük egymást. Tamási Áron világa számomra a maga tisztaságában is teljesen hiteles. Tamási szövegében nincs folklorizmus, bár kétségtelen, hogy felkínálja magát a folklorisztikus értelmezésre. A *Tündöklő Jeromos* közegét természetesnek érzem, hiszen én is egy ilyen faluból származom. De azon a próba folyamat során sokat gondolkoztunk, hogyan mondjuk el ezt a történetet a budapesti Nemzeti Színház közönségének úgy, hogy számukra is átélethető lehessen. Eszter elgondolása az volt, hogy a Tamási Áron által leírt csodákat emberi felismerésekké formáljuk. Csoda helyett a józan paraszti ész vezeti a szereplőket. Tamási az *Énekes madárban* és a *Tündöklő Jeromosban* is él a színpadi csoda eszközével, de ezek nélkül talán könnyebben befogadható utóbbi története úgy, hogy közben nem veszti el hitelességét. Tamásinál Gáspár angvalt lát, aki közli vele, hogy Jeromos ördögi figura, vigyázni kell vele. A mi előadásunkban Gáspár felismeri, hogy Jeromos gyanús alak, aki a falu közösségét rombolja. Kezdetben persze érdeklődik a messziről jött ember iránt, de ez a kíváncsiság és nyitottság idővel átalakul bennem jogos gyanakvássá.

Az interjúkat LUKÁCSY GYÖRGY készítette

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

A Csalóka szivárvány „Pesten ellentmondásokat ébresztett, Kolozsváron pedig sikert aratott” – nyilatkozta Tamási Áron.
Jávor Pál és Mészáros Ági, Nemzeti Színház, 1942 | fotó: Wellesz Ella, OSZMI

Az író, akit nem értett Budapest

„Ha tetszik, ha nem!” – a 125 éve született Tamási Áron „korszerűtlen” színháza

Székely parasztház szobája. Ezzel a színnel nyit Tamási Áron legelső, 1924-ben lejegyzett színdarabja, az *Ösvigasztalás*, s ezzel a legutolsó is, a *Boldog nyárfalevél* című, ami 1960-ban született. S egy székely parasztház szobájában játszódik az összes többi, mintegy négy évtized alatt keletkezett színjátéka, az *Énekes madár*, a *Tündöklő Jeromos*, a *Vitéz lélek* – hogy csak a legnépszerűbbeket említsük. Mintha szerzőjük nem a húszas évek Amerikájában, a Broadway műsorkínálatán, Molnár Ferenc, Max Reinhardt, O'Neill színpadi műveit ismerve és elismerve alakította volna színházi világlátását. Történetei és figurái olyan együgyűek, dramaturgiája olyan áttetsző, üzenetei olyan pozitívak, mintha nem a huszadik század legvéresebb, legkaotikusabb, leginkább léleknyomorító évtizedeiben élt és alkotott volna. Mintha a történelem megannyi szörnyűsége, a több generációra elegendő, terhet adó traumák mellett és után lehetne egy parasztház szobája a világ közepe, és lehetnének a szerelem, a bizalom, a jó győzelmébe vetett hit történetei a legfontosabb történetek a világon. Mintha minden történelmi és élettapasztalat ellenére lehetnének az érzelmek olyan tiszták, az igazság pedig olyan megkérdőjelezhetetlenül győztes, mint a mesékben.

KÖLTŐI PROVOKÁCIÓ

Alighanem a kornak szóló szándékos költői provokáció ez – nehéz másképp értelmezni azt a „kiművelt” színházi közönség ízlésével mit sem törődő, a magyar drámaírói hagyományban előzmény és rokon nélküli, realitás és mese közt lebegő különös történetvezetést és színpadi nyelvet, amit Tamási Áron fejlesztett ki és gyakorolt jobbra teljes színműírói pályafutása során. Nem meglepő hát, hogy kevés olyan drámaírói pálya van a magyar irodalomban, amit annyira szélsőséges kritika kísért volna végig, mint az övé. Bátor műfaji újítót, a költőt, szimbolista, mágikus realista színház magyarországi és erdélyi úttörőjét éppúgy látták benne, mint egy eltévelyedett, fél- és egészbolond figurákat színpadra állító, érthetetlen és a kor színházi kihívásaira érzéketlen alkotót.

Amikor azonban a színdarabjait ért kritikákat súlyozzuk, fontos szem előtt tartanunk, hogy Tamásinak olyan víziói voltak a színházról, amiket a kortárs színház- (illetve film) művészet nem feltétlenül tudott követni vagy akár értelmezni. Színdarabjai (melyeket ő maga székely népi játéknak, komoly játéknak vagy drámai színjátéknak nevez) nem könyvdrámák – épp ellenkezőleg: rendkívül kiszolgáltatottak a színrevitel koncepciójának: a rendezői értelmezésnek, a színészi játéknak, a díszlettervező vizuális világának. Nem véletlenül ad több alkalommal hosszas szerzői instrukciókat egy-egy készülő előadáshoz, és nem véletlen az sem, hogy egy-egy nem kellő finomsággal vagy ráérzéssel hangolt színpadi vagy filmes megvalósítás élvezhetetlen gicscsé fokozta le azt a mágikus realista miliót, amit Tamási színpadra álmodott.

Mert mi kell hozzá, hogy egy Tamási-darab célba találjon? Ha a teljes életmű kritikai tapasztalatait vesszük sorra, a következő listát állíthatnánk össze: realista szemléletű rendezés, ami képes egyensúlyt teremteni a történet valóságossága és transzcendens elemei között, valamint képes megteremteni a tárgyi és költői rétegek organikus egységét a színpadon; természetes, sallangmentes színészi játék és beszédmod; mértéktartó humor; naiv befogadói lélek. Ami pedig előnyt jelent: székely vagy falusi közönség; autentikus vagy amatőr szereplő vagy akár társulat, de erdélyi színrevitel mindenképpen. Ironikusnak hathat a lista, holott valójában a rendezések bizonytalanságai, kísérletei által érlelődött évtizedes tapasztalatokon alapszik, és beszédesen jelzi: egy Tamási-művet színpadra interpretálni, atmoszféráját a színpadon megteremteni rendkívül érzékeny művelet. (Az *Énekes madár* 1939-es, Nemzeti Színház-béli bemutatóján még

**„Bátor műfaji
újítót, a költőt,
szimbolista,
mágikus
realista színház
magyarországi
és erdélyi
úttörőjét
éppúgy látták
benne, mint egy
eltévelyedett,
fél- és egész-
bolond
figurákat
színpadra állító,
érthetetlen és
a kor színházi
kihívásaira
érzéketlen
alkotót.**

SZINHÁZI MAGAZIN

SZÍNHÁZI, MOZI, SZÉPIRODALMI ÉS MŰVÉSZETI KÉPESLAP

SZERKESZTI: RÁCZ VILMOS

„Érzésem szerint a jövő drámája nem a tények művészi megszerkesztése folytán születik meg, hanem olyan költői mű lesz, melynek szárnyaló szertartása alatt bűvölet szállja meg a néző lelkét, és édes megrettentéssel fogja érezni, a szentek vagy a madarak sorába került. Utána természetesen pislogni fog, s majd vacsorázni – mint az emberek általában.

Tündöklő Jeromos – vegyes fogadtatás: „Tamási már második darabjával bizonyítja, hogy a költészet is színpadképes”, mások szerint „kispolgárvá sekélyesedett világszemlélet”. A címszerepben Kiss Ferenc – Nemzeti Színház, 1939 | fotó: Arcanum

fenyőillatú levegőt is fújtak a közönségre az atmoszférateremtés érdekében!). Darabjainak sikere a hetvenes évek falusi közönsége előtt és az amatőr színjátszó társulatok előadásában azt mutatja, hogy az atmoszférateremtés és a keresetlen, hiteles színészi játék éppen a profizmus felől nehezebb feladat. Ezért jelent a mai napig izgalmas kihívást a színházi alkotóknak – ahogy azt olyan „sikerdarabok”, mint a *Tündöklő Jeromos* vagy az *Énekes madár* napjainkig erő színreviteli listája bizonyítja.

Valóság helyett igazságot!

Tamási a kezdetektől fogva idegenkedett attól a felfogástól, ami szerint a színháznak feladata lenne az aktuális közéletre vagy politikai helyzetre való reakció, vagy annak megjelenítése a színpadon. A színdarabban ne köszönjenek vissza az aznapi újság hírei, ne a valóságot próbálja művészivé szerkeszteni – vallotta. „A színház [...] egyre elszántabban és mindjobban eltévelyedve a valóságot akarja élénk állítani, és nem az igazságot. Az élet otromba és buta valóságait, és nem a költői igazságot, mely

egyedül tudná az embert alkalmassá tenni arra, hogy a valóság méltatlan és szegényteljes eseményeit elsorvassza és végső fokon megszüntesse” – fejtette ki egy színházi kritikájában. Nem hitt a korban divatos színházi irányzatokban, de a Sartre nevével fémjelzett egzisztencializmusban sem, ami pedig korának sok alkotóját, köztük a közeli barátjaként számon tartott Illyés Gyula drámaírói koncepcióján is nyomot hagyott.

A világirodalmi minták természetesen Tamási alkotói világát sem hagyták érintetlenül. Ahogy ő maga vall róla, első színpadra jutó színdarabját, az *Énekes madár* címűt Maurice Maeterlinck *Kék madara*, annak is moszkvai, Sztanyiszlavszkij-féle rendezése ihlette, mely komoly nemzetközi visszhangot kapott, és a szimbolista színházi mozgalom elindítója lett. Tamási a jövő drámáját a *Kék madár* nyomdokain járó, erős jelképekkel és metaforákkal dolgozó drámaként képzelte el.

KÖLTŐI SZÍNHÁZ

Az általa megálmodott költői színháznak azonban meglehetősen akadozó volt a fogadtatása. Legelső színpadi művét, me-

lyet még amerikai kinn tartózkodása alatt írt a kolozsvári Magyar Színház pályázatára, nem díjazták, sőt, mintegy ötven évre a darab kézírata is elkallódott. Az *Ősvigasztalás* 1978-ig várt színpadra, az ősbemutatójára a Pécsi Nemzeti Színházban került sor. „Abszurd”, „neoprimitív”, „balladás expresszionizmus” – ezekkel a jelzőkkel és terminusokkal jellemezte a – szükség-szerűen évtizedeket késő – kritika. Tamási erőteljes metaforái, mint ebben a darabban a halotti máglya, ekkor már a színpadi látványvilágban is magabiztosan hangsúlyos szerepet kaptak (e tekintetben kiemelik az *Ősvigasztalás* második, nagyváradi rendezését). Izsák József irodalomtörténész, Tamási monográfusa mégsem a modern dráma szerves előfutáraként tekint Tamási pályakezdő darabjára, noha elismeri korához képest való modernségét: „a mai modern dráma felől közeledve Tamási nem megelőzte korát vagy magát, hanem más, modernebb drámát írt, mint amilyenhez a húszas évek fiatal romániai magyar irodalma hozzászokott vagy elvárt”.

A HÓTISZTASÁG SIKERE

Majd egy évtized telik el az első, visszhangtalan és sikertelen drámai kísérlete után, mikor 1933-ban megszületik az *Énekes madár*; az első székely népi játék. Azonban ez után a darab után sem kapnak két kézzel a színházigazgatók és a rendezők. Nagy sokára Márkus László karolja fel, aki a budapesti Új Thália Társaság kísérletező csapatával viszi színre 1935 novemberében egy délelőtti matiné előadáson, Pünkösti Andor rendezésében. A társaság bevallott ambíciója az, hogy kísérletező előadásaival új utak keresésére inspirálja a színházat. Az *Énekes madár* olyan sikert arat, hogy hamarosan a rangosabb esti programban is játsszák. A kritika Pünkösti Andort mint rendezőt is méltatja, akinek „nagy része van benne, hogy az új erdélyi dráma hitelre talált a fáradt magyar játéktílus területén”. A közönség örül a friss hangnak, s annak, hogy a „polgári szellem megismerheti, hogy létezik egy másik, népi világ”.

A rendezőt valósággal elvarázsolja ez a „hóti szta mesejáték”, a humor és a költészet bűbája, ez a „műfajilag meghatározhatatlan kis csodamű”. Alighanem az egyik legszerencsésebb találkozása Tamásinak drámaírói pályafutása során a Pünkös-tivel való munka. A darab hamarosan a Kolozsvári Nemzeti Színház, majd 1939-ben a Nemzeti Színház műsorába is beke-rül, ahol ismét Pünkösti rendezi, ezúttal azonban nem Tolnay Klárit, hanem Szelezky Zitát igazgatva a szerelmes Magdó szerepében. A színészi játékot és a rendezést méltató hangok mellett eltörpülnek a negatív kritikák, és minden bizonnyal elfeledtetik a szerzővel a darab megszületése idején tapasztalt értetlenkedéseket a színházi szakma felől.

A színházi szakma kezdeti értetlenkedése különösnek tűnhet, hiszen az *Énekes madár* dramaturgiája nagyon egyszerű: két fiatal szerelmes és az ő szerelmükre és testükre sóvárgó, irigy, öregedő, boldogságukat gáncsolni akaró vénlányok és férfiak összecsapása, mely végül misztikus feloldásba torkollik: Magdó és Móka egy hirtelen fényárban eltűnnek a színpadról.

Talán épp egyszerűsége és a konfliktusmentes feloldás miatt lehetett idegen ez a mű a korabeli színházigazgatók és rendezők számára.

Második színpadra jutó darabja, a *Tündöklő Jeromos* hasonló problémákat vet fel. A történet szerint egyszer csak egy ambíciózus, furcsa figura érkezik egy székely faluba, világmegváltó politikai szándékkal, aki pénzzel vásárol híveket magának. Tervei egy becsületes, tiszta szándékú fiatalember miatt futnak zátonyra, akit egyenessége miatt az egész falu becsül. Mikor szorulni kezd a hurok a nyaka körül, a történet, az *Énekes madár*hoz hasonlóan, hirtelen misztikus fordulatot vesz: kámfor-rá válik mint ördög.

A Kolozsvári Magyar Színház pályázatára született darabot a kiírás egyedüli díjazottjaként azonnal próbálni is kezdi a színház, Kádár Imre rendezésében. (Bemutatója 1936. novemberében volt). A koncepciót illető problémák már ekkor felmerülnek. A próbaidőszakra Kolozsvárra érkező Jób Dániel rendező, színházigazgató (ez időben a Vígyszínház igazgatója) arról próbálja meggyőzni Tamásit, hogy konkretizálják Jeromos alakját, hogy világosabb legyen a darab üzenete a közönség számára, kit is, mit is kell a népámító szerepében látnunk. A szerző vonakodik: „én úgy éreztem, hogy a főhős konkretizálása menthetetlenül vezércikk ízüvé tenné a darabot, magát a főhőst pedig valamelyik politikai pártban elhelyezkedő alakká zsugorítaná” – emlékezett vissza egy újságcikkben a nézeteltérésre. A megállapodás végül az lett, hogy Tamási azt kérte, a kolozsvári bemutaton hagyják érintetlenül az ő szerzői koncepcióját, minden változtatás csak a későbbi előadásokat érintse. Fontos volt számára a negatív főhős meghatározhatatlansága, hogy így lehessen „hivatalos politikai pártunk” számára magyarellenés izgató, a munkás számára fasiszta kalandor, a zsidó számára antiszemita üzletpolitikus, a papok számára erkölcsi megrontó – érvelt.

A darabot három évvel később Budapesten is bemutatják: a magyarországi ősbemutatóra a Nemzeti Színházban került sor 1939. április 22-én, Németh Antal rendezésében. Fogadtatása ezúttal is vegyes. Illés Endre a darabot szereti, de a színeszek játékát lassúnak és nehézkesnek tartja. Németh Lászlót magával ragadja a „tettnek is bátor” színdarab, mely azt mutatja föl, hogy „a néplelek megőrzött szervezete rázza le magáról a lélekvásárlót”. Értékeli a Tamási Áron-féle „fölemelt s ég és föld között lebegtetett realitást”. S míg a kritika egyfelől ünnepli, hogy „Tamási már második darabjával bizonyítja, hogy a költészet is színpadképes”, s hogy művészete semmi mással össze nem hasonlítható, a negatív kritikái hangok is erősek: „Az Ábel-trilógia nem lehet örök jogcím arra, hogy Tamási a népről, a nép nevében beszélhessen.” Kifogásolja, hogy az író „kispolgárivá sekélyesedett világszemléletet” ad be a közönségnek „népi címke alatt”, nemtetszését fejezi ki a Nemzeti színeinek modoros színészi játéka miatt, a darabot a naiv vallá-sosság didaktikus szószólójának tartja, melyben a karakterek „fél- és egészbolondok”, „zavaros fejű álemberek”.

NEMZETNEVELÉSI SZÁNDÉK

Ekkorra egyértelműen kialakul a Tamási színműírói tevékenységét elismerő és kifogásoló kritikusok két tábora. Illés Endre Tamási következő darabját, a *Vitéz lélek* címűt is lelkesedéssel fogadja. A Nemzeti Színházban tartott ősbemutató után (1941 januárja) úgy beszél az előadásról, mint amitől „lúdbőrözni kezd a kényelmes magyar színpad”. A rendezőnek, Pünkössti Andornak ismét komoly szerepe lehetett az elért hatásban. A darabot márciusban már Kolozsváron mutatja be. A nemzetnevelési szándékkal írt komoly játék szakmai elismerését bizonyítja, hogy 1947-ben film készül belőle, *Mezei próféta* címmel. A film sorsa az ötlettől a megvalósulásig különösen tanulságos: az eredetileg felkért rendező, Szóts István ugyanis komoly aggályokkal nyúlt az alapanyaghoz, és kikötötte, csak úgy vállalja el a feladatot, ha amatőr, autentikus székely szereplőkkel forgathat az eredeti, hargitai, székelyföldi helyszíneken. A magyar film-történet egy komoly vesztesége, hogy progresszív elképzelései nem valósulhattak meg (végül a politikai helyzet miatt nem kapott engedélyt a magyar stáb arra, hogy Romániában forgathasson). A film azonban így is elkészül, Bán Frigyes rendezésében, mátrai és Nógrád megyei helyszíneken, válogatott profi színészekkel – s azzal az eredménnyel, hogy magának a szerző-forgatókönyvírónak, Tamásinak sem tetszik. A főhős, Balla Péter (a filmben: Gábor) által vásárolt, az újrakezdéshez és az otthonalapításhoz szükséges számár mély szimbólum a színdarabban, a film alkotói azonban komikus motívummá züllesztik az állatot és annak eltűnését. A történet legköltőibb és egyben legabszurdabb elemét, Balla Péter házasságkötését egy halott lánnyal, a halott lányhoz való hűségét, az ebből fakadó bonyodalmak feloldását pedig egyszerű happy enddé egyszerűsíti. Tamási eredeti szándéka, miszerint „eszmei tanítása az, hogy amiben nagyon hiszünk, és amiért megalkuvás nélkül dolgozunk, valósággá válik”, erőtlen, együgyű történetté lesz a vásznon. A filmet hamarosan klerikalizmus vádjával betiltják.

A negyvenes években két színjátékot ír még Tamási, mielőtt a mellőzöttség éveiben mesejátékok írására adja a fejét. Az egyiket, az 1942-ben keletkezett *Csalóka szivárványt* drámai színjátéknak nevezi, az 1943 és '46 között formálódó *Hullámzó vőlegényt* egyszerűen színpadi játéknak. A *Csalóka szivárvány* színpadi bemutatói igazolják a már korábban megmutatkozó tendenciát: az 1943-as kolozsvári rendezés jóval nagyobb sikert arat, mint az egy évvel korábbi, Nemzeti Színház-beli ősbemutató. Maga Tamási is bevallottan jobban örült volna egy kolozsvári ősbemutatonak. A budapesti premiért fogadó értetlenségről legbeszédesebben nem is a kritikák, hanem Papp Antal helyszíni jegyzetei árulkodnak, melyeket a *Film Színház Irodalom* című lapban a szerzővel készült interjúval együtt közlé is tett:

„A *Csalóka szivárvány* bemutatóján hullámzó tömeg között, a Nemzeti Színház foyer-jában a Film Színház Irodalom

szerkesztője mellé sodródtam, s együtt figyeltük a hatást, amit a darab tett a közönségre. Azt hiszem, egy ilyen szemlélődés többet mondhatna a szerzőknek, mint a premiért követő reggelen a fővárosi sajtó kritikáinak olvasgatása. Ahogy az arcokat figyeltük, arra a megállapodásra jutottunk, hogy a közönség – furcsállja a darabot. Budapest nem érti a *Csalóka szivárvány-t*. Van, aki bevallja, van, aki tagadja, van, aki elméleteket gyárt róla, rejtett és kézenfekvő értelmét magyarázgatja a körülállóknak, nagyban-egészben azonban a közönségen valami tanácstalan töprengést figyelhetünk meg. A büfé mellett az úr beleharapott a sonkás szendvicsbe, és röviden összefoglalta a véleményét: – Tudod, fiacskám, ezt te nem érted, ez egy énhasadási probléma. De a végére rendbe jön. Ismerem már én az ilyesmiket. Egy fanyar szkeptikus az orrából sipogva kísérlőnek: – Tudod, mi ez? Irodalmi nihilizmus. A darab egyik figurája a falhoz állítja az egész falut néhány hangzatos szólammal. Ugyanez történik a közönséggel. Senki nem érti a darabot, tehát tisztelettel és szájtátva hallgatják. A darab értelmetlen, de sznobság mindent belemagyarázni... Ahogy ott állunk a szünet és a publikum közepén, hát csak előnti az agyamat a világosság: – El kellene menni Tamásihoz, és megkérdezni, a pesti közönség nevében, mit akart a darabbal? A szerző üljön le öt percre, s magyarázza el bevallott és tagadott gyöngébbeknek a darabját.” Tamási válaszában így fogalmazott: „Nem tehetek róla, ha nem értik, s hiába magyaráznám meg jobban, mint ahogy megírtam. Vagy az a helyzet, hogy nekem van igazam, vagy az, hogy a közönségnek, ezen nem lehet segíteni. Ha neki van igaza, homályos és nem sikerült a mű, ha az írónak, akkor a közönség nézzon meg olyan darabokat, melyeket megért.”

A *Hullámzó vőlegény* bemutatóját (1947 januárja, Nemzeti Kamara Színház) már nem kíséri a megszokott sajtóérdeklődés. A szerző panasza így szól: „a pártokon felül álló magyar író ügye nem szívügy [...]. Be kell látni végre azt, hogy ezzel a saját kultúránk sírját ássuk meg. Nem lehet úgynevezett kulturális gyarmatpolitikát folytatni. [...] Joga van az írónak ahhoz, hogy pártszempontok helyett szigorú tárgyilagosságot követeljen.” Végül tucatnyi kritikát írtak róla, s többnyire tárgyilagos elemzéseket, és ekkor Tamási már tévedhetetlenül megérezhette az új idők szelét, a mellőzöttség időszakának közeledtét.

VÁLOGATOTT TÉVEDÉSEK VÁDJA

1956 őszi szerepvállalása miatt a rendszer belső logikája szerint Tamási a forradalmat követő években ellenségnek számított. 1958 júniusában a Társadalmi Szemlében majd a Kortársban közzé tett, a népi írókról szóló hivatalos állásfoglalásból értette meg, hogy a népi írók a korábbi pozícióikat az irodalmi életben többé nem tudják megtartani. Politikai, esztétikai, ideológiai karanténba került. Már nem pusztán esztétikai oka volt annak, hogy '58-ban a Vígszínház (akkor Néphadsereg Színház) és a Madách Színház sem vállalja a *Hegyi Patak* bemutatóját.

Énekes madár Kolozsvárott – Tompa Sándor és Balázs Samu | Fotó: Szabó Dénes, OSZMI

Ennek ellenére folyamatosan dolgozott, és igyekezett olyan lehetőségeket keresni a kompromisszumok kötésére elvei feladása nélkül, amilyenekre Illyés Gyula is törekedett. Az ötvenes évek mellőzöttségében szüreti játékokat, mesejátékokat, bábjátékokat írt. 1960-ban jelentkezik utolsó, *Boldog nyárfalevél* című színjátékával, amely csak kétévnyi huzavona után kerülhet színpadra Kecskeméten, Seregi László rendezésében. A darab, a korábbiakhoz hasonlóan erkölcsi példázat kíván lenni, ezúttal a bizalomról, a bizalom kijátszhatóságáról egy katonáskodó férjét évekig hazaváró falusi asszony történetén keresztül. A hosszú éveken keresztül, sok kísértés és gyötrődés ellenére hűséges Kláris erkölceiről a hazatérő férj papi álruhában, gyóntatást játszva győződik meg, ezzel összetörve a felesége és közte lévő bizalmat. A pszichológiai mondanivaló ellenére a kor kritikusa, Rajk András politikai sugallatot vél a darabban és higgadást javasol a szerzőnek, egyszersmind a művet Tamási válogatott tévedései között helyezi el: „Korunk reprezentatív ábrázolásában az objektív létet és a mesét ma már aligha lehet összeegyeztetni, a valóság széttöri a mítoszt és önmagában hordozza értelmét”.

A népi írók kompromisszumkeresésének a hatvanas évektől érződtek az eredményei. Ami Tamásit illeti, '63-ban a Szépirodalmi Könyvkiadó megjelentette az *Ábel*-trilógiát, majd további három könyvét, '64-ben hosszabb interjú jelent meg vele az Élet és Irodalomban, és egyre sokasodnak a műveiről szóló tanulmányok és recenziók. Ugyanakkor, ha a hatvanas évek politikai gyanakvással átitatott színházi kritikájára hagyatkoznánk, hihetnénk, hogy a Tamási Áron által kiérlelt színpadi világ végleg korszerűtlenné vált. Pándi Pál – egy ügynöki jelentés szerint – abban látta Tamási megrekedésének az okát, hogy „szeretne kikerülni a székely témakörből, de nem érti eléggé a mai világot”. Az akkori kritika feljegyezte: a művelt közönség soraiban sosem aratott igazán sikert, világlátása felett pedig a posztmodern időszakára egyértelműen eljárt az idő.

Tamási műveinek utóélete már egy másik történet, de annyit meg kell állapítanunk: a színházak műsorkínálata egészen napjainkig rácsfolni látszik erre az ítéletre. Tamási Áron példázatszerű történeteinek, egyszerű falusi szereplőinek újra és újra támadt értő közönsége, és akad színrevitelükben kihívást találó rendezője.

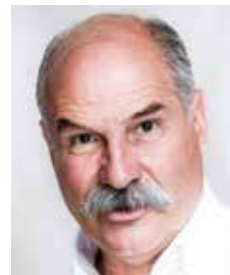
A NEMZETI SZÍNHÁZ TÁRSULATA

ÁCS ESZTER

BARTA ÁGNES

BERECZ ANDRÁS

Kossuth-díjas, a Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszt kitüntettje

BODROGI GYULA

A Nemzet Színésze,
Kossuth- és kétszeres
Jászai Mari-díjas,
Érdemes és Kiváló
művész

**BORDÁS
ROLAND**

FARKAS DÉNES

KATONA KINGA

KOVÁCS S. JÓZSEF

KRISTÁN ATTILA

Jászai Mari-díjas

RÁTÓTI ZOLTÁN

Kossuth- és
Jászai Mari-díjas,
Érdemes művész

RUBOLD ÖDÖN

Jászai Mari-díjas,
Érdemes művész

SCHNELL ÁDÁM

Jászai Mari-díjas,
Érdemes művész

SZÁSZ JÚLIA

SZÉP DOMÁN

SZÜCS NELLI

Jászai Mari-díjas,
Érdemes és Kiváló
művész

**UDVAROS
DOROTTYA**

Kossuth- és
Jászai Mari-díjas

VARGA JÓZSEF

a Magyar
Arany Érdemkereszt
kitüntettje

BERETTYÁN NÁNDOR

Jászai Mari-díjas

BERETTYÁN SÁNDOR

BLASKÓ PÉTER

Kossuth- és Jászai Mari-díjas, Érdemes művész, a Nemzet Művésze

FÖLDES LÁSZLÓ HOBO

Kossuth-díjas

HERCZEGH PÉTER

HORVÁTH LAJOS OTTÓ

Jászai Mari-díjas, Érdemes művész

MÉSZÁROS MARTIN

NAGY MARI

Jászai Mari-díjas, Érdemes művész

RÁCZ JÓZSEF

Jászai Mari-díjas

SÖPTEI ANDREA

Jászai Mari-díjas, Érdemes művész

SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ

SZARVAS JÓZSEF

Kossuth- és Jászai Mari-díjas, Érdemes és Kiváló művész, a Magyar Arany Érdemkereszt kitüntetettje

TÓTH AUGUSZTA

Jászai Mari-díjas, Érdemes művész

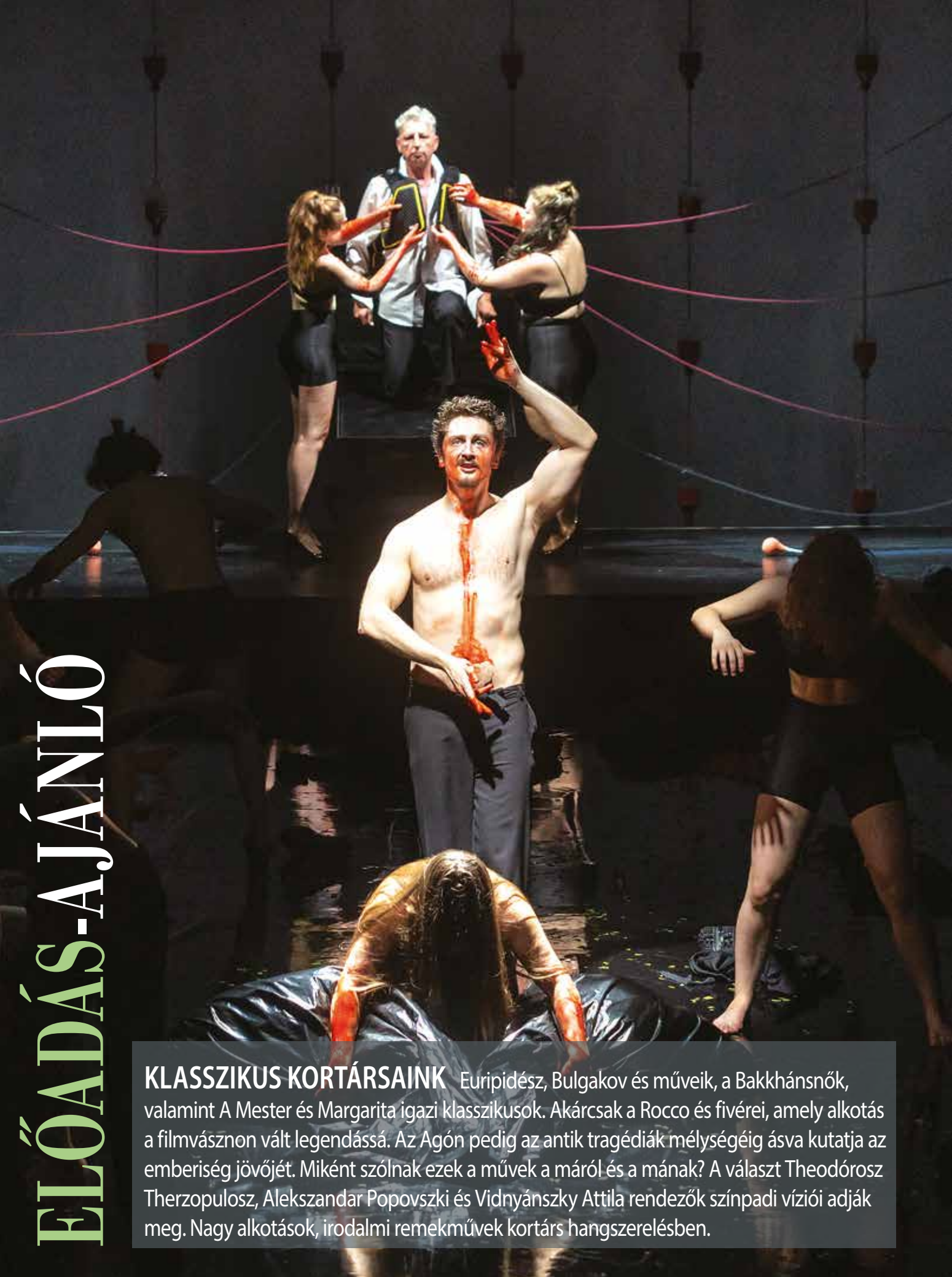
TÓTH LÁSZLÓ

TRILL ZSOLT

Jászai Mari-díjas, Érdemes és Kiváló művész

*Legyen Ön is a vendégünk!
Szeretettel várjuk előadásainkra!*

ELŐADÁS-AJÁNLÓ

KLASSZIKUS KORTÁRSAINK Euripidész, Bulgakov és műveik, a Bakkhánsnők, valamint A Mester és Margarita igazi klasszikusok. Akárcsak a Rocco és fivérei, amely alkotás a filmvásznon vált legendássá. Az Agón pedig az antik tragédiák mélységéig ásva kutatja az emberiség jövőjét. Miként szólnak ezek a művek a máról és a mának? A választ Theodórosz Therzopoulosz, Alekszandar Popovszki és Vidnyánszky Attila rendezők színpadi víziói adják meg. Nagy alkotások, irodalmi remekművek kortárs hangszerelésben.

Bakkhánsnők

A téboly költészete – beavatás az antik tragédiák világába

„Mire várunk, az sose jó el, / míg a sosemvártnak utat nyit a sors” – hangzanak Euripidész baljóslatú sorai, amely egy véres és tébolyba torkolló történet lényegét ragadják meg. Dionüszosz, a bor és a mámor istene visszatér Thébába, hogy bosszút álljon Pentheusz királyon, aki nem hajlandó elismerni az ő isteni természetét. Az isten őrjöngő bakkhánsnökké változtatja a város előkelő asszonyait (Dionüszosz másik neve Bakkhosz, női követőit nevezik bakkhánsnőeknek). A nők végül Kithairón hegyére vonulnak, köztük van Agaue is, a király anyja, aki tébolyultságában saját fiát, Pentheuszt szaggatja szét. Ide vezet, ha megrendül az istenekbe vetett hit, ha az isteni igazságszolgáltatásnak már nincs tere...

A Bakkhánsnők egy bosszútörténet, amelyben az ösztön a logikán torolja meg, hogy nem hajlandó elismerni az isteni természetét. Mindkét fél mértéktelen harcba kezd. De mikét szólal meg ez a dráma a háború idején?

– Azt hiszem, alapvetően változtatta meg mindannyiunk értelmezését a háború – mondja Theodorosz Terzopulosz görög rendező. – Politikai színházat csinállok, ami nem az aktualitások keresését jelenti, hanem azt, hogy a jelenből olvassuk Euripidész antik szövegét. Vagyis az előadásunk természetesen a háborúról is szól, de nem kimondottan az orosz-ukrán konfliktusról, hanem általában a háborúról: legyen az a Közel-Keleten, a Balkánon vagy bárhol a jövőben. Hatodik alkalommal rendezem meg a Bakkhánsnőket, és a háború réme sajnos mindig aktuálisabb teszi. A Bakkhánsnők története a háborúra, azon belül is a menekültekre irányítja a figyelmünket, mert a drámában Dionüszosz háborúból menekültként tér vissza Thébába. A konkrét politikai helyzet mellett a menekültlétnek van egy metaforikus megközelítési lehetősége is: maga a színház, jobban mondva a színészi állapot abban hasonlít a menekültkéhez, hogy a színház a jelenlétben születik meg, és elrebbenő valósága csak ebben a jelenben van otthon.

Az előadást a Nemzeti Színházban színre állító világhírű görög rendező, Theodorosz Terzopulosz életművének és színházi módszerének kulcsdarabja a Bakkhánsnők – beavatás az antik tragédiák világába.

Euripidész

Bakkhánsnők

Devecseri Gábor fordítása nyomán a szövegkönyvet írta Kozma András

Dionüszosz – BORDÁS ROLAND |
Pentheusz – HERCZEGH PÉTER |
Agaue – SZÜCS NELLI | Kadmosz,
Thébai királya – SCHNELL ÁDÁM
| Teiresziasz – SZARVAS JÓZSEF |
Első Hírnök (pásztor) – MÉSZÁROS
MARTIN | Második hírnök (testőr) –
VARGA JÓZSEF

Kórus, asszonyok a palotából,
siratóasszonyok: a Szent István
Egyetem kaposvári Rippl-Rónai
Művészeti karának színészhallgatói:
Battai Lili Lujza, Bognár Bence János,
Duma Kata, Ionescu Raul Gabriel, Jakab
Tamás, Juhász Péter, Kerék Benjámin
Dominik, Kiss Anna Gizella, Krauter
Dávid Róbert, Mikita Dorka Júlia, Polyák
Anita, Puskás Balázs Ákos, Séra Dániel,
Sipos Ilka, Soós Anett, Wettstein Márk,
Winkler Tamás Ábel

Díszlet, jelmez: Theodorosz
Terzopulosz // Zeneszerző: Panaüiotisz
Velianitisz // A rendező munkatársa:
Szavvasz Sztroumposz // Dramaturg:
Kozma András

Rendező: THEODÓROSZ
TERZOPULOSZ

mikor? hol?

október 6., 24. – 19 óra • Nagyszínpad

Agón

Káromkodásból katedrális – performansz, csak TE érted

– A világot megélni és megérteni akaró, sodródását látó, azt se elfogadni, se megváltoztatni nem tudó, érzékenyen gondolkodó, törékeny, önmagát is felemészítő Ember éles, fájdalommal és aggodalommal teli sikolya az *Agón*. Éles diagnózis és apokaliptikus látomás. Per, amelyben az Ember vádlottból vádlóvá lép elő. Az elítélt fellázad elítélői ellen – mondja Vidnyánszky Attila, az ősbemutató rendezője.

Józsa Péter Pál (1960–2019), a szöveg, a zenekari mű és a színpadi tér alkotója az ókori görög tragédiák, a színház legősibb gyökereihez nyúl vissza. A világ – a kórus – és az Ember szellemi viaskodását (az agón szó jelentése verseny) és (halál)tusáját mutatja be.

A római Colosseumot idéző arénaszerű térben együtt ülnek a nézők és az összes szereplő – vagyis mindannyian a nagy per részesei vagyunk. Az eseményeket négy operaénekes, a Honvéd Férfikar, egy 39 fős zenekar és nyolc színész jeleníti meg. Az előadás a kortárs színház és zene összeművészeti találkozása, egy ismeretlen szerző és egy ismert rendező víziója a világról.

– Özönlenek a kulturális összefüggések, az utalások, az asszociációk. Mindent megérteni, befogadni szinte lehetetlen – magyarázza a rendező. – Szóba kerül Xerxész, a Szentírás, az ikertornyok. A legizgalmasabb, hogy évezredek fog össze, az emberiségtörténet összefüggésrendszerét mutatja föl a mű. Azzal, hogy a teret arénára alakítottam, izgalmas helyzet áll elő – bezárul a kör. Mindenki mindenkit lát. A nézőre folyamatos és totális impulzushalmaz zúdul. Mivel nincs klasszikus értelemben vett drámai történet, így sejtetéseket, kis viszonyokat, kapcsolatlehetőségeket építünk be a darabba, ezáltal impulzusokba kapaszkodhat a néző, és a fejében elindulhatnak történetfoszlányok férfiról és nőről, hatalmon lévőkéről és áldozatokról. Nehéz, fájdalmas, de izgalmas szellemi kalandra hívjuk alkotótársaimmal a nézőket.

Agón

A szöveget írta, a zenét szerezte és a színpadi teret tervezte:
JÓZSA PÉTER PÁL

Szereplők: HORVÁTH LAJOS OTTÓ, MÉSZÁROS MARTIN, NAGY MARI, HERCZEGH PÉTER, SZÉP DOMÁN, KOVÁCS S. JÓZSEF, MARTOS HANGA e. h., MADÁCSI ISTVÁN e. h.

Közreműködők: BUSA GABRIELLA / TÓTH-KISS BORBÁLA és SIPOS MARIANNA operaénekesek, a HONVÉD FÉRFIKAR, szólót énekel: HAJDÚ ANDRÁS, KRISTÓF ISTVÁN

Jelmez: Oleksandr Bilozub //
Diszlektikivitelező: Tóth Kálmán

Vezényel STRAUZS KÁLMÁN és
RIEDERAUER RICHÁRD

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

sept. 30., okt. 29. – 19 óra •
Nagyszínpad – színpadi nézőtér

Az előadást 18 éven felülieknek ajánljuk!

A Mester és Margarita

Bulgakov mágikus regényének színpadi varázslata

– A regényben – és az előadásban is – Moszkva 30-as évekbeli mindennapjaiba csöppenünk, de hamarosan megjelenik a mágia, aztán egy elmeegógyintézetben találjuk magunkat, és a „valóság” Jézus Krisztus és Poncius Pilátus történetével keveredik. A moszkvai-bulgakovi világból a rendszer nyomasztó voltának a megmutatása a fontos – mondja Alekszandar Popovszki, *A Mester és Margarita* rendezője. – Az előadást megszabadítottuk a „kommunista” vonaltól. Ma a liberális kapitalizmus rendszerében olyan világban élünk, amelyben sok a félelem, a frusztráció. A nézők fel fogják ismerni a rendszert, és benne önmagukat.

– A regénynek, amelynek a címében a Mester és Margarita szerepel, a főszereplője leginkább Woland. Számomra azért érdekes figura, mert nem maradéktalanul sötét jellemként gondolok rá – magyarázza a rendező. – Igaz, hogy fekete mágiát űz, és egy sor rettenetes dolgot művel Moszkvában, de Bulgakov történetében az a fontos számára, hogy a Mester végül befe-

jezze a regényét, és újra egymásra találjanak Margaritával. Az ördög végül persze újra összekuszálja a szálakat, de az már egy másik történet...

– A Mester a bolondok házában van, ahová önként vonult be, hogy ezzel megóvja szerelmét és a készülő regényét a rendszer rájuk leselkedő veszélyeitől. A férfi itt kezd el mesélni egy nőről, akivel véletlenül ismerkedett meg, akivel egyetlen pillanat alatt egymásba szerettek. Amíg a férfi mesél, megtudjuk, hogy Margarita reményét veszítve égen-földön keresi. Amikor megjelenik Woland, a nő számára világossá válik, csak ez az ördögi alak fogja neki visszaadni a férfit, csak így mentheti meg a Mestert és a zseniális regényt.

A regényt olvasva könnyedén váltunk idősíkot, helyszínt, gond nélkül repülünk képzeletünkben Margaritával Moszkva felett Woland kísérteties báljára. Ez a szabad átjárás időn és téren, a váltások a valóság és az irreális között a színpadon is megvalósulnak. Hogy miként? Azt látni kell!

Trill Zsolt, Szász Júlia

Mihail Bulgakov

A Mester és Margarita

Fordította: Szöllősy Klára

A Mester – TRILL ZSOLT | Margarita – KATONA KINGA / SZÁSZ JÚLIA | Woland – BORDÁS ROLAND
| Korovjov – KOVÁCS S. JÓZSEF | Azazello – RÁCZ JÓZSEF | Behemót – SZÉP DOMÁN | Hella – BARTA ÁGNES | Berlioz, Rimszkij – KRISTÁN ATTILA | Ivan – MÉSZÁROS MARTIN | Stravinskij, Kajafás – SCHNELL ÁDÁM | Jesua – BERETTYÁN SÁNDOR
| Pilátus – RÁTÓTI ZOLTÁN | Sztjopa – SZARVAS JÓZSEF | Varenuha, Rjuhnin – TÓTH LÁSZLÓ | továbbá: Badics Luca, Barna Lili, Jambrovics Viktória, Virga Tímea, Marcell Márton, Székelyi Dániel, Szigeti Bálint, Tóth Nikolett, Vrabecz Botond

Díszlet: Numen for Use // Díszlettervező-asszisztens: Riederauer Dóra // Jelmez: Jelena Prokovic // Színpadi adaptáció: Nejc Gazvoda // Zeneszerző, dramaturg: Verebes Ernő // Színpadi mozgás: Hoffmann Luca

Rendező: ALEKSZANDAR POPOVSZKI

mikor? hol?

szept. 25., 26., okt. 21. – 19 óra • Nagyszínpad

IFJÚSÁGI PROGRAMOK A NEMZETI SZÍNHÁZBAN

1. KÖLYÖKNAPOK A NEMZETIBEN

Minden hónap egy-egy vasárnap délelőttjén ünnepekhez, eseményekhez kapcsolódóan szervezzük ingyenes Kölyöknapjainkat, ahova az óvodás és kisiskolás gyermekeket a szüleikkel együtt várjuk! A programokat a színház honlapján tesszük közzé.

2. ÁDÁMOK ÉS ÉVÁK

Az immár országos mozgalommá vált ÁDÁMOK ÉS ÉVÁK ÜNNEP-én középiskolás színjátszó csoportok – minden évben új témát kapva – munkájukat minden év januárjában színházi gálán mutatják be a Nemzeti Színház Nagyszínpadán.

3. NEMZETISZÍNHÁZTÖRTÉNETI VETÉLKEDŐ

A négyfordulós vetélkedő során négyfős, középiskolás csapatok mérik össze tárgyi tudásukat, kutatóképességüket, kreativitásukat. Az első három forduló az interneten zajlik, a döntőre a színházban kerül sor.

4. SZÍNHÁZ- PEDAGÓGIAI FOGLALKOZÁSOK

Iskolai csoportoknak az előadás előtt a színpadi mű befogadását, utána pedig a látottak mélyebb megértését segítő foglalkozást tart színház-drámapedagógusunk, akár az iskolában, akár a színházban.

5. TANTERMI ELŐADÁSOK

János vitéz és Rómeó és Júlia előadások 70 percen. A diákok a saját tantermük díszletei között láthatják a két irodalmi műből készült izgalmas, különleges feldolgozásban. Lehetőség van színesekkel és drámapedagógussal feldolgozó beszélgetésre is. A Nemzeti Színház úgynevezett misztérió előadásai ingyenesek az iskolák számára.

6. RÁHANGOLÓ

Az előadás előtt a **produkció dramaturgia és/vagy rendezője vagy színházpedagógusunk mintegy negyven perces bevezető beszélgetést** tart az iskolai csoportnak. A ráhangoló után a diákok felkészültebben ülnek be az előadásra, figyelhetnek összefüggésekre és érdekes részletekre is. A programra legalább két héttel az előadás előtt kell jelentkezni.

A fenti hat program mindegyikéről információ kérhető Pintér Szilviától, a Nemzeti Színház ifjúsági programfelelősétől: szilvia.pinter@nemzetisinhaz.hu

KULISSZAJÁRÁS

A csoportos iskolai színházlátogatások alkalmával, az előadás előtt nyílik rá lehetőség, de kérhetik külön programként is. Mintegy negyvenperces **séta közben bemutatjuk a színház működését, a színpadokat, az öltözőket és egyéb „háttérérdekeségeket”** is. A programra legalább két héttel az előadás előtt kell jelentkezni!

Jelentkezés: latogatas@nemzetisinhaz.hu

PÁLYAORIENTÁCIÓS ÉPÜLETLÁTOGATÁS

A bő egyórás épületismertetés, kulisszajárás közben **színházunk többféle munkakörben dolgozó munkatársával találkozhatnak a diákok, akik örömmel mesélnek szakmájukról, az oda vezető útról.**

Jelentkezés: latogatas@nemzetisinhaz.hu és szilvia.pinter@nemzetisinhaz.hu címen.

KEDVEZMÉNYEK

CSALÁDI JEGY

Kedvezményünkkel a 18. életévüket még be nem töltött gyerekeket nevelő családokat szeretnénk segíteni. **E szerint, ha egy szülő 18 év alatti gyermekének is jegyet vált egy előadásunkra, jegyenként 50% kedvezményt vehet igénybe.** (Kérjük, figyeljék az előadások melletti korhatárjelöléseket!)

CSOPORTOS DIÁKKEDVEZMÉNY - 40%

Játszóhelytől és szektortól függetlenül a kedvezmény mértéke 40%. **Igénybevételéhez legalább 20 fő és diákigazolvány szükséges.**

KÍSÉRŐJEGY - 200 Ft

A Nemzeti Színház saját előadásaira csoportot hozó kísérők számára minden 20 fő után 1 darab, ún. kísérőjegyet biztosítunk **200 Ft-ért.**

EGYÉNI DIÁKJEGY - 30%

Játszóhelytől és szektortól függetlenül diákigazolvány felmutatása esetén érvényes a **30%-os kedvezmény.** **Egy előadásra egy igazolvánnyal egy jegyet lehet vásárolni.** Munkatársunk kérni fogja a diákigazolvány felmutatását és ellenőrizheti annak érvényességét.

EGYÉNI PEDAGÓGUS JEGY - 40%

Játszóhelytől és szektortól függetlenül a kedvezmény mértéke **40%.** **Munkatársunk kémi fogja a pedagógusigazolvány felmutatását.** Egy igazolvánnyal egy előadásra két jegy vásárolható.

LAST MINUTE DIÁKJEGY - 500 Ft

A kedvezmény játszóhelytől és szektortól függetlenül **érvényes diákigazolvány felmutatásával vehető igénybe, a színház jegypénztárában, az előadás megkezdése előtt egy órával.** A megmaradt jegyek ára egységesen **500 Ft.** Egy igazolvánnyal egy jegyet lehet vásárolni.

A Nemzeti Színház iskoláknak szóló programjaira az iskola@nemzetisinhaz.hu e-mail címen lehet jelentkezni. Munkatársunk minden kérdést, időpontot, részletet egyeztet az érdeklődőkkel!

Rocco és fivérei

Luchino Visconti Rocco és fivérei című filmjének forgatókönyve alapján

Rosaria Parondi – SZÁSZ ENIKŐ m. v. | Amelie Gianelli – UDVAROS DOROTTYA | Özvegy Donininé, a mosoda tulajdonosa – TÓTH AUGUSZTA | Duilio Morini, menedzser – SCHNELL ÁDÁM | Morley, bokszedző – VARGA JÓZSEF | Rosaria fiai: Vincenzo Parondi – BERETTYÁN SÁNDOR | Simone Parondi – BORDÁS ROLAND | Rocco Parondi – BERETTYÁN NÁNDOR | Ciro Parondi – MÉSZÁROS MARTIN | Luca Parondi – HASZON ÁKOS | Nadia – BARTA ÁGNES | Amelie gyermekei: Ginetta Gianelli, Vincenzo menyasszonya – KATONA KINGA | Alfredo Gianelli – HERCZEGH PÉTER | Ivo – NAGY MÁRK m. v. | Rossi – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ | Domani – SZÉP DOMÁN | Franca, Ciro menyasszonya – SZÁSZ JÚLIA

Díszlet, jelmez: Oleksandr Bilozub // Dramaturg: Verebes Ernő // Szakértő: Bedák Pál ökolívó

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

október 2. – 18 óra • Nagyszínpad

Az előadást 16 éven aluliaknak nem ajánljuk!

Rocco és fivérei

A nagyváros elbűvöl és megnyomorít – öt vidéki fiatalember története

– Egyszerű mese ez öt fiatalember életének nagy lehetőségéről, arról, hogyan kerülnek fel vidékről a nagyvárosba, hogyan vívják ki helyüket az életben: a családban, a szorítóban, a szerelemben – mondja Vidnyánszky Attila rendező. – Egyszerű történet, mondom, miközben a cím Thomas Mann bibliai távlatú regényére, a *József és testvéreire* utal, Rocco alakja pedig Dosztojevszkij *Félkegyelműjének* Miskin hercegével rokon. Én ezekben a dimenziókban tekintek erre a modern, rólunk szóló mesére. Ezek a srácok vidékről magukkal hozzák értékrendjüket, naitvításukat, ábrándjaikat, vágyaikat, illúzióikat, ám a nagyváros másfajta játékszabályokkal szembesíti őket. Elveszi a világot, ami neki jár – és pont az vesz el eközben, ami a legfontosabb: a szerelem. Hiába minden győzelem a ringben, ha bemocskolódik az emberi kapcsolatok tisztasága. Épp csak megcsillan a boldogság reménye, ám a beteljesedés lehetetlen. Valóban az?

Vincenzo, Simone, Rocco, Ciro és Luca keresik helyüket a nagyvárosban. A boksizó Simone beleszeret egy prostituáltba, ám Nadia elhagyja őt, és másfél év múlva egy véletlen

találkozás után Rocco és a lány között szövődik szerelem. Az egyre jobban elzúlló Simone ezt képtelen elfogadni, és végül megöli a lányt. Rocco az egyetlen, aki feltétel nélkül a bátyja mellett áll, és mindent megbocsát neki. Elemi jósága, már-már önmegsemmisítő alázata és áldozatvállalása emeli ki Roccót a környezetéből.

– A történet mögött ott van az a háttér, hogy az általános városiasodás nem feltétlenül a dolgok természetes rendje miatt, spontán módon zajlik ilyen rohamos ütemben, hanem ideológiai elképzelések hatására alakulnak így a települések, életünk terei. Tébolyult eszmékhez igazodva, az élettől idegen és elrugaskodott gondolatok ösztönzik ezeket a folyamatokat. A városi lét ugyanakkor varázslatos közeg, ami kifogyhatatlan lehetőségeivel okkal bűvölhet el mindannyiunkat. Erről a kincsestárról, a rácsodálkozás örömeiről is szól az előadás. A város elbűvöl és megnyomorít. Hogyan is van ez? Luchino Visconti világhírű filmje nyomán erről az ellentmondásról hív gondolkodásra az előadás.

EGRI CSILLAGOK • 6000 NÉZŐNEK

Barta Ágnes Cecey Éva szerepében | fotók: Perger Viktória

Az egri vár megvédése – sok történelmi kudarcunkkal szemben – egyértelmű győzelem volt, ami alkalmat ad arra, hogy az egész előadást az égig emeljük – mondja az Egri csillagok rendezője, Vidnyánszky Attila. A Nemzeti Színházból egy alkalom erejéig az MVM Dome-ba költözik az előadás – a nagyszínpadról egy arénába. A látványos és mozgalmas produkció kapcsán – Osztovits Ágnes és Balázs Géza írásával – azt is körbejárjuk, miért a legnagyobb és a legmagyarabb Gárdonyi Géza halhatatlan műve.

Hatalmas győzelem

Az Egri csillagok monumentális előadása az MVM Dome-ban

– Az *Egri csillagok* remekmű, a legnépszerűbb magyar regény – nagyon is ró-lunk szól, pontosabban arról, amilyennek magunkat szeretnénk látni. Az összes vágyunk, ábrándunk benne van – és még győzünk is a végén! Hősökre, példaképekre ma is szükségük van a fiataloknak. A nagy tettek, nagy érzelmek ma is megmozgatják a fantáziájukat. Gárdonyi regénye igazi nagy történet: szerelemről, hűségről (és árulásokról), bátorságról, hazaszeretetről, hősiességről, a felnőtté válásról – mondja Vidnyánszky Attila, aki 2018-ban a Nemzeti Színházban állította színre Gárdonyi művét. Azóta több mint ötvenszer láthatta a közönség Dobó István, Bornemissza Gergely, Cecey Éva, Jumurdzsák és várvédő hősök történetét. Az előadás október 20-án a budapesti MVM Dome-ban, a főváros egyik legújabb multifunkcionális csarnokában látható 6000 néző előtt.

– Más megszólalási módot, más rendezői és koreográfusi gesztusokat igényel, hogy egy arénában is érvényesüljön az előadás – mondja Vidnyánszky Attila, aki-nek már van tapasztalata monumentális produkciók létrehozatalában. A *Mária* című Szarka Tamás-musicalt a debreceni Főnix Csarnokban, a *Csiksomlyói passiót* pedig többek között 25 ezer néző előtt, a csiksomlyói nyeregben vitte színre.

– Az ország legnagyobb együttese is eltörpül az MVM Dome hatalmas épülete-ben – fogalmaz Zsuráfszky Zoltán, a Magyar Nemzeti Táncegyüttes művésze-ti vezetője, a produkció társrendezője, koreográfusa. A darabban eredetileg fellé-pő negyven táncművész mellé ezért be kell vonniuk további szereplőket: mintegy 250 táncos és statiszta szolgálja majd a színpad mozgalmasságát, a csatajelenetek látványát. – Nem az első alkalom, hogy a Nemzeti Színházzal együttműködünk, és hogy ilyen nagyszabású produkcióban részt veszünk. Első közös munkánk a *Körhinta* volt, ezt a *Csiksomlyói passió* követte. A táncosok ezúttal is készen állnak egy ilyen hatalmas tér betöltésére.

– Székely László a helyszín méreteihez igazodóan újratervezte az amúgy is monumentalitást sugárzó díszleteket – magyarázza Kovács Bálint, a Nemzeti Színház műszaki igazgatója. – Az eredeti három díszletelem további 11 vártömb-bel egészül ki. Az előadásra 8-9 kamionnal érkezik a díszlet, mintegy hatvanszor harmincöt méteres játéktéren valósul meg a produkció, amelyet három kivetítő segítségével is követhet a 6000 néző.

Gárdonyi Géza – Zalán Tibor

Egri csillagok

A Nemzeti Színház és a Magyar Nemzeti Táncegyüttes közös produkciója

Dobó István – HORVÁTH LAJOS
OTTÓ | Bornemissza Gergely –
BERETTYÁN NÁNDOR | Mekksey
– BERETTYÁN SÁNDOR | Török Bálint
– SZALMA TAMÁS m. v. | Szulejmán
Szultán – BODROGI GYULA | Cecey
Péter – VARGA JÓZSEF | Cecey Éva
(Vicska) – BARTA ÁGNES | Jumurdzsák
– SCHNELL ÁDÁM | Tulipán,
György barát – BAKOS-KISS GÁBOR
m. v. | Izabella királyné, Baloghné
– SÓPTEI ANDREA | Pinke bácsi –
RUBOLD ÖDÖN | Sárközi – RÁCZ
JÓZSEF | Hegedüs hadnagy – BORDÁS
ROLAND | Varsányi – HERCZEGH
PÉTER | Zoltay, Kristóf apród – SZÉP
DOMÁN | Tinódi Lantos Sebestyén –
SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ |
Ali bég – RÁTÓTI ZOLTÁN |
Bolyky Tamás – TÓTH KÁROLY m. v.
| Török Balázs – MÉSZÁROS
MARTIN | Magda – KATONA KINGA /
SZILÁGYI ÁGOTA m. v.

Közreműködik a Magyar Nemzeti
Táncegyüttes és zenekara

Díszlet: Székely László // Jelmez: Bianca
Imelda Jeremias // Dramaturg: Szász Zolt
// Táncos szereplők jelmezei: Zs. Vincze
Zsuzsa // Tánczenei szerkesztő: Papp István,
Gázsa, Szabó Dániel, D. Tóth Sándor

Táncdramaturg-koreográfus:
ZS. VINCZE ZSUZSA

Társrendező-koreográfus:
ZSURÁFSZKY ZOLTÁN

Rendezte:
VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

október 20. – 19 óra • MVM Dome

KEDVEZMÉNYEK

Tudjuk, hogy a családok számára ma minden kiadás nagy megterhelést jelent. Ezért a MVM Dome-ban sem magasabbak a jegyárak, mint a Nemzeti Színházban, vagyis 3000 és 4000 forintért vásárolhatók belépők. Azzal is tisztában vagyunk, hogy sokak számára még ezek az árak is magasak, ezért a családoknak – legalább egy szülő és egy 18 év alatti gyermeke esetén – jegyenként 50 %-os kedvezményt nyújtunk. A kíséretanárral érkező diákcsoporthoz számukra pedig látogatónként 1000 Ft a jegyár. Ezen felül a távolról érkező diákcsoporthoz korlátozottan, de utazási kedvezményt is tudunk biztosítani. A kedvezményekről a szervezes@nemzetisinhaz.hu címen kapható bővebb felvilágosítás.

Ifjúságunk nagy könyve

**"A világ
tényleg
megválto-
zott, de amit
gyerek-
korunkból
hoztunk
magunk-
kal, az ott
él bennünk.
És mondhat-
nak bármit
a nagyoko-
sok..."**

A tízéves Laci bátyám éppen tizennyolcadszor olvasta az *Egri csillagokat*, és már nemcsak Bornemissza Gergelyként állt elő és mutatkozott a különben szürke hétköznapi társasjátékaiban, hanem Sárközi, Mekksey, Dobó István, sőt Jumurdzsák képében is, amikor bölcsésznek készülő testvére csendesesen figyelmeztette: azért van más jó könyv is világon. Laci ezen úgy megsértődött, hogy fogadalmat tett, elkerüli a bölcsészeket, az okoskodókat, akik azt bizonygatják, hogy a szerinte páratlan *Egri csillagoknak* van párja. A fogadalmat olyan komolyan vette, hogy velem, ugyancsak bölcsésznek készülő húgával íratta meg tíz forintért gimnáziumi irodalomdolgozatait, míg ő matekpéldákat oldott meg. Messzire sodort minket egymástól az élet, így nem tudom, 2005-ben szavazott-e a tévés „Nagy könyv” műsorban. Abban azonban biztos vagyok, hogy nagy elégtétellel fogadta a végeredményt.

Negyven évvel később egyébként szófogadó tízéves lányom a nyolcórás villanyoltás után paplan alatt, zseblámpával bújt a *Egri csillagokat*. Azt a magyar regényt, amelyet nem sokra becsült a hivatalos irodalomtörténet, de ő a világ legjobb könyvének tartott. Belőle sem lett bölcsész.

A következő generáció olvasási szokásairól nincs személyes élményem. Tanáraik szerint a gyerekek félnek a hosszú könyvektől, keveset olvasnak, de az *Egri csillagokat* még mindig szeretik.

Gárdonyi Géza életében nem tulajdonítottak az irodalmárok különösebb jelentőséget az író első nagyszabású vállalkozásának. Az új évszázad egyik első történelmi regénye, az *Egri csillagok* megszületésének idején (1901) még élt Jókai Mór, a műfaj koronázatlan királya, s az új olvasók figyelmét Mikszáth Kálmán írásai kötötték le. Gárdonyi sokáig megmaradt a Göre Gábor-történetek és *Az én falum* szerzőjének. Az irodalmi köztudatba nem sokkal később a ma már kissé porosnak tűnő *Aláhatatlan ember* (1902) és az *Isten rabjai* (1906) került be.

Az *Egri csillagok* fogadtatását jól jellemzi a Nyugat folyóirat egyik legszelídebb, legkörültekintőbb kritikusanak, Schöppflin Aladárnak az értékelése. Megértéssel és megbecsüléssel írt Gárdonyiról, de *A magyar irodalom története a XX. században* című nagy munkájában (1937) meg sem említi az *Egri csillagokat*, s ezzel egyértelműen a XIX. századba utalja vissza a későbbi nemzedékek kedvenc regényét. (Egyébként 1908-ban indult Nyugat kritikai rovata egyetlenegyszer foglalkozik Gárdonyi munkásságával.)

Az ötvenes évek első felében nem vették górcső alá Gárdonyi munkáit, 1956 után több kiadást is megért az *Egri csillagok*, mégpedig a címlapon műfaji megjelöléssel: ifjúsági regény.

Amikor a hatvanas években elkészült a zöld borítójáról „spenótnak” csúfolt, kötelező egyetemi tankönyvnek tekintett *A magyar irodalom története* című hatkötetes munka, nyilvánvaló volt, hogy Gárdonyi Gézát nem lehet kihagyni. A nagy tekintélyű akadémikus, Sőtér István főszerkesztő az akkor harmincas éveiben járó Mezei Józsefet bízta meg a kényes feladattal, a Gárdonyi alfejezet megírásával. Mezei eleget tesz

a marxista kritika kívánalmainak: „Gárdonyi eltéveszti az utat. A történelem nem ad feleletet nála társadalmi kérdésekre, de valahogy zárba nem illő kulcs ebben a regényben a nemzeti összefogás is. A hősi küzdelem és dicső győzelem: a nagy tettekről ábrázoló Gergely diák mescsországába illik” – írja a kötelező frázisokat, aztán hangot vált: „Mesés alakok mesés története Az egri csillagok (sic), de ez a mese is nagyon szép. Szórakoztat, tanít, nevel. Igazi történelmi olvasmány, remekbe sikerült ifjúsági regény.” (Ne feledjük: az ötvenes évektől az ifjúsági művek közé sorolt alkotások jóval enyhébb ideológiai megítélés alá esnek, mint az úgynevezett felnőtt művek. Gondoljunk Weöres Sándor verseire vagy Fekete István regényeire.)

Az *Egri csillagok* elfogadtatásában és népszerűsítésében az áttörést Nemeskürty Istvánnak köszönhetjük. Filmstúdió-vezetőként ő kérte fel Várkonyi Zoltánt a regény megfilmesítésére. Az 1968-ban elkészült filmet hiába támadta a korabeli kritika, a közönség tódult rá. Főszereplői szupersztárok lettek.

Nemeskürty később *A magyar irodalom története 1000–1945* című monográfiájában (1993) nemcsak a Gárdonyi-életmű csúcának tartja a művet, hanem leszögezi: „Bármerre tekintünk is a századforduló történelmi regényözönében, az *Egri csillagoknak* párja nincs”.

Így látja ezt a Péter László által szerkesztett *Új Magyar Irodalmi lexikon* (1993) Gárdonyi-szócikkében Alexa Károly is.

Legutóbb *Háy János* vallott gyermekkori Gárdonyi-élményéről a *Kik vagytok ti?* című, rendhagyó irodalomtörténetében. *Az utolsó csillag* remek esszé és vallomás Eger írójáról és a megváltozott világról.

A világ tényleg megváltozott, de amit gyerekkorunkból magunkkal hoztunk, az ott él bennünk. És mondhatnak bármit a nagyokosok, Magyarország „Nagy könyve” még sokáig a maga nemében páratlan *Egri csillagok* marad.

OSZTOVITS ÁGNES

„Az Egri csillagoknak nem kell és nem szabad versenyezni a Harry Potterrel, a Szent Johanna Gimivel, mert stabil, önálló, erős bástya. Autonóm szerző autonóm műve – nem pusztán történelmi regény, hanem mesterien felépített kalandregény, sőt ennél is több: nevelődési és hősregény. A legalapvetőbb magyarságregény.

Az örök Egri csillagok

Kényes ízlésű irodalmárok fanyalogva említik (ha említik), pedig Kosztolányi és Ady is rajongott érte, és a nagyközönség szerint: a legjobb magyar regény. Politikai változások, ideológiai fordulatok ellenére száz éve kötelező olvasmány Gárdonyi Géza főműve, az *Egri csillagok*. Egy ízig-vérig magyar kalandregény múlhatatlan sikerének a titkai: okok és magyarázatok.

A regényt mindenki ismeri, mostanság kevesebben olvassák, de a kötelező olvasmányok közül még mindig a legtöbben. Ha megszavaztatják, hogy melyik a „legjobb” magyar regény, akkor az az *Egri csillagok*. Így lett 2005-ben „Nagy könyv”. Az Olvasástársaság felmérésén is a leginkább népszerű kötelező olvasmányként szerepelt. A legrégebbi, folyamatosan kötelező olvasmányunk, állítólag már Gárdonyi életében azzá vált. Bár az irodalomtörténészek többsége fanyalog Gárdonyi kapcsán, mert hogy nem eléggé „modern”, úgy látszik, hogy a nagyközönség szeretete folyamatosan övezi. És az elmúlt száz évben nem volt politikai, ideológiai kurzus, amely kitétte volna az alapvető, kötelező olvasmányok köréből. Mi lehet ennek az oka?

EGYETEMESEN MAGYAR

Ez lehet a válasz: a regény konkrét történeti eseményt idéz föl, története, mesemondása korokon, ideológiákon felül áll. Egyetemesen magyar. Kosztolányi mélyen érezte: „Kevés írást ismerek, amelyik ennyire magyar, a kacskaringós, keleti gondolkodást ily döbbenetesen – és tüntetés nélkül – tükröző”. A mindennel szemben szókimondó, kritikus Ady Endre az *Egri csillagok* megjelenése után egy évtizeddel fedezi föl Gárdonyit: „Soba és senki ilyen könnyen, ilyen összetett filozófiával, ilyen kedvesen magáról, ilyen poétasággal magyarul nem mesélt, mint a legújabb Gárdonyi.

(...) ő mégis (...) egy új Dickens vagy legalább bölcs derűjében hozzá hasonló. (...) Gárdonyi megnyergelte, megszelídítette, megfinomította a magyar anekdotát..."

Gárdonyi regénytrilógiája három történelmi sorsfordulónk kalandos megidézése: kezdődik az *Egri csillagokkal* (1901), ezt követi *A láthatatlan ember* (1901), majd az *Isten rabjai* (1906). Török, tatár, hun-magyarok. Gárdonyi olyan mélyen érezte a magyarságot, hogy törökben, tatárban, hunban egyértelművé tette a kulturális és bizonyos nyelvi rokonságot.

Meseszövést az eseményesség (a jó sztori), a fordulatosság (feszültség), a legmélyebb emberi érzelmek megszólaltatása, átéltetősége (szerelem, gyermekfáltés, anyaszerep, virtus, hősiesség, hazaszeretet) jellemzi. Alapos és pontos a kétféle (török és magyar) harcmódor, a végvári harcok stratégiájának és taktikájának a leírása; vetekszik a modern „háborús játékok” élményével. Szokták mondani, hogy az *Egri csillagok* túl hosszú. A nálam lévő példány 558 oldal, de a történelmi leírásokba (török sereg, várvédelem) ágyazott történetészövéssé annyira mozgalmas, hogyha az ember belehelyezkedik, akkor nem tudja letenni.

Ha csak több szálon futó, egymást keresztező cselekményekről lenne szó, romantikus regénynek kellene tartani. Ezt szolgálja minden apró mozzanat, ami előbb-utóbb jelentéssé válik; az egyszer felbukkanó szereplők törvényszerűen visszatérnek, mintha csak mindenki ismerős vagy rokon lenne. Ám itt a nézőpontok is kereszteződnek (olykor az író is kiszól a regényből), ha netalán belefáradnánk a részletező, jelenidejű ostromleírásokba, akkor a végső ostromot a háttérből, a nők (asszonyok) szemszögéből mutatja be. Modern regénnyé tesz a pszichologizáló leírások: az emberi viselkedésmódok (elbizonytalanodás, árulás, hősiködés) bemutatása; a várban összezsúfolódott sokféle ember magatartása; a parancsnok (Dobó István) stratégiája és taktikája (tilos tárgyalni az ellen-

séggel, tilos bármilyen pletyka, szóbeszéd az ellenségről, viszont jó hangosan kell elmondani, hogy mekkora bajban van a török, még akkor is, ha ez nem egészen igaz).

MAGYARSÁGREGÉNY

A regény legfőbb gondolatai az emberről, az élet értelméről, a halálról Bornemissza Gergely és az árulóvá vált Hegedüs között hangoznak el: „A hősök, a világtörténelem nagy hősei mindig lelki emberek voltak... Hogy hol voltunk, mielőtt éltünk volna, hova leszünk, mikor már nem élünk, azt ebben a földi testben nem tudjuk. De mi is lenne belőlünk, ha tudnánk? (...) Az állati ember vakon cselekszi néha a jót, az értelmi ember mindig tudva... Isteni törvény mozgatja néha az akaratot. A szeretet isteni törvény. Az anyaszeretet, a hazaszeretet egy.”

Magyarságregénynek vallom: benne van a magyar mentalitás, nyelv, történelem, földrajz (több tucat helynév); a hazaszeretet, a haza védelme; a hit: „Bízom a fegyverünkben, bízom a lelkünk erejében, bízom Szűz Máriában, aki Magyarország patrónája, bízom Szent István királyban, akinek a lelke vele van mindig a magyar nemzettel, és legjobban bízom magában az Istenben!” A regény fontos motívuma: a nő és a gyermek. Úgy tartják, hogy a kötelező olvasmányokban kevés a nőfigura. Az *Egri csillagok* ellentmond ennek. Éva (Vicuska) a sorsát önállóan alakító, hűséges leány és asszony; Dobó ugyan sokallja a várban összefutott asszonynépet, de méltatja az egri nők hősiességét. A gyermek a kiszolgáltatottság, a föltétlen szeretet és védelem jelképe.

A regényben felbukkannak elrabolt és janicsárrá nevelt gyermekek. Gárdonyi a foglyul ejtett török és a magyar gyermek megóvásával, visszaadásával tesz hitet mély humanizmusáról: „S amint a két asszony ott térdelt egymással szemben, egyszer csak összepillantottak, s kezet nyújtottak egymásnak.” Azonban fájdalmasan realista is, amikor a török kisfiú sírva borul édesapja

holttestére, s az egri asszonyok ezt látva úgy próbálják megnyugtatni, hogy az apa csak alszik.

Gárdonyi írói módszeréről sokat írtak, de nem eleget. A lehető legnagyobb alapossággal, utánajárással, mondhatni: alázattal mutatja be tárgyat; például a muzulmán szokásokat nem ismerők számára valóságként érzékelteti a törökök világát és mentalitását, sejteti a két nyelv közötti rokonságot. A törökvilágot megismerni Konstantinápolyba is elutazott. Ugyanilyen alapossággal jeleníti meg a végvári világot, harci technikát, modort, furfangot. Hogy mélyebben megismerhessük nyelvét, javasolom egy Gárdonyi-szótár megalkotását.

A több mint százéves regény folyamatosan aktuális. Párhuzamba állítható a 16. századi, Szabó Zoltán nyomán „két pogány közti” Magyarország akár későbbi történelmi helyzetekkel; ma is aktuális a kultúrák (vallások) összecsapása, háborúja. („*A mohamedánusok meg a síták különösen is gyűlölik egymást*.”) A modern kori háborúk dezinformációs, fake news-os világának előképe a 16. századi törökök bomlasztó állírápropagandája: „*cédulák is bulltak a várba. Nyílakon röptették be. Nem olvasta senki. (...) Hazudnak az alávalók!... Úgy hazudnak, mint ahogy nekünk kiabálják minden éjszakán, hogy a feleségünk, menyasszonyunk, gyermekünk fogva van.*”

ZANZA, SZÍNHÁZ, REGÉNY

Hogyan közelítsünk ma az *Egri csillagok*hoz? Ha valaki tizenéves korára már rákapott az olvasásra, annak nincs szüksége támaszra. A többieknek szülői, történelem- és magyartanári leleményre egészen biztosan szüksége van. Megborzongok, amikor valaki a regény helyett egy kiherélt, akár a Wikipédiáról letölthető szüzsét ajánl a gyerekeknek. Ugyanez az érzés fog el, amikor a „korszerűsített”, nyelvben végletekig lecsupaszított változatról hallok. Gárdonyi azt mondaná: „kopár gon-

dolat”. Az *Egri csillagok*nak nem kell és nem szabad versenyeznie a *Harry Potter*rel, a *Szent Johanna Gimivel*, mert stabil, önálló, erős bástya. Autonóm szerző autonóm műve. Akik régen, gyermekként olvasták, általában arra emlékeznek, hogy Eger dicsőséges várvédelméről szól, s többnyire elfeledik, hogy nem pusztán történelmi háborús regény (végvári regény, ostromregény), hanem mesterien felépített, a figyelmet fönntartó fordulat, eseményszál- és nézőpontváltásokkal teli kalandregény, sőt ennél is több: nevelődési és hősrégény, Bornemissza Gergely és egy kicsit Dobó István regénye. Így együtt pedig a legalapvetőbb magyarságregény. Ezért kellene minden felnőttnek is el- vagy újraolvasnia. Jó alkalom lehet erre az olvasni nem akaró gyermekkel együtt olvasás.

A filmes és a színházi adaptációk is ösztönözhetik az olvasást. Terméketlen viták forrása, hogy melyik a jobb: az alpmű vagy a más médiumba átültetett feldolgozás. Az összehasonlításnak azért nincs értelme, mert mindegyik csak saját művészeti rendszerében értékelhető. A színházi feldolgozás különös kihívás: hiszen egy emberöltőnyi előzményt és egy egyházaspos tömény ostromot kell megjeleníteni; a lineáris megoldás kizárható, csak „összművészeti” produkció (nem előadás!) képzelhető el. De tény, hogy a feldolgozás mindig kapcsolatba kerül az alpművel, és a színházi produkciót látva elkezdünk egymásnak mesélni: hogy is volt...?

Az ember alapvető vágyai (nevezzék bár lenézően romantikusnak): a gyermekien tiszta, örök szerelem, jónak (vitéznek) lenni, hősiiesen cselekedni, helytállni, jelet hagyni. Az *Egri csillagok* tökéletesen beteljesíti ezt. Az egri várvédők hőstörténete a regénynek köszönhetően nemzeti történelmünk, mitológiánk elválaszthatatlan része lett.

Az *Egri csillagok*: örök. Irodalmáraink többsége még nincs túl a „lesajnáló” ifjúsági irodalom megjelölésen; igyekeznek az irodalmi „kánon” szélére tolni, ki-kihagyogatni az irodalomtörténetekből. Nem szabadulnak attól a megrögzöttségüktől, hogy az irodalom egy lineáris, előre haladó, kötelezően megújuló folyamat. Pedig vannak örök témák, stabil pontok, amelyek mindig megérintik az embert. A történetmesélés, a romantikusnak csúfolt nagyon is mély emberi érzelmek, a kaland, a hősiesség pontosan ilyen. Ha erről tisztán és autonóm módon ír valaki, azt nem kell és nem is lehet meghaladni. Az előítéletmentes művészetbefogadást újra tanulni kell – főleg, ha valakik folyamatosan, tudatosan el akarják téríteni az embert egyes alkotóktól, művektől. Engedd meg, hogy hasson rád: érzelmeidre, értelemre, nem baj, ha nem tudod megfogalmazni, hogy miért. Erre is alkalmas egy olyan összművészeti, karneválszerű feldolgozás, mint a Nemzeti Színház *Egri csillaga*!

BALÁZS GÉZA

Félgőzzel semmit

Balázsovits Lajos a Nemzet Színésze címről, Viscontiról és az olasz kapcsolatról

Mindig színész akart lenni. A nagykanizsai gimnázium önképzőköreével az Antigonében Kreont játszotta. A darabot Keszthelyen Kodály Zoltán is látta, aki szintén bízta. A hetvenes-nyolcvanas évek nagy rendezőivel dolgozott együtt. Jancsó Miklós több mint tíz alkotásában szerepelt, s néhány évre a nemzetközi karrier lehetősége is megcsillant előtte. Felesége Almási Éva színésznő, lányuk, Edit szintén ezt a pályát választotta. Balázsovits Lajossal beszélgettünk.

Hogyan fogadta, hogy gazdag életpályája elismeréseként június 22-én a Nemzet Színésze címet önnek adományozták?

– Nagyon nagy elismerés, hogy tiszteletreméltó kollégák engem választottak. Amikor a feleségem, Éva elment a szavazásra, természetesen nem mondta meg, hogy én is szóba jöhetek. Titkosan döntenek, és addig folytatják, amíg valaki többségi szavazatot nem kap. Nagyon örültem a hírnek, alig akartam elhinni.

Az önök családjában igen magas az egy négyzetméterre jutó Nemzet Színésze díjjal kitüntetettek száma, hiszen Almási Éva 2016 óta a cím birtoka. Nincs még ilyen házaspár, ugye?

– Nincs, és úgy tudom, korábban sem volt.

Mikor állt utoljára színpadon?

– Régen. 2012-ben igazgatóként mentem nyugdíjba a Játékszínből, amelyet húsz évig vezettem. Ott kétszer léptem fel színészként, mert inkább rendeztem. Végül azért álltam színpadra, mert a kollégáim noszogattak. Utoljára 2017-ben Karinthy Márton kérésére – mivel az apja, Karinthy Ferenc, alias Cini jó barátom volt – egy kis szerepet elvállaltam a *Szembeállítás* című darabban.

Harmadéves főiskolásként a Pécsi Filmszemlén Sára Sándor *Feldobott kő* című filmjének főszerepéért megkapta a legjobb férfi alakítás díját. Utána sorban kapta a felkéréseket. Megszámoltam, hatvanöt tévé- és mozifilmben biztosan játszott.

– Tényleg? Nem is tudtam.

Hat évig Olaszországban dolgozott.

– Sára Sándor *Feldobott kő* című filmjét, amelyben Pásztor Balázst alakítottam, 1968-ban beválogatták a cannes-i fesztivál versenyprogramjába. A közönség

BALÁZSOVITS LAJOS

Színész, színikazgató 1946-ban született Nagykanizsán. 1969-ben végzett a Színház- és Filmművészeti Főiskolán. Már főiskolásként elkezdett filmezni, olyan alkotásokban játszott többek között, mint a *Feldobott kő*, a *Fényes szelek*, a *Még*

kér a nép, az *Utánam, srácok!* Több színháznak, 1979-től a Mafilm társulatának volt a tagja. Húsz évig vezette a budapesti Játékszínt. Balázs Béla-díjas, Erdemes művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja, Nagykanizsa díszpolgára.

nem láthatta a filmet, mert a fesztivál a párizsi diáklázadások miatt félbeszakadt. Egy évvel később Jancsó Miklós filmje, a *Fényes szelek* képviselte Magyarországot, ez volt Jancsóval az első közös munkánk. Az olasz rendező, Luchino Visconti volt a zsűri elnöke. Később tudtam meg Viscontitól, hogy nekem akarták adni a legjobb férfi alakítás díját, de a hivatalos magyar delegáció megfúrta... Egyszer épp a borbélynál ültem a Madách Színházban, amikor a titkárnő szólt, hogy Visconti átutazóban van Budapesten, és szeretne velem találkozni. Este megnéztem az *Éjjeli menedékhely* című darabban, amelyben Aljoskát játszottam. Annyi magyar filmrendező életemben nem volt a színházban, mint azon az estén! Másnap Visconti látott az *Egy pohár víz* című zenés darabban is, ahol dalra fakadtam – aztán meghívott Olaszországba, ahol rendezőkkel, filmsztárokkal találkoztam, de nem akarok nagyképüsködni.

De, nyugodtan!

– Fellinivel, Pasolinivel, Antonionival, a legnagyobbakkal beszélgethettem. Visconti – aki valóban herceg volt – a nyári rezidenciájára is elhívott. A következő filmje Thomas Mann a *Kiválasztott* című regényéből készült volna, amelynek főszerepére engem szemelt ki, de sajnos agyvérzést kapott. Liliana Cavani felkért a tibeti jogiról szóló film, a *Milarepa* főszerepére. Abban az időben nem lehetett tudni, hogy az ember kap-e útlevelet vagy sem. Már az is csoda volt, hogy a *Milarepát* eljátszhattam. Hol kiengedtek, hol nem, és így nem lehetett dolgozni. Közben megnősültem, megszületett a kislányunk, Edit, ami végképp eldöntötte, hogy Magyarországon maradok. Visconti 1976-ban meghalt, és az olasz kapcsolatok egyre inkább kihűltek.

Remekül indult a pályája, aztán a nyolcvanas évek végén egy időre abbahagyta a szakmát. Mi történt?

– A rendszerváltás után nem láttam át, hogyan működnek majd a színházak. Édesanyám rokonai Németországban élnek, a mai napig van egy speditőr, fuvarozó cégük. Úgy döntöttem, hogy ott szeretnék dolgozni, és szállítmányozó leszek. Aztán rájöttem, hogy ez a száraz üzleti élet nem nekem való.

Ennél még a színészet is jobb...

– Igen! Miután visszajöttem Magyarországra, elkezdődtek a „kalandozások”: a Madách Színházban, a Vígyszínházban léptem fel, egy évig a Nemzeti Színház tagja voltam. Akkor hirdették meg a Játékszín igazgatói posztját. Mensáros László és több más kolléga is biztatott, hogy pályázzam meg. Így lettem színházigazgató. Mivel a másik oldalon is sokat voltam, abszolút tiszteltem a színészeket. Ahogy a mesteremtől, Szinetár Miklóstól tanultam: az egyik szemem mindig a színpadon volt, a másik a nézőteret figyelte.

Nem hiányzott a színjátszás?

– Sokat rendeztem. Nagy öröm a kollégákat segíteni a szerep megformálásában, úgy, hogy mégiscsak az én elképzeléseimet valósítsák meg. Darvas Iván, Garas Dezső, Gábor Miklós, Törőcsik Mari és sok tehetséges fiatal lépett fel. Szép korszak volt az életemben. Szomorú voltam, amikor abba kellett hagyni.

Balsai Mónival a Gázláng című előadásban – rendező: Balázsovits Lajos | fotó: Sándor Katalin, MTI

Előfordult, hogy a feleségével, Almási Évával és a lányával együtt szerepeltek?

– Nem. És azt hiszem, ez most már így is marad. Úgy hozta az élet, hogy jobbnak tartottam, ha visszavonulok.

Színház, film?

– Nem, nem. Mindkettő teljes embert és fegyelmezett életet követel. Én már egy másik életritmust vettem fel. Félgőzzel semmit nem szabad csinálni. Szép volt, jó volt. Színésznek lenni fantasztikus boldogság. Nem szoktam meghatódni, de majdnem kiesett a telefon a kezemből, amikor Vidnyánszky Attila felhívott, hogy én lettem a tizenkettedik, aki megkapta a Nemzet Színésze kitüntetést.

OZSDA ÉRIKA

A **Nemzet Színésze** címet 2000-ben alapították Schwajda György, a Nemzeti akkori igazgatójának a kezdeményezésére. A címet mindig tizenketten viselhetik. Jelenleg Almási Éva, Balázsovits Lajos, Bodrogi Gyula, Cserhalmi György, Csomós Mari, Jordán Tamás, Király Levente, Lehoczky Zsuzsa, Máthé Erzs, Molnár Piroska, Szacsvay László és Tordy Géza a cím birtokosa.

Ha a cím egy viselője elhalálozik, a megüresedett helyre a cím többi birtokosa egyhangú szavazással tehet javaslatot. Így választották az elhunyt Haumann Péter helyére idén júniusban Balázsovits Lajost.

A Nemzet Színésze cím birtokosa volt haláláig: Agárdy Gábor, Andorai Péter, Avar István, Berek Kati, Bessenyei Ferenc, Bitskey Tibor, Darvas Iván, Garas Dezső, Gera Zoltán, Haumann Péter, Kállai Ferenc, Komlós Juci, Kóti Árpád, Lukács Margit, Psota Irén, Raksányi Gellért, Sinkovits Imre, Szabó Gyula, Sztankay István, Törőcsik Mari és Zenthe Ferenc.

KIÁLLÍTÁS

„EMBERNEK RÖPÜLNI BOLDOGSÁG”

LATINOVITS ZOLTÁN (1931–1976)

„A színész halála után csak emlékek maradnak” – írta az 1931-es születésű Latinovits Zoltán. Mi van a Latinovits-legendán túl? Mi volt az öntörvényű művész és a társadalmi-politikai valóság viszonya?

szerdától vasárnapig 14–18 óra között | BGM

belépő: 1200 Ft (diák, nyugdíjas 600 Ft)

KIÁLLÍTÁS

BÖRCSÖK ENIKŐ-EMLEKKIÁLLÍTÁS.

A 2021-BEN, MINDÖSSZE 53 ÉVESEN elhunyt kiváló színész életét és pályáját mutatja be a tárlat.

szerdától vasárnapig 14–18 óra között | BGM

belépő: 1200 Ft (diák, nyugdíjas 600 Ft)

| fotó: Kovács Éva

TÁRLATVEZETÉS

BÖRCSÖK ENIKŐ-EMLEKKIÁLLÍTÁS – a Beszélő fejek című színházi előadás vetítése, tárlatvezetés Somogyi Zsolt muzeológussal.

szeptember 28. – 17 óra | BGM

belépő: 1000 Ft

LATINOVITS ZOLTÁN-KIÁLLÍTÁS – a színészki-rály emberközelben: tárlatvezetés Gajdó Tamás színháztörténésszel.

szeptember 29. – 15 óra és 17 óra | BGM

belépő: 1000 Ft

MÚZEUMI TEADÉLUTÁN

KÖNYVBEMUTATÓ – Kóródi Anikó a boldog békeidők színházának ünnepelt operettprimadonnájának, Küry Klárának állít emléket a „Küry Klára azt üzenté...” című kötettel.

október 7. – 15 óra | BGM

belépő: 1000 Ft, Hegyvidék-kártyával: 500 Ft

FÉNYBŐL SZÓTT MESÉK

A HÁROM DIÓ – óvodás korú gyerekek és szüleik számára – barangolás a mesék és a muzika világában. Közreműködik Kecskés Karina színész-drámapedagógus és Fehérváry Lilla előadóművész.

október 8. – 10 óra | BGM

belépő: 500 Ft (3 év alatt ingyenes)

ESTI EXTRA LATINOVITS ZOLTÁNNAL

MUSZÁJ HERKULESEK – beszélgetés Latinovits Zoltán Ady-lemezéről Fráter Zoltán irodalomtörténésszel és Gajdó Tamás színháztörténésszel.

október 13. – 18 óra | BGM

belépő: 1000 Ft

| fotó: Fortepan / Kádas Tibor

VILLASÉTA

„PINCÉTŐL A PADLÁSIG” – látogatás felnőtteknek Bajor Gizi egykori otthonában.

A részvétel regisztrációhoz kötött: szebenyi.agnes@oszmi.hu

október 21. – 19 óra | BGM

belépő: 2000 Ft

REJTÉLY A VILLÁBAN

CSALÁDI PROGRAM a Bajor Gizi Színészmúzeumban.

A program 7 éves kortól ajánlott, a részvétel regisztrációhoz kötött: gerecs.katalin@oszmi.hu

október 29. – 18.30 órától | BGM

belépő: 1000 Ft; 500 Ft (14 éven aluli gyerekek)

SZÍNHÁZ ÉS 1956

MÚZEUMPEDAGÓGIAI FOGLALKOZÁS középiskolásoknak – A színháztörténet felől közelítve emlékezünk meg az 1956-os forradalmi eseményekről. A 90 perces foglalkozás a színészek 1956. októberi szerepvállalását helyezi a középpontba. A diákok kreatív feladatok során megismerkednek a korszak színművészeivel és azzal, milyen hatással volt életükre, pályájukra a forradalmi szerepvállalás. Az eseménytörténeti áttekintés mellett kiemelt hangsúlyt kap az egyéni döntések mögötti dilemmák vizsgálata.

Előzetes egyeztetés: gerecs.kata@múzeumpedagogus (30/144 3368, gerecs.katalin@oszmi.hu)

október 17-től október 21-ig naponta 9-16 óra között | BGM

Belépő: 800 Ft/diák

A múzeumi belépővel a Bajor Gizi Színészmúzeum állandó és időszaki tárlatai egyaránt megtekinthetők.

További információk és részletes program: www.oszmi.hu

OSZMI: 1013 Budapest, Krisztina krt. 57. | BGM: 1124 Budapest, Stromfeld Aurél út 16.

TÁRSULATI ELISMERÉSEK

A 2021/22-es évad végén is átadták a Nemzeti Színház díjait a társulat szavazatai alapján. A harminc év alatti művésznek adható Farkas-Ratkó-gyűrűt Herczegh Péter kapta. A legjobb férfiszínésznek járó Sinkovits Imre-díjat Bordás Roland, a legjobb színésznőnek ítélte Szörényi Éva-díjat Barta Ágnes vehette át. A Nemzeti Színház társulatáért a legodaadóbban tevékenykedő művészeti munkatársnak járó Németh Antal-díjat Szekér Anna nemzetközi kapcsolattartóhoz került. A Kulissza-díjat Kóczyán Tiborné Valika öltöztető kapta a társulattól. Az évad legtöbb beugrásért járó Arany ugrókötel-díjat Kovács S. József érdemelte ki.

UDVAROS DOROTTYA ÉLETMŰDÍJAS

„A pályám elején egyszerre kezdettem színházban dolgozni, filmezni mozi- és tévéfilmekben. Az ország legcsodálatosabb rendezőivel hozott össze a jó szerencse” – mondta Udvaros Dorottya, aki a Magyar Filmakadémia Egyesület életműdíját vehette át a Magyar Mozgóképfesztivál keretében, 2022. június 11-én Balatonfüreden. A Nemzeti Színház művésze mellett András Ferenc filmrendező, Huszti Péter színművész, Rófusz Ferenc animációs rendező, Szakács Györgyi jelmeztervező kiemelkedő pályáját méltatta idén életműdíjjal a Filmakadémia; Hildebrand István posztumusz életműdíját kapott.

Huszti Péter, Rófusz Ferenc, Udvaros Dorottya, Szakács Györgyi, András Ferenc | fotó: MTI

BÚCSÚ

TÖRÖK PÉTERTŐL

Elhunyt Török Péter Ybl-díjas táj- és környezetépítész, a Nemzeti Színház előtti kert és a szoborpark, a színház külső környezetének megálmodója. Nevéhez fűződik többek között a bajai főtér rendezése, a Szent István-bazilika környezetének kialakítása, a Holokauszt Emlékközpont kertje, a tatai Kossuth tér és Orosháza főtere. Siklós Mária, a Nemzeti Színház épületének tervezője így búcsúzott kollégájától: „Terve ihletettségével, attribútumaival, díszletező toposzaival ezt a spirituális atmoszférát szolgálta.”

TURNÉK

Útra keltek a Nemzeti előadásai az őszi folyamán. Újvidéken vendégszerepelt a Woyzeck szeptember elején, majd október 4-én Szarajevóban látható a produkció. Szeptemberben a marosvásárhelyi Spectrum Színházban játszották a Sára asszonyt. A Vitéz Lélek a bécsi Theater Akzentben került műsorra szeptember 16-án, a szerző, Tamási Áron születésének 125. évfordulója alkalmából rendezett emlékvé eseményeként. A nyár kiemelkedő eseménye a Csíksomlyó passió előadása volt augusztus 20-án, a Kolozsvári Magyar Napok keretében, a Kolozsvári Állami Magyar Színházban.

PROGRAMAJÁNLÓ

SZEPT. 27. | BEREGSZÁSZIAK

CSEHOV EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁI » Magányos özveggy és az ő medvéje, hisztériába fúló leánykérés és egy virtuóz monológ – a beregszászi színház vendégelőadása.

mikor? hol?

szeptember 27. – 19 óra | Gobbi Hilda Színpad

RÁHANGOLÓ

ÉS KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓ

A Mester és Margarita

szeptember 26.

ráhangelő – 18 órától

az előadás után közönségtalálkozó

Agón

szeptember 30.

ráhangelő – 18 órától

az előadás után közönségtalálkozó

Rocco és fivérei

október 2.

ráhangelő – 17 órától

az előadás után közönségtalálkozó

Bakchánshnők

október 6.

ráhangelő – 18 órától

az előadás után közönségtalálkozó

OKT. 6., 15. | HOBO

FÖLDES LÁSZLÓ HOBÓ ELŐADÁSAI » Tisztelet József Attilának és egy blues-klasszikus magyar történeté gyúrva.

TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT

mikor? hol?

október 6. – 19 óra | Kaszás Attila Terem

HÉ, MAGYAR JOE!

mikor? hol?

október 15. – 19 óra | Gobbi Hilda Színpad

OKT. 8-9. | VERS-VERSENY

NEMZETI VERSENY » a Nemzeti Színház és a Magyar Versmondók Egyesülete versmondó és versklip versenye. Fókuszban Jókai Anna, Nemes Nagy Ágnes, Illyés Gyula, Kisfaludy Sándor művei.

mikor? hol?

október 8-9. – 10 órától | Gobbi Hilda Színpad

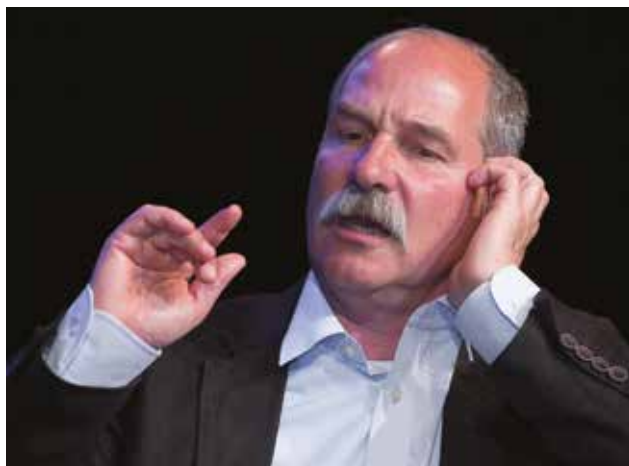

OKT. 8 | MEZEI SATU

BERECZ ANDRÁS-EST » Válogatás a legvidámabb mesékből, legendákból, énekekből. 20 év feletti gyermekeknek ajánljuk!

mikor? hol?

október 8. – 19 óra 30 | Kaszás Attila Terem

Olvasson színházat!

www.nemzetiszhaz.hu/magazin

OKT. 27. | FEDÁK SÁRI

SZÜCS NELLI ESTJE » Fedák volt „A” primadonna. Sztár Pesttől New Yorkig. Megjárta a siker csúcsait és a történelem poklát. Méltán ünnepelték, és méltatlanul félreállították.

mikor? hol?

október 27. – 19 óra 30 | Bajor Gizi Szalon

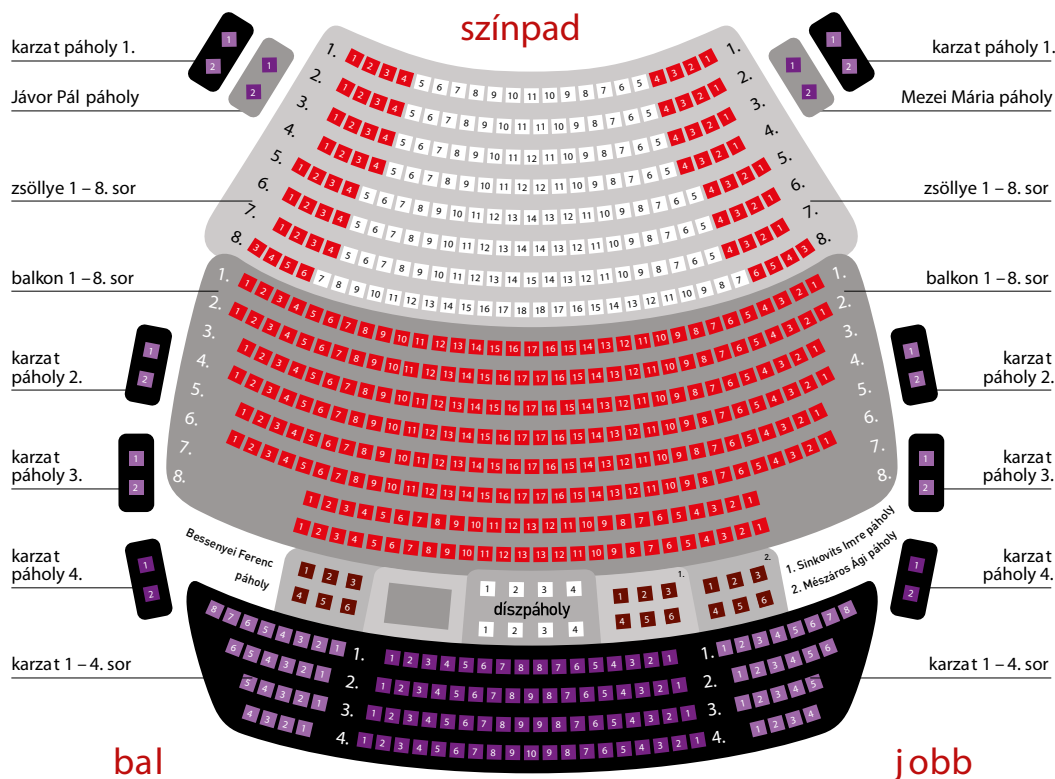
KIÁLLÍTÁS | AHOL AZ ELSŐ NEMZETI ÉPÜLT

EGY TELEKADOMÁNY TÖRTÉNETE » A Rákóczi út és a Múzeum körút sarkán épül fel az első Nemzeti Grassalkovich Antal birtokán – nagylelkű felajánlás és ami mögötte van.

mikor? hol?

megtekinthető előadások előtt egy órával a Nemzeti Színház második emeletén

JEGYEK, KEDVEZMÉNYEK

Nagyszínpad jegy

1. Árkategória 2. Árkategória 3. Árkategória 4. Árkategória

JEGYÁRAK

1. kategória **3800 Ft** 2. kategória **3000 Ft** 3. kategória **2100 Ft** 4. kategória **1800 Ft**

Stúdiószínpadok (Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem, Bajor Gizi Szalon): **3000 Ft**

ÖT NAP ELŐNY! Aki bérletvásárláskor megadja az e-mail címét, minden hónapban értesítést kap: **ÍGY ÖT NAP ELŐNYT ÉLVEZ**, hogy szabadon lefoglalja bérletes helyét a „normál” jegyvásárlók előtt.

BŐVEBB JEGY- ÉS BÉRLETINFORMÁCIÓK

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.
telefon: (+36 1) 476 6868
e-mail: jegy@nemzetisinhaz.hu
 szervezes@nemzetisinhaz.hu

Nyitvatartás

H–P: 10–18 óra | Szo–V: 14–18 óra, illetve az előadások kezdetéig. Ha nincs előadás, vasárnap zárva.

Jegyrendelés: jegy@nemzetisinhaz.hu
www.nemzetisinhaz.hu/jegyinformacio

PEDAGÓGUSOKNAK, DIÁKOKNAK!

A csoportos diákjegyénél is kedvezőbben, 50%-os engedménnyel vásárolhatnak a diákok és a pedagógusok is diákbérletet. (Vásárláskor a kedvezményre jogosító igazolványt be kell mutatni.)

A **NEMZETI A DIÁKOKÉRT** program ingyenes előadásairól információ a **jegy@nemzetisinhaz.hu** címen és a jegyirodában kapható.

LAST MINUTE DIÁKJEGY – 500 FT

A kedvezmény játszóhelytől és szektortól függetlenül érvényes diákigazolvány felmutatásával vehető igénybe, a színház jegypénztárában, az előadás megkezdése előtt egy órával. A megmaradt jegyek ára egységesen 500 Ft. Egy igazolvánnyal egy jegyet lehet vásárolni.

VÁLTSON BÉRLETET A 2022/2023-AS ÉVADRA IS!

Válasszon szabadbérleteink közül! Ön választhatja ki az előadást, a helyszínt, a helyet és az időpontot is! Szabadbérleteinkben nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásokat tetszése szerint választhat. Bérleteinket kedvező áron, a napi jegyárnál átlagosan 25%-kal olcsóbban vásárolhatja meg.

SZABADBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

JÁSZAI MARI bérlet, 4 előadásra

8 900 Ft

FEDÁK SÁRI bérlet, 3 előadásra

6 900 Ft

DIÁKBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

BUBIK ISTVÁN diákbérlet, 4 előadásra

6 000 Ft

LATINOVITS ZOLTÁN diákbérlet, 3 előadásra

4 500 Ft

VÁLASZTHATÓ ELŐADÁSOK LISTÁJA

NAGYSZÍNPAD

Bertolt Brecht: **A KAUKÁZUSI KRÉTA** • Kodály Zoltán: **SZÉKELY FONÓ** • Molière: **DON JUAN** • Katona József: **BÁNK BÁN** • Euripidész: **BAKKHÁNSNŐK** • Józsa Péter Pál: **AGÓN** • Mihail Bulgakov: **A MESTER ÉS MARGARITA** • **CSÍKSOMLYÓI PASSIÓ** • Vörösmarty Mihály: **CSONGOR ÉS TÜNDE** • Gárdonyi Géza – Zalán Tibor: **EGRI CSILLAGOK** • Petőfi Sándor: **JÁNOS VITÉZ** • Sarkadi – Fábri – Nádaszy – Vincze: **KÖRHINTA** • Luchino Visconti forgatókönyve nyomán: **ROCCO ÉS FIVÉREI** • Shakespeare: **RÓMEÓ ÉS JÚLIA** • **TIZENHÁROM ALMAFA** - Wass Albert művei és korabeli dokumentumszövegek alapján • Földes László Hobo: **VADÁSZAT** • Tamási Áron: **VITÉZ LÉLEK**

STÚDIÓSÍNPADOK

Tamási Áron: **TÜNDÖKLŐ JEROMOS** • KLIM (Volodimir Klimentko): **ZAVAROS IDŐK** • Kirill Fokin: **REX** • Hubay Miklós: **ŐK TUDJÁK MI A SZERELEM** • Lukács György: **HAZATÉRÉS** • Petőfi Sándor: **A HELYSÉG KALAPÁCSA** • Földes László Hobo: **A FÖLTÁMADÁS SZOMORÚSÁGA** • Lope de Vega: **A KERTÉSZ KUTYÁJA** • Szabó Magda: **AZ AJTÓ** • Székely János: **CALIGULA HELYTARTÓJA** • Anton Csehov: **EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁK** • Szergej Medvedyev: **FODRÁSZNŐ** • Georg Büchner: **WOYZECK** • Carlo Goldoni: **HÁZASSÁG PALERMÓBAN** • Földes László Hobo: **HÉ, MAGYAR JOE!** • Földes László Hobo: **HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL** • Szilágyi Andor: **LEÁNDER ÉS LENSZIROM** • Márai Sándor: **A KASSAI POLGÁROK** • Örkény István: **MACSKAJÁTÉK** • Euripidész: **MÉDEIA** • Döbrentei Sarolta: **SÁRA ASSZONY** • Örkény István: **TÓTÉK** • Földes László Hobo: **TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT** • Tennessee Williams: **ÜVEGFIGURÁK** • Berecz András: **ÖNÁLLÓ ESTJEI** • Szűcs Nelli önálló estje: **FEDÁK SÁRI** • Tóth Augusztina önálló estje: **HOZTAM VALAMIT A HEGYEKBŐL** • Szarvas József – Bérczes László: **PUSTOL A HÓ**

- » A bérletek a stúdiósínpadokon nem helyreszólóak, a helyfoglalás az érkezés sorrendjében történik!
- » A bérletek nem érvényesek a premierekre és egyes vendégelőadásokra.
- » Felhívjuk nézőink figyelmét, hogy a bérletek egy évadra érvényesek, és legkésőbb 2023. április 30-ig válthatók be.
- » A szabadbérletek automatikus belépésre nem jogosítanak, ezért kérjük, időben foglalják le jegyeiket a Nemzeti Színház pénztárában. A bérletes jegyek online is kiválthatók.
- » Diákbérlet vásárlásához igazolvány bemutatása szükséges!
- » A műsorváltozás jogát fenntartjuk!

HAVI MŰSOR

Nagyszínpad	21 Sze 19:00	Körhinta Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasy László – Zs. Vincze Zsuzsanna
Gobbi Hilda Színpad	21 Sze 19:00	Caligula helytartója Székely János
Kaszás Attila Terem	22 Cs 19:30	Ők tudják, mi a szerelem PREMIER Hubay Miklós
Kaszás Attila Terem	23 P 19:30	Ők tudják, mi a szerelem Hubay Miklós
Nagyszínpad	25 V 19:00	A Mester és Margarita Mihail Bulgakov
Nagyszínpad	26 H 19:00	A Mester és Margarita Mihail Bulgakov
Gobbi Hilda Színpad	27 K 19:00	Egyfelvonásos komédiák A. Csehov a Beregszászi Illyés Gyula Színház előadása
Kaszás Attila Terem	28 Sze 19:30	Ők tudják, mi a szerelem Hubay Miklós
Nagyszínpad	30 P 19:00	Agón Józsa Péter Pál
Gobbi Hilda Színpad	30 P 19:00	A kertész kutyája Lope de Vega
Kaszás Attila Terem	30 P 19:30	A helység kalapácsa Petőfi Sándor
OKTÓBER		
Nagyszínpad	2 V 18:00	Rocco és fivérei Luchino Visconti Rocco és fivérei filmforgatókönyve alapján
Nagyszínpad	4 K 19:00	Tóték Örkény István a Beregszászi Illyés Gyula Színház előadása
Nagyszínpad	6 Cs 19:00	Bakchánssnők Euripidész
Gobbi Hilda Színpad	6 Cs 19:00	Macskajáték Örkény István
Kaszás Attila Terem	6 Cs 19:30	Tudod, hogy nincs bocsánat Földes László Hobo József Attila estje
Nagyszínpad	7 P 19:00	Csíkssomlyói passió
Kaszás Attila Terem	8 Szo 19:30	Mezei Satu Berecz András önálló estje
Kaszás Attila Terem	10 H 19:30	Ők tudják, mi a szerelem Hubay Miklós
Nagyszínpad	14 P 19:00	A kaukázusi krétakör PREMIER Bertolt Brecht
Nagyszínpad	15 Szo 19:00	A kaukázusi krétakör Bertolt Brecht
Gobbi Hilda Színpad	15 Szo 19:00	Hé, Magyar Joe! Földes László Hobo
Nagyszínpad	16 V 19:00	A kaukázusi krétakör Bertolt Brecht
Kaszás Attila Terem	16 V 19:30	Ők tudják, mi a szerelem Hubay Miklós
MVM DOME	20 Cs 19:00	Egri csillagok Gárdonyi Géza – Zalán Tibor
Nagyszínpad	21 P 19:00	A Mester és Margarita Mihail Bulgakov
Kaszás Attila Terem	21 P 19:30	A helység kalapácsa PREMIER Petőfi Sándor
Gobbi Hilda Színpad	22 Szo 19:00	Az ajtó Szabó Magda
Kaszás Attila Terem	22 Szo 19:30	A helység kalapácsa Petőfi Sándor
Nagyszínpad	24 H 19:00	Bakchánssnők Euripidész

A Tudod, hogy nincs bocsánat, az Egri csillagok 12, a Rocco és fivérei, a Bakchánssnők, A Mester és Margarita 16, az Agón 18 éven felülieknek ajánlott!

Kísérőrendezvényeinkről az 56–57. oldalon tájékozódhat. | A műsorváltoztatás jogát a színház fenntartja!

2022. SZEPTEMBER-OKTÓBER

Gobbi Hilda Színpad	24 H	19:00	Házasság Palermóban Carlo Goldoni
Gobbi Hilda Színpad	25 K	19:00	Házasság Palermóban Carlo Goldoni
Nagyszínpad	26 Sze	19:00	A kaukázusi krétakör Bertolt Brecht
Gobbi Hilda Színpad	27 Cs	19:00	Tündöklő Jeromos Tamási Áron
Bajor Gizi Szalon	27 Cs	19:30	Fedák Sári Szűcs Nelli önálló estje
Gobbi Hilda Színpad	28 P	19:00	Tündöklő Jeromos Tamási Áron
Kaszás Attila Terem	28 P	19:30	Hazatérés PREMIER Lukácsy György
Nagyszínpad	29 Szo	19:00	Agón Józsa Péter Pál
Kaszás Attila Terem	29 Szo	19:30	Hazatérés Lukácsy György
Gobbi Hilda Színpad	30 V	15:00	Leánder és Lenszirom Szilágyi Andor
Nagyszínpad	31 H	19:00	Körhinta Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasy László – Zs. Vincze Zsuzsanna
Kaszás Attila Terem	31 H	19:30	A kassai polgárok Márai Sándor

Jelenet a Bakchánssnők
című előadásból
| fotó: Eöri Szabó Zsolt

Szenáriumi

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata 2022. szeptember, X. évfolyam, 6. szám

FÓKUSZBAN: GENERÁCIÓK EGYMÁS KÖZT

A 2023-ban Magyarországon rendezendő Színházi Olimpia a generációváltás világra szóló eseményének ígérkezik. Lapszámunkban együtt szólalnak meg az elmúlt több mint fél évszázad nagy újítói, mesterei és neves tanítványai, akik immár a színházművészet középnemzedékét képviselik.

„Egy nap Peter Brook azt mondta nekem: »ugyanazon a szinten maradni annyi, mint hanyatlni«. Ez lett a működési elve. [...] Váltogatta a regisztereket, [...] kerülte a mozdulatlanság kockázatát, mivel bízott minden pillanat teljességében, és abban, hogy ezt nagylelkűen megoszthatja a közönséggel. [...] tőle származik az »üres tér« nagysikerű koncepciója; a »tisztátalan« Shakespeare híve volt, [...] aki összekapcsolta »a durvát és a szentet«, az emberi hangnak mint a »lét igazságának« hódolt, és megidézte a »csendet«.” (Georges Banu)

„...a színészeimmel folytatott munkában részemről mindig volt egyfajta kettősség. Egyrészt azt akartam, hogy tartsanak velem szakmailag és emberileg is, hiszen ők voltak az igazi mestereim, ők voltak azok, akik megtanítottak a rendezés kifinomult művészetére. Másrészt azt is akartam, hogy továbbfejlődjenek, megélik saját identitásukat, erejüket és függetlenségüket, hogy el tudjanak menni az enyémtől eltérő irányokba is.” (Eugenio Barba)

„Sokan lesznek még bakkhánso, [...] akik megélik, igenlik, elfogadják és hirdetik az élet teljességét, minden helyett érezve, ezerszer meghalva, túl minden morálon, amelyet újabb istenek kényszerítenek rá híveikre. Ők azok, akik végtelenül szabadok, ezért eksztázisuk nem önelvesztés, mint a hatalom, a birtoklás vagy a drogok rabszolgái esetében, mert magukból kilépve nem a mámor egyéni magánytereihez jutnak, hanem az orgia tisztására, ahol egymásra találunk. [Terzopulosz színpadán] Dionüszosz ünnepe tere ez...” (Végh Attila)

A TARTALOMBÓL:

Életre szóló találkozások – az **Odin Teatret** és a **Teatro Potlach** művészeinek vallomásai • A színház öt kontinense – részlet **Eugenio Barba** és **Nicola Savarese** könyvéből • Emlékezés **Peter Brookra** – Georges Banu • **Illyés Gyula** 120 – Kulin Borbála írása a Tiszták bemutatóiról • **Végh Attila** esszéje a Bakkhánsokról • A Hamlet mitopoétikai olvasata – **Pálfi Ágnes** tanulmánya (3. rész) • Csoportszínházi módszerek alkalmazása a felsőoktatásban – **Kozma Gábor Viktor** beszámolója • Az idei Magyar Színházak Kisvárdai Fesztiváljáról **Ungvári Judit** tudósít

„[Tompá Gábor rendezésében] Ophelia mint a Holbein-kép Krisztusát rejtő üvegporsó hordozója [...] a megfoghatatlan atyai minőséghez pártol [...]. A dramaturg Visky András sugallta rendezői koncepció szerint nem öngyilkos lesz, hanem meggyilkolják: »nőtársai«, Rosencrantz és Guildenstern végzik vele. Ám a testi valóját corpusként magasba emelő színpadkép tanúsága szerint ez nem egy közönséges gyilkosság: joggal olvashatjuk úgy is, hogy Ophelia Krisztus menyasszonyaként szenved kereszthalált...” (Pálfi Ágnes)

Tájékoztatás a Szenáriumi lapszámokhoz való hozzájárulásról: +36 1 476 68 76 | a Szenáriumi a neten: www.nemzetisinhaz.hu/magazin/folyoirat

szcenáriumi

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata

Gárdonyi Géza - Zalán Tibor

EGRI CSILLAGOK

2022. • OKTÓBER 20. • 19.00 • MVM DOME

Rendező: Vidnyánszky Attila • Társrendező-koreográfus: Zsuráfszky Zoltán

MVM DOME

**KÜLÖNLEGES
ÉLMÉNY**

**gigantikus helyszín és díszlet
az MVM Dome-ban!**

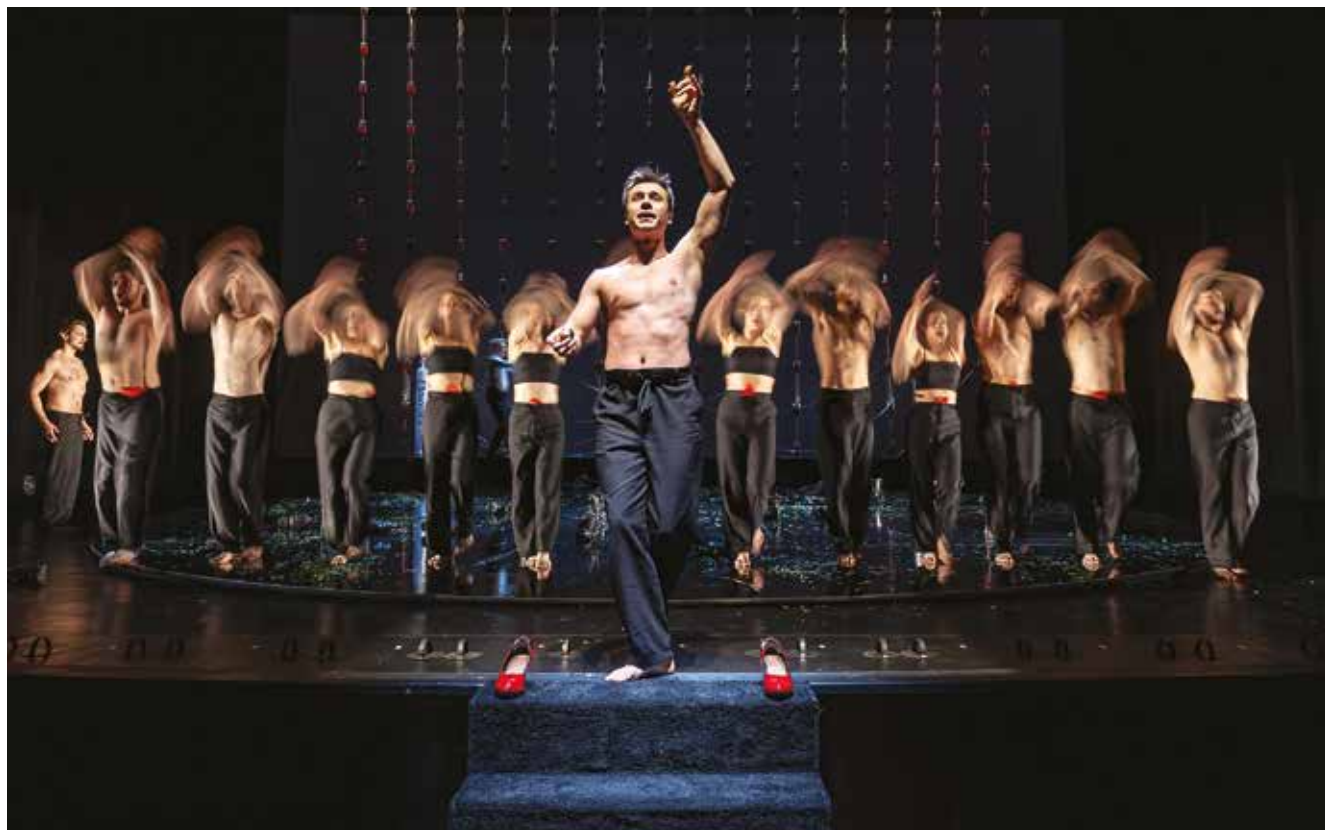
A Nemzeti Színház és a
Magyar Nemzeti Táncgyűttes
közös produkciója

NEMZETI SZÍNHÁZ

A NEMZETI SZÍNHÁZ

A Nemzeti Magazin
az interneten:
www.nemzetiszinhas.hu

Jelenet a Bakchansnők című előadásból | fotó: Eöri Szabó Zsolt

PREMIEREK

Brecht: **A KAUKÁZUSI KRÉTAKÖR** | Tamási Áron: **TÜNDÖKLŐ JEROMOS** |

Hubay Miklós: **ŐK TUDJÁK, MI A SZERELEM**

SZEPTEMBERI – OKTÓBERI ELŐADÁSOK

Sarkadi – Fábri – Nádasz – Zs. Vincze: **KÖRHINTA** | Székely: **CALIGULA HELYTARTÓJA** | Bulgakov:

A MESTER ÉS MARGARITA | Csehov: **EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁK** | Józsa Péter Pál: **AGÓN** |

Lope de Vega: **A KERTÉSZ KUTYÁJA** | Petőfi: **A HELYSÉG KALAPÁCSA** | Euripidész: **BAKKHÁNSNŐK**

| Visconti filmforgatókönyve nyomán: **ROCCO ÉS FIVÉREI** | Örkény: **TÓTÉK** | Földes László Hobo estje:

TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT | **CSÍKSOMLYÓI PASSIÓ** | Örkény: **MACSKAJÁTÉK** | Berecz

András estje: **MEZEI SATU** | Földes László: **HÉ, MAGYAR JOE!** | Gárdonyi – Zalán: **EGRI CSILLAGOK** |

Szabó Magda: **AZ AJTÓ** | Goldoni: **HÁZASSÁG PALERMÓBAN** | Szűcs Nelli estje: **FEDÁK SÁRI**